

Digitális Rendszerek és Számítógép Architektúrák

7. előadás: I/O műveletek
PCI, PCI Express, SCSI buszok

Előadó: Dr. Vörösházi Zsolt
voroshazi.zsolt@virt.uni-pannon.hu

Jegyzetek, segédanyagok:

- Könyvfejezetek:

- <http://www.virt.uni-pannon.hu>

- ⇒ Oktatás ⇒ Tantárgyak ⇒ Digitális Rendszerek és Számítógép Architektúrák (Nappali)

- (chapter06.pdf + további részek, amik a könyvben nem szerepelnek: PCI_bus.pdf, SCSI_bus.pdf)

- Fóliák, óravázlatok .ppt (.pdf)

- Feltöltésük folyamatosan

I/O műveletek

- **Aszinkron protokoll**
- **Szinkron protokoll**
- **Arbitráció (döntési mechanizmus)**
- Megszakítás – kezelés (operációs rendszerek)
- Buszok – Buszrendszerek:
  - PCI,
  - PCI-Express,
  - SCSI buszok

I/O egységek

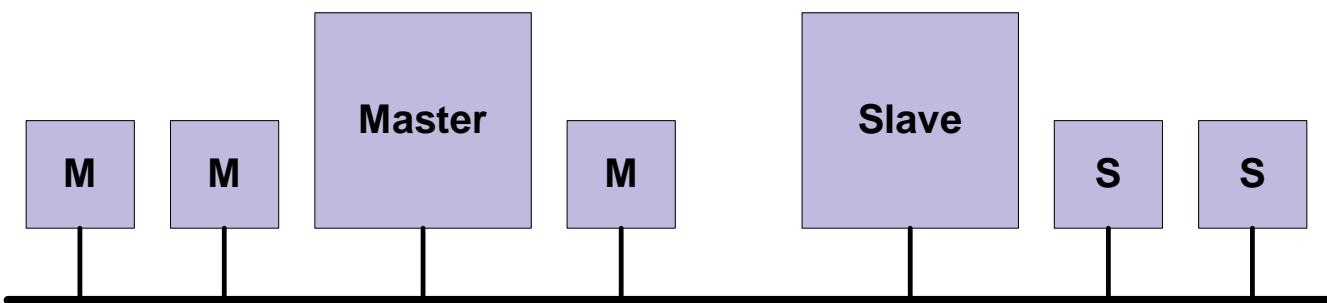
- A számítógép a külvilággal, *perifériákkal* az I/O egységeken keresztül tartja a kapcsolatot. Az információ továbbítását az egységek között buszok végzik, amelyek interfészekkel kapcsolódnak egymáshoz.
- **Interface:** azon szabályok összessége, amelyek mind a fizikai megjelenést, kapcsolatot, mind pedig a kommunikációs folyamatokat leírják. Egy busz általában 3 fő kommunikációs vonalból állhat:
  - vezérlőbusz,
  - adatbusz, és
  - címbusz.

I/O kommunikációs protokollok:

- Kommunikáció során megkülönböztetünk egy eszközpárt: a *Master*-t és *Slave*-t. A Master (pl. CPU) általában, mint kezdeményező, birtokolja és ellenőrzi a buszt, és átadja (ír / olvas) az adatokat a Slave-nek (pl. Memória).
- A kommunikációhoz előredefiniált **protokollokra** (szabályok és konvenciók gyűjteménye) van szükség, amelyek meghatározzák az események sorrendjét és időzítését. A kommunikáció feltétele a másik egység állapotának pontos ismerete. Lehetséges több M-S modul (pl. multi-master rendszer több kezdeményezővel) is egy rendszerben.
- **Két alapvető protokoll különböztethető meg:**
  - 1.) Aszinkron kommunikációs (pl. SCSI busz), és
  - 2.) Szinkron kommunikációs (pl. PCI busz) protokoll.

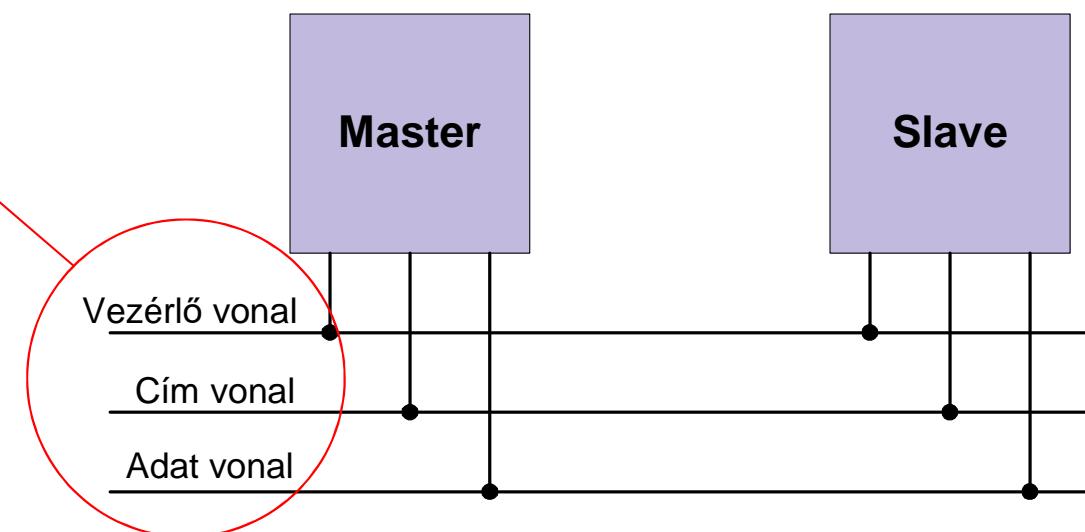
Busz rendszer Master-Slave moduljainak szervezése

- Modul-szervezés

Busz-Master (busz-vezérlő) kommunikál a Busz-Slave-el (responder).

- Busz-szervezés: Master - Slave

1.) Aszinkron busz protokollok

Aszinkron busz protokollok

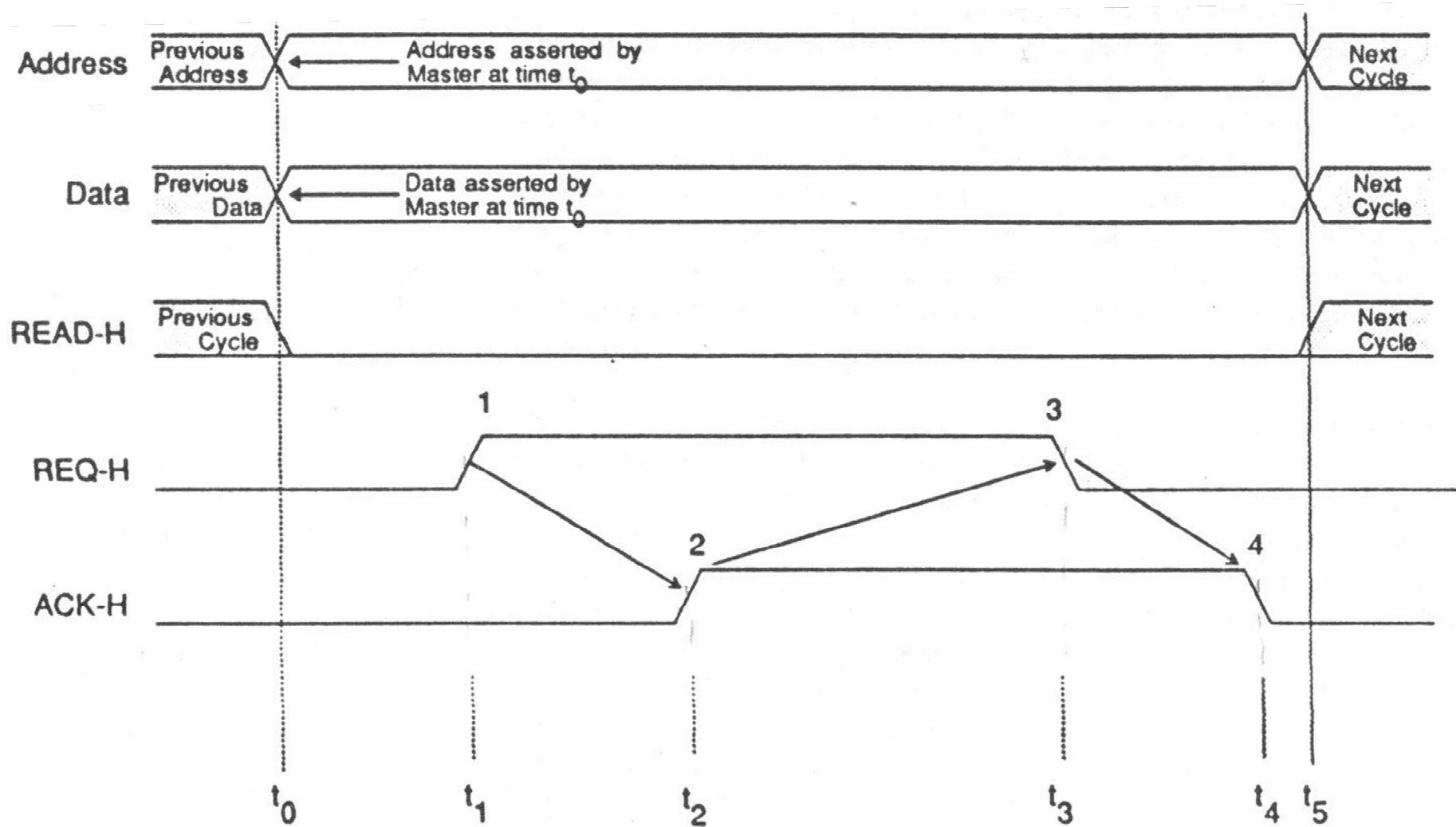
- Aszinkron handshaking: „2x-es kézfogás”
- Ebben az esetben a Master-Slave modulok **nem** közös órajelet (SysCLK-t) használnak: azaz ha az egyik egység végez, elindít egy másik tranzakciót. A Master, mint (commander) kezdeményező, aktiválja a megfelelő vezetékeket. A Slave (responder) válaszol. A Slave címének azonosítására egy külön egység szolgál.
- **Vezérlőjelekkel** zajlik a kommunikáció: írási / olvasási tranzakciókat különböztetünk meg. Ilyen vezérlőjelek:
  - READ, (ha pl. READ-H = Master olvas a Slave-től, ha READ-L= Master ír a Slave-nek, vagyis a Slave olvas.),
  - REQUEST (REQ)
  - ACKNOWLEDGE (ACK)
- **Előnye:** egyszerűen felépíthető, nem kell (közös) órajel, gyors átvitelt biztosít (modulok sebességétől függően)
- **Hátránya:** belső késleltetések (skew-propagation time), ill. csak korlátozott hosszúságú buszok /vezetékek használhatóak.

Aszinkron Handshaking protokoll (kétszeres „kézfogás”)

- A buszrendszer moduljai nem közös órajellel működnek, hanem **vezérlő jelek** segítségével. (READ-H, REQ, ACK)
- Háromféle buszvonalat ismerünk: cím-, adat- és vezérlő- buszt. A Master által címvonalra rakott cím (kezdeményezés) egyértelműen meghatározza a tranzakció célállomását. Meghatározott idő áll rendelkezésre, hogy a slave modulok összehasonlítsák saját címükkel a célcímet. Ha megegyezik, akkor válaszol a master-nek, és a tranzakciót a vezérlővonalak megfelelő beállításaival szabályozza. A vezérlővonalakat tehát a master-slave közötti kommunikáció szinkronizálására használjuk. Ezt nevezzük **handshaking** protokollnak.
- Címvonalak csoportjából (Address), adatvonalak csoportjából (Data), és három vezérlőjelből (READ-H, REQ-H, ACK-H) áll. Ha READ-H magas, akkor a Master olvas a Slave-ről, ha alacsony, akkor ír a Slave-re. A REQ (kérés) és ACK (nyugtázás) vezérlőjelek határozzák meg az események időzítését és pontos sorrendjét.

Handshaking – írási ciklus

WRITE (READ L) ciklus: „a Master modul ír a Slave-nek”

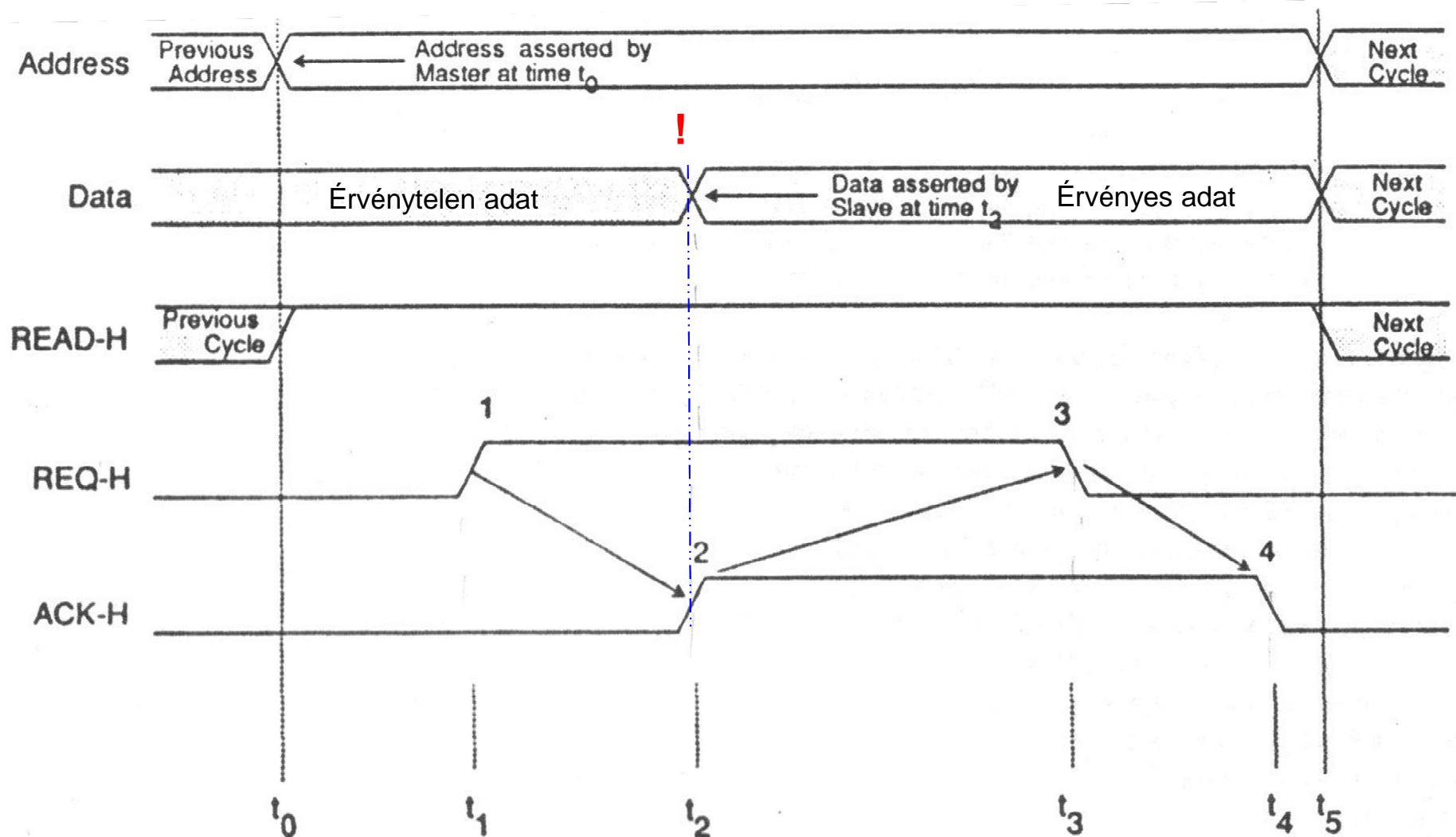

Írási (Write) ciklus lépései:

- t_0 -ban a master (amely az aktuális arbitráció után már megkapta a busz vezérlését) megadja a kívánt slave címét.
- véges idő kell hogy a jel a slave modulokhoz érjen, azok dekódolják a címet, ezért a master vár bizonyos ideig mielőtt beállítja a request vonalat t_1 -ben. (*skew time*= a slavekhez elsőként ill. utolsóként érkező címek közötti időkülönbség $\Delta t=t_1-t_0$)
- ezt a request jelet minden slave veszi ugyan, de csak az fog válaszolni, akinek a címe megegyezett a master által kért címmel.
- amikor a slave megkapta az adatokat a mastertől, nyugtázza t_2 -ben.
- a master megkapja a nyugtát, így tudja, hogy az átvitel megtörtént, ezért felszabadítja (alacsony állapotba helyezi) a request vonalat t_3 -ban.
- ezt (a request felszabadítását) érzékeli a slave, és felszabadítja a nyugtázó vonalat t_4 -ben
- a master a címvonalat tartja még egy bizonyos ideig (t_5 -ig) a request vonal felengedése után is, a cím esetleges megváltozása miatt (amelyet a Slavek dekódolnak).

Handshaking – olvasási ciklus

READ (READ_H) ciklus: „a Master olvas a Slave-től”

Olvasási (Read) ciklus lépései:

- Nagyon hasonlít az írási folyamathoz, de abban különbözik, hogy a READ-H jel magas szinten van, és az adatvonalat a slave állítja be. Ez jelenti az olvasást.
- t_0 hasonlóan történik, a master (amely az arbitráció után már megkapta a busz vezérlését) megadja a kívánt slave címét
- véges idő kell hogy a jel a slave modulokhoz érjen, azok dekódolják a címet, ezért a master vár bizonyos ideig mielőtt beállítja a request vonalat t_1 -ben. (*skew time* = a slavekhez elsőként ill. utolsóként érkező címek közötti időkülönbség $\Delta t=t_1-t_0$). Tehát t_1 -ben a master a request vonal beállításával a megcímzett slave-től adatot kér, olvasni szeretne
- t_2 -ben veszi a kérést a slave, nyugtázza és beállítja magas szintre a nyugtázó vonalat.
- t_3 -ban a master megkapja az adatot a slave-től, felszabadítja a request vonalat.
- t_4 -ben érzékeli a slave, hogy a master felszabadította a requestet, ezért így ő is felszabadítja a nyugtázó vonalat.
- végül a master felszabadítja a címvonalat (t_5 -ben)

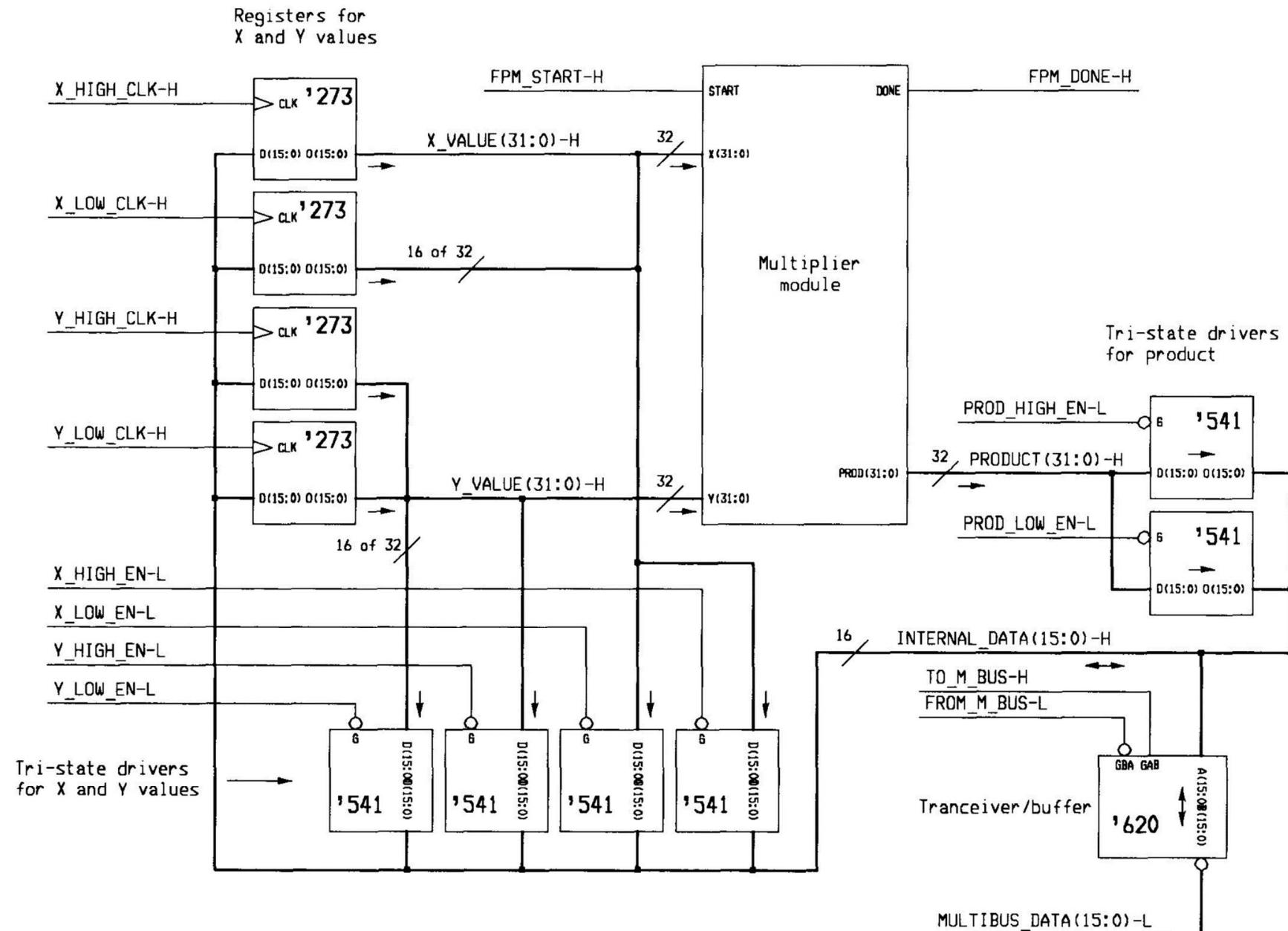
Példa 1: Multibus aszinkron protokoll (Intel - 1974)

- **Aszinkron** handshaking-en alapul.
- Jelek alacsony aktív (negatív logika $T=L$ / $F=H$) szintre definiáltak (adat/cím/vezérlő vonal)
- 20 bites címvonal (1 MByte címezhető), és 16 bites adatvonal
- Master beállítja az érvényes címet, majd vár (skew-time) kb 50ns-ig.
→ REQ.
- A Slave egység az XACK_L vonalon nyugtáz
- Nem egy READ_H vonal van, hanem két-két irányfüggő tranzakciós vonal:
  - MRDC_L: MEM olvasása
  - MWRC_L: MEM írása
  - IORC_L: I/O periféria olvasása
  - IOWC_L: I/O periféria írása

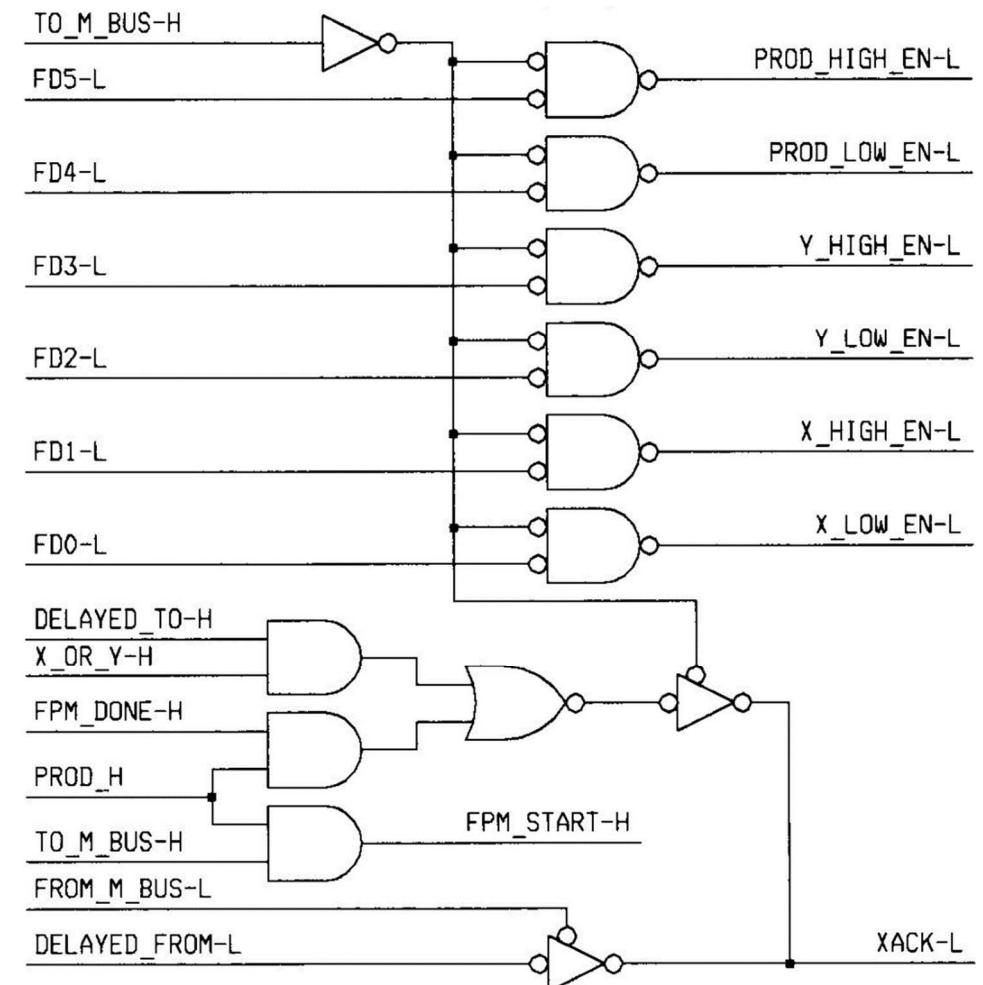
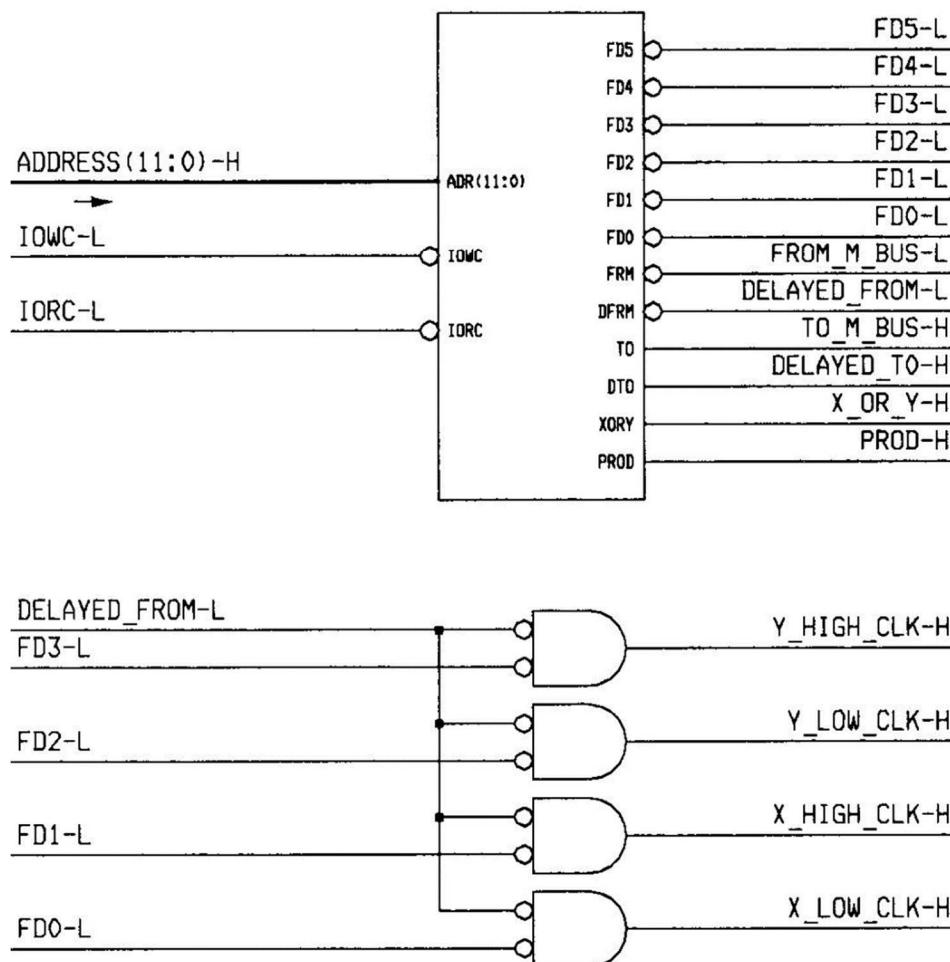
Multibus aszinkron rendszer interfész

- Lebegőpontos szorzó: két 32-bites adatszó (X, Y bemeneti regiszterekkel)
- Multibus I/O címtartományhoz van a szorzó illesztve
- T(ALU): végrehajtási idő
- DONE jel: a szorzás eredménye a kimeneten
- Multibus protokoll: 16-bites bus Master 65535/16=4096 különböző tartományt érhet el, amelyből a szorzó a következőket foglalja le:
  - DF0 ... DF5 IOWC_L (alsó 16 bitje az adatszónak)
  - DF0 ... DF5 IORC_L (felső 16 bitje az adatszónak)
- '273: él-vezérelt regiszterek (X,Y adatait tárolja)
- '541: tri-state driver: szorzat - adatbusz illesztése
- '620: kétirányú transciever áramkör: belső adatbusz – Multibus illesztése

Példa: Multibus interfész adatútja

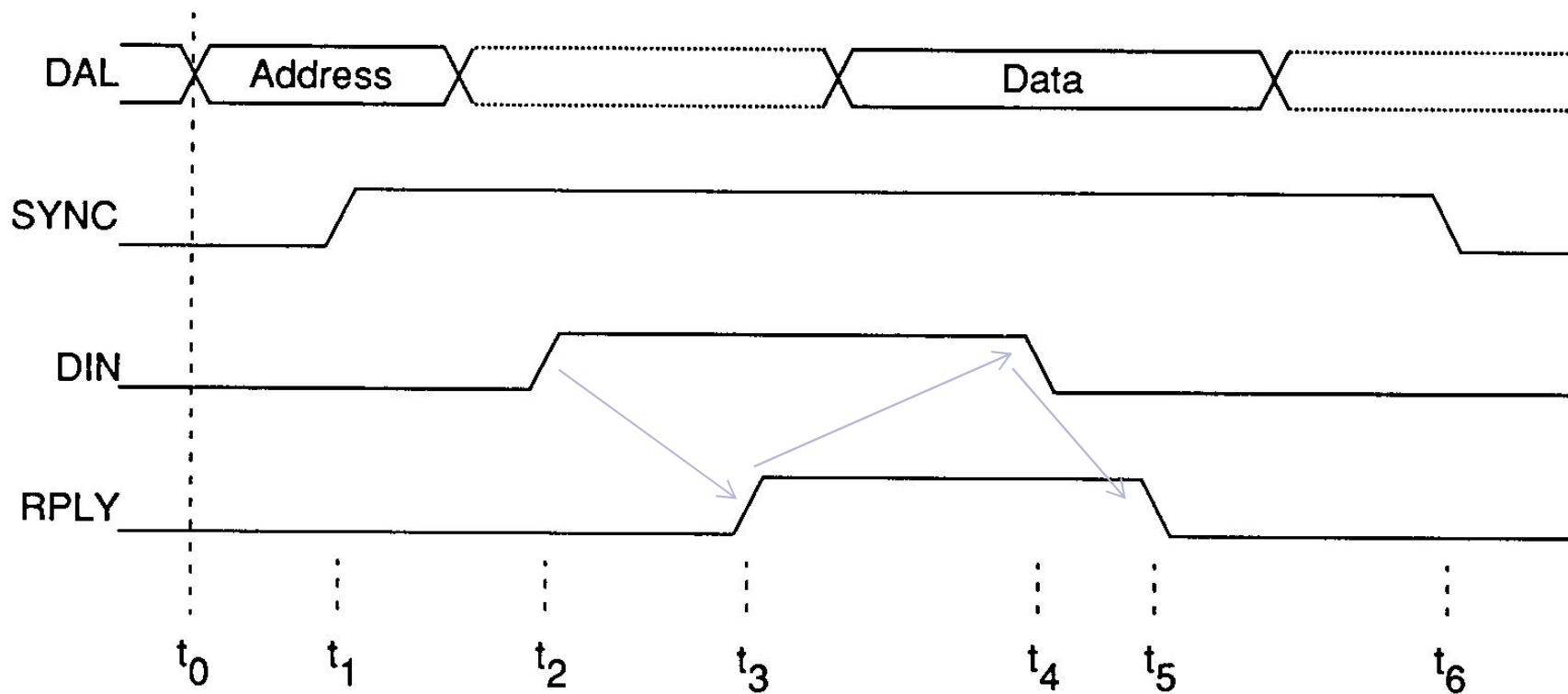
Példa: Multibus interfész vezérlő jelei

Példa 2.) Q-Bus: idő-multiplexált aszinkron protokoll

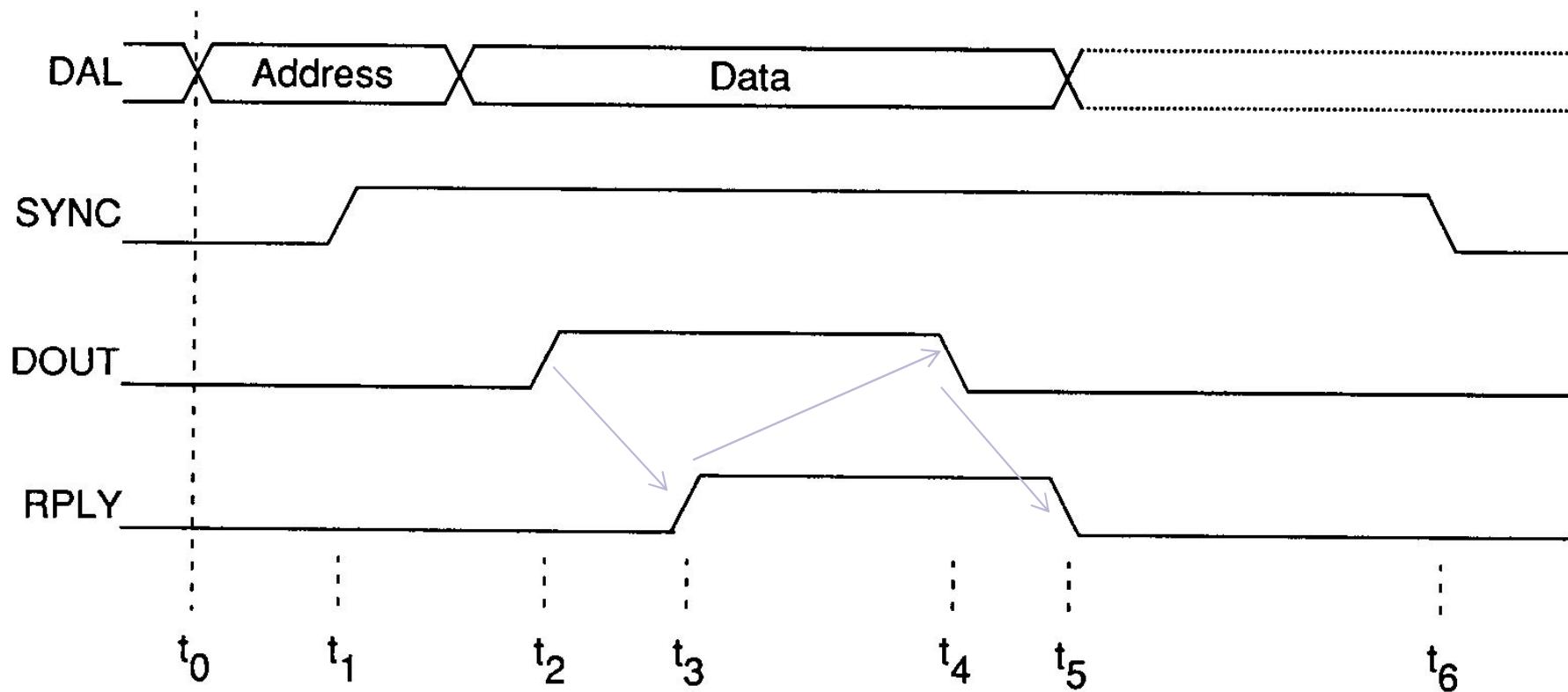
- DEC PDP / VAX gépeihez terveztek
- DEC QBus: multiplexált adat/cím busz
- Olvasás: (Read) M olvas az S-től
- Írás: (Write) M ír az S-nek
- Jelei:
  - DAL: Data / Address Line (közös) (16 ... 22 bites)
  - SYNC: Slave eszközöknél a cím esetleges tárolására („latch”: tárolóelemben), amelyet a Master kezel.
  - DIN: Master bemenő vonala (olvasáskor) ~REQ
  - DOUT: Master kimenő vonala (íráskor)

Q-Bus: aszinkron olvasás (read)

- M beállítja a címvonalat (DAL) t_0 -ban. (+ propagációs és skew time)
- S beállítja SYNC-et t_1 -ben
- M felszabadítja az címnél a DAL vonalat, hogy később beállíthassa a DAL vonalat az adathoz is (címezett Slave-től fog olvasni)
- Ezt követi a 4-lépéses tranzakció, ahol DIN jelenti az igénylést t_2 -ben
- A Slave nyugtázza az igényt RPLY-vonalon t_3 -ban. (adat átvitel ez után kezdődhet)
- M válaszol erre, a DIN felengedésével t_4 -ben.
- S észreveszi ezt és t_5 -ben felszabadítja a RPLY, majd pedig DAL vonalat is.
- SYNC felszabadítása (t_6 -ban) a Master által

Q-Bus: aszinkron írás (write)

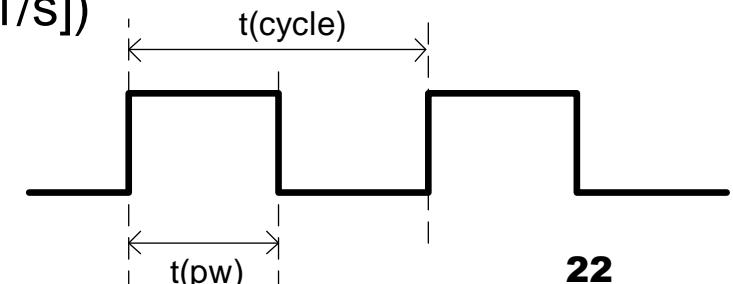

- M beállítja a címvonalat (DAL) t_0 -ban. (+ propagációs és skew time)
- M beállítja SYNC-et t_1 -ben
- Miután M felszabadítja az címnél a DAL vonalat, és már egyből beállítja a DAL vonalat az adathoz is (címezett Slave-nek fog írni)
- Ezt követi a 4-lépéses tranzakció, ahol DOUT jelenti az írási igényt t_2 -ben
- A Slave nyugtázza az igényt RPLY-vonalon t_3 -ban. (adat átvitel ekkor kezdődik a Slave felé)
- M válaszol erre, a DOUT felengedésével t_4 -ben.
- S észreveszi ezt és t_5 -ben felszabadítja a RPLY, és egyszerre a DAL vonalat is.
- Busz protokoll kérheti a Mastert hogy tartsa egy ideig a SYNC-t, majd felszabadítja (t_6 -ban)

2.) Szinkron busz protokollok

Szinkron busz protokollok

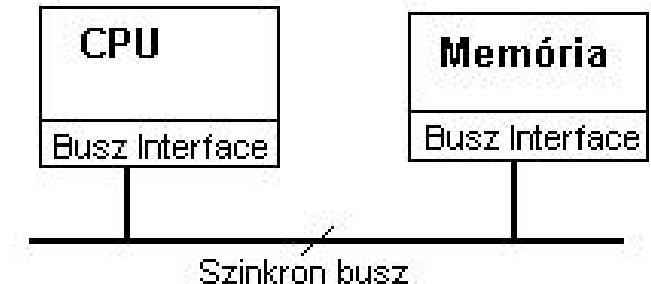
- Ebben az esetben a Master-Slave modulok **közös órajelet** (CLK-t): használnak. Itt a Master, mint Commander (kezdeményező), a Slave pedig (Responder) válaszol.
- Előnye:* Tehát a műveleti időt az órajelciklus határozza meg. Mivel nincs szükség párbeszédre (pl. handshaking), gyorsabb lesz az aszinkron működésénél.
- Hátránya:* Az órajelet mindenkor leglassabb (legtávolabb lévő) egységhez kell igazítani.
- A digitális áramkörökben az események történésének sorrendje *kritikus* (megfelelő időzítés kell $\Rightarrow$ órajel vezérléssel)
- Óra:** impulzusok sorozatát bocsátja ki, pontosan meghatározott szélességgel [$t(pw)$], és időintervallummal.
- Ciklus-idő** (clock-cycle): két egymást követő pulzus élei közötti időintervallum [$t(cycle)$].
  - Példa: Órajel Frekvencia: $f=100\ 000\ 000\ [\text{Hz}]$ ($[1/\text{s}]$)
  - Ekkor $T=1/f=1 / 100\ 000\ 000 = 10\ [\text{ns}]$
- Kristály-oszcillátor szolgáltatja ált. az órajelet.

Szinkron írási / olvasási ciklus

- Írási ciklus (pl. CPU → MEM)

időlépések			
n	n+1	n+2	n+3
Commander arbitrációja	Kérés inicializálás	Válasz Commandernek	Responder döntése
CPU busz kérése	CPU adatot küld; Memóriahoz adat érkezi	memória <u>dönt</u> az adat elfogadásáról	memória interface nyugtát küld a CPU interface-nek

Szinkron adatátvitel 4 fő lépése:

1. Commander arbitrációja, kiválasztása
2. átvitel megkezdése (de még nem fogad)
3. válasz a kérésre, döntéshozás
4. nyugta, Responder veszi az adatot

- Olvasási ciklus (pl. CPU← MEM)

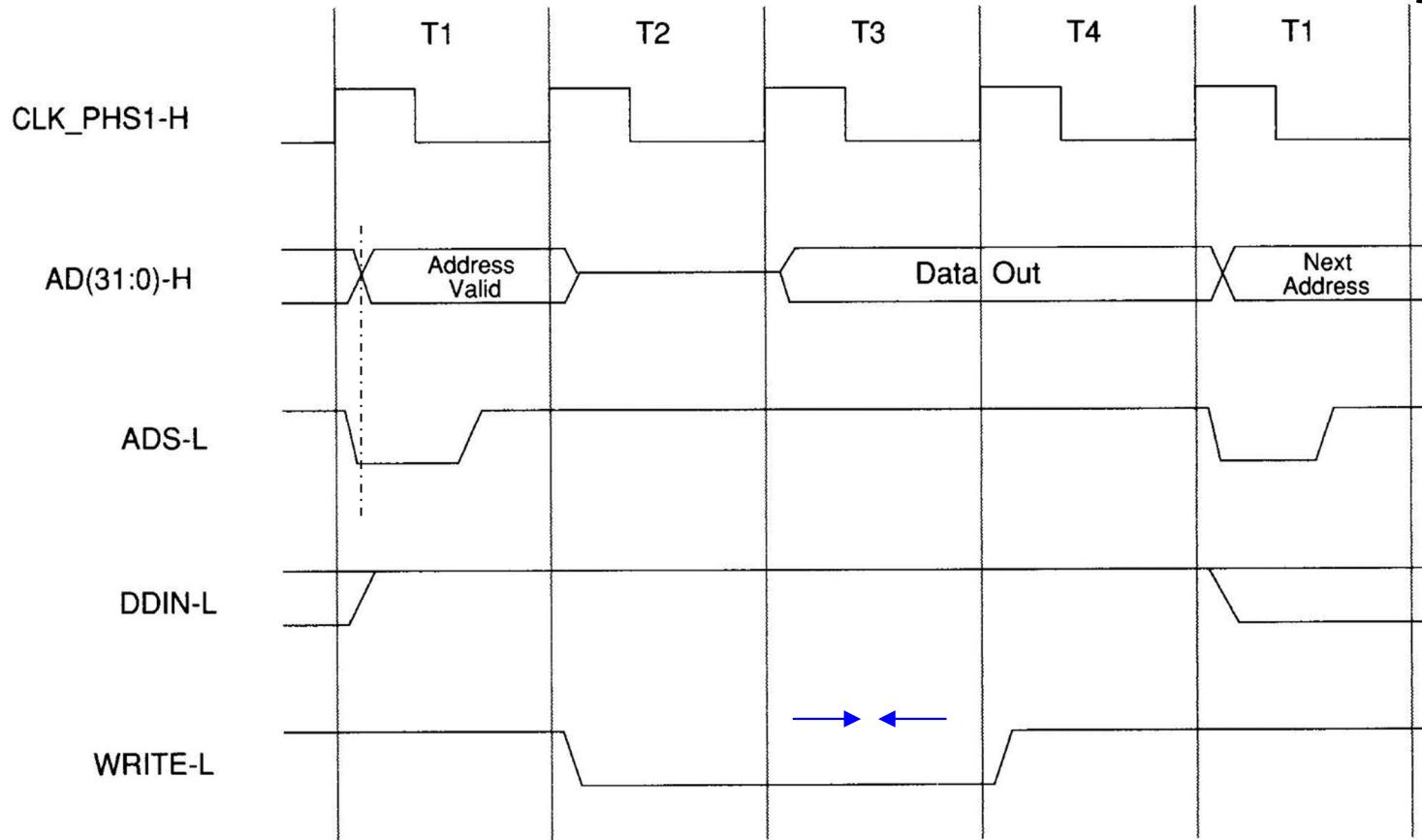
időlépések			
n	n+1	n+2	n+3
Commander arbitrációja	Kérés inicializálás	Válasz Commandernek a döntésről	Responder döntése
CPU busz kérése	CPU olvasási kérést küld; a memória interfész adat érkezik	Memória interface <u>dönt</u> az olvasási igényről	Memória interface nyugtát küld, hogy adni fog a CPU-nak

m	m+1	m+2	m+3
Commander arbitrációja	Kérés inicializálás	Válasz Commandernek a döntésről	Responder döntése
memória buszt kért	memória adatot küld; CPU interface-re adat érkezik	CPU dönt az adat fogadásáról	CPU interface nyugtát küld a memória interface-nek hogy fogadja az adatot

Példák: Szinkron busz protokollok fajtái

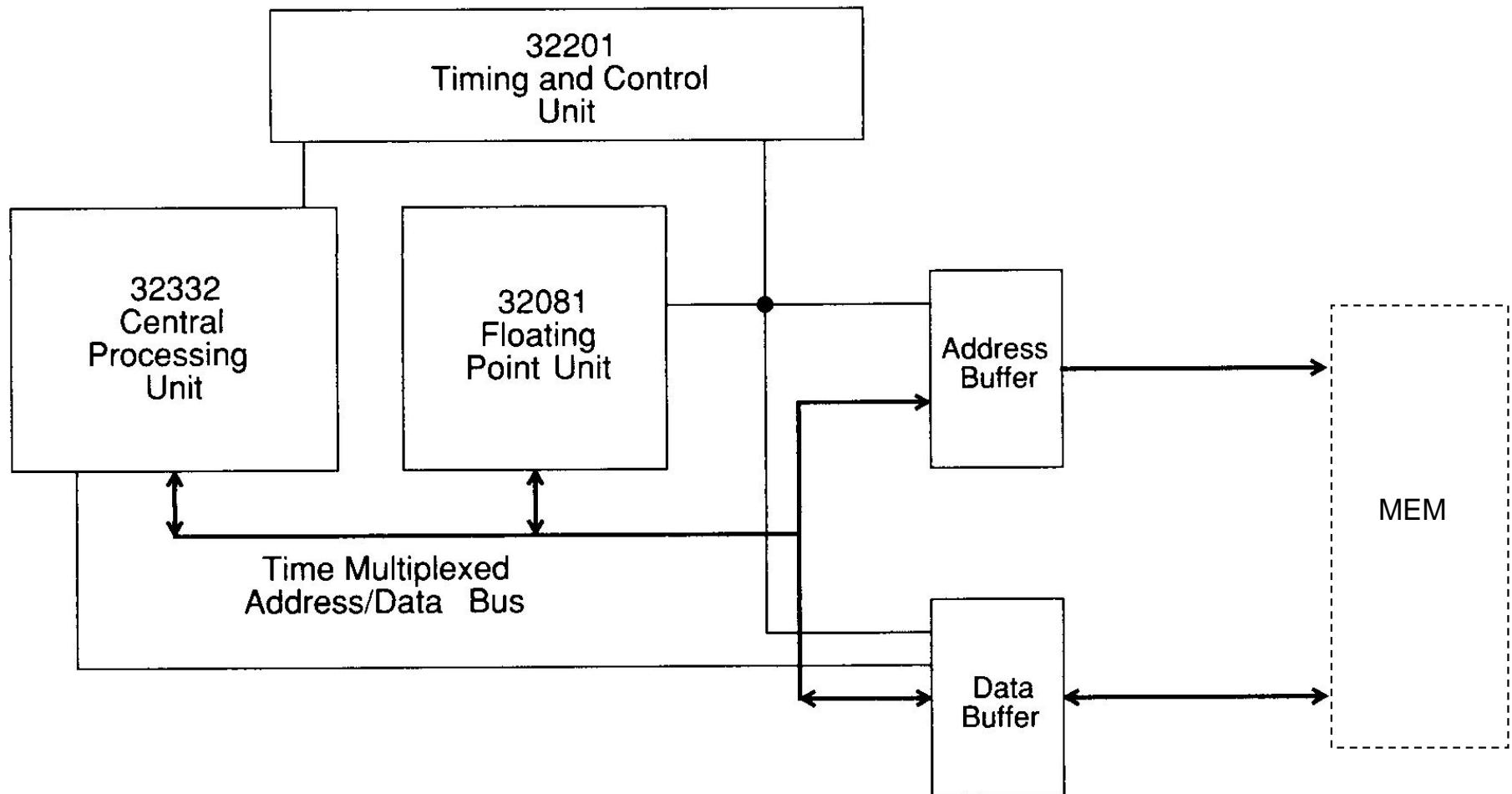
- 1.) **Általános célú busz:** CPU közvetlen vezérlése alatt áll (határozza meg a forrást ill. célt)
- 2.) **Motorola 68020:** nagyteljesítményű rendszer. Dinamikus buszméret. CLK-val szinkron kommunikáció. Ha a Slave rövid időn belül nem képes egy kérést kielégíteni, akkor a CPU automatikusan egy tétlen („idle”) állapotot, várakozó ciklust generál, amíg a Slave nem válaszol.
- 3.) **NS32332** buszrendszer: 32-bites szinkron rendszer. Idő-multiplex Addr/Data kommunikáció (IC lábszám csökkentése miatt).
- 4.) **PCI buszrendszer!** (Lásd később)

Példa: NS32332 Busz írási tranzakciója

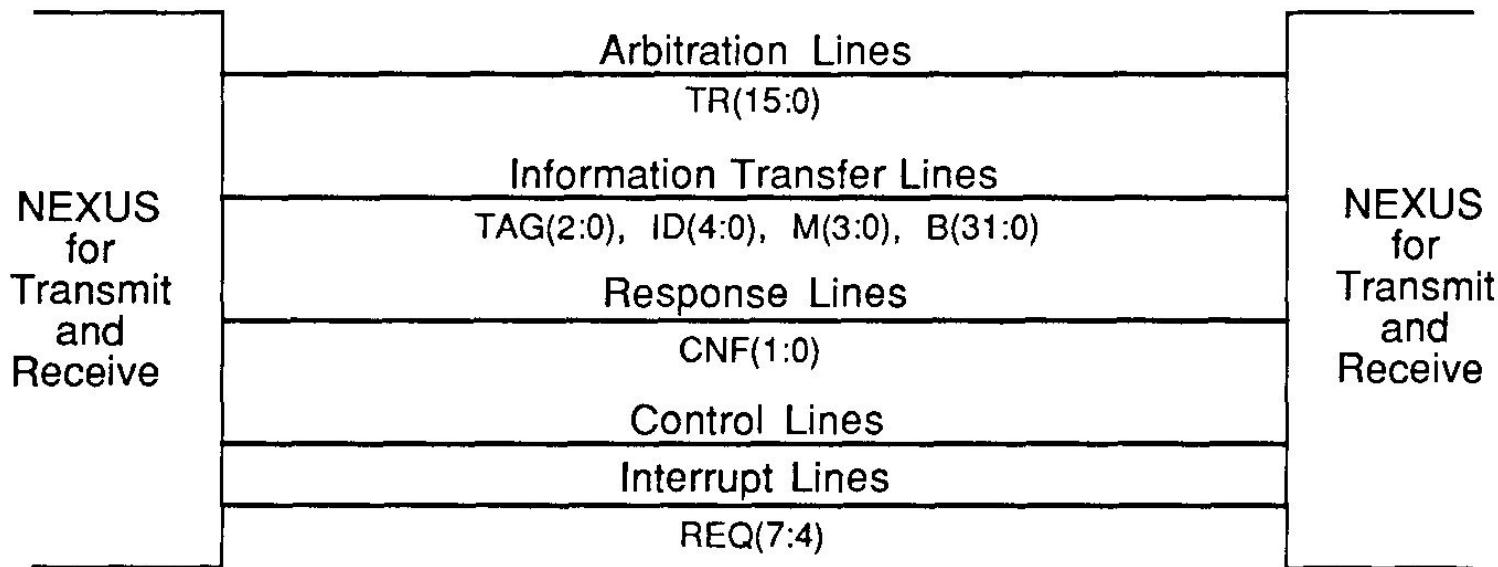
- CLK_PHS1_H: közös rendszer-órajel (felfutó élre)
- AD (31:0)_H : 32-bites multiplexált cím/adat vonal (érvényes adat T₃-ban)
- ADS_L: érvényes címérkezését jelzi T₁ ciklusban
- WRITE_L: írás engedélyezés T₂-ben
- DDIN_L: adatátviteli irány (DIN: -L: out/olvasás, -H: input/írás)
- Minimális tranzakcióhoz 4 ciklus szükséges (T₁-T₄):

Példa: NS32332 Busz interfész

- 32-bites rendszer (32-bites adatbus, 32-bites utasításkészlet, de 24-bites címbusz)
- Idő-Multiplexált kommunikációhoz külön cím, és adat bufferek kellenek + MEM hozzáférés biztosítása.
- Multi-taskos operációs rendszerek futtatása.

Példa 2.) Szinkron busz protokoll (SBI – VAX 11/780)

- TR<15:0>: arbitrációs vonal : 16 modult képes kezelní
- B<31:0>: 32-bites busz (multiplexált A/D)
- CNF<1:0>: Confirm – válasz, nyugta vonal
- Interrupt (megszakítás) / vezérlő vonal
- Information Transfer vonal: TAG, ID, M, B
- Írás: több ciklusú lehet (burst – löket)!

SBI – Szinkron busz protokoll „pipeline” tranzakciói

- Írási ciklus
(8 byte)

Time Period → | n | n+1 | n+2 | n+3 | n+4 | n+5 |

Arbitration Action	Acquire control of bus	Hold bus	Hold bus	Acquire control of bus	(Write cycle 2)		
Information Transfer		Send Command and Address	Send four bytes data	Send four bytes data			
Confirmation				Confirm Address, Command	Confirm data	Confirm data	

- Olvasási ciklus
(8 byte)

Time Period → | n | n+1 | n+2 | n+3 | | | m | m+1 | m+2 | m+3 | m+4 |

Arbitration Action	CPU NEXUS acquire control	Read Cycle	Write Cycle	MEM NEXUS acquire control	MEM NEXUS hold bus						
Information Transfer		CPU NEXUS sends request				MEM NEXUS sends data	MEM NEXUS sends data				
Confirmation			MEM NEXUS confirm request					CPU NEXUS confirm data	CPU NEXUS confirm data		

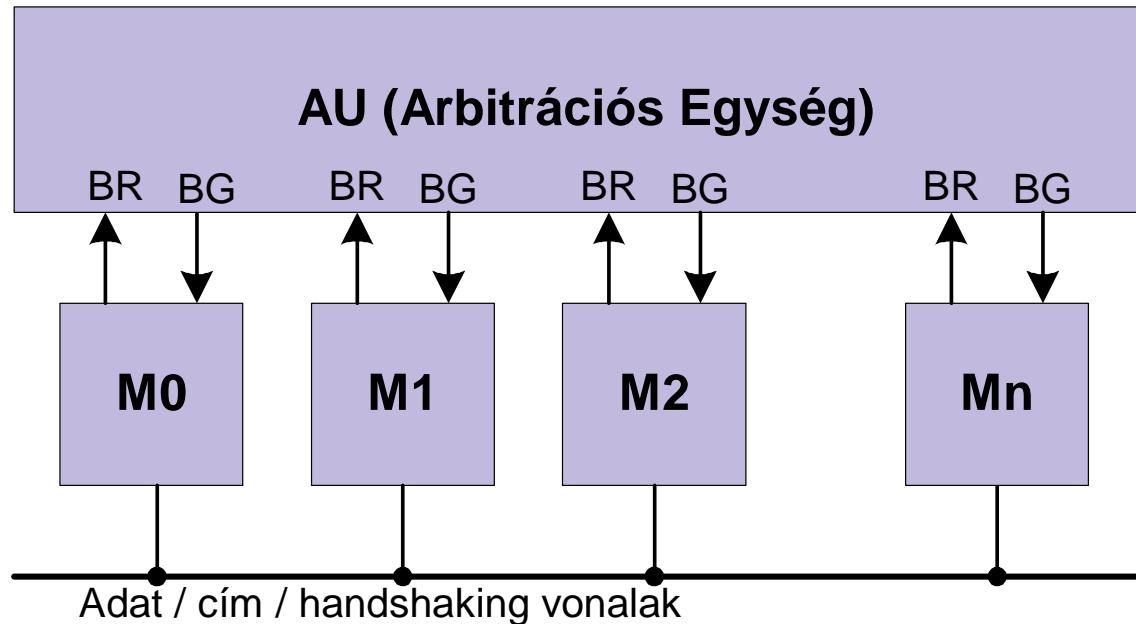

Busz Arbitráció

Arbitráció

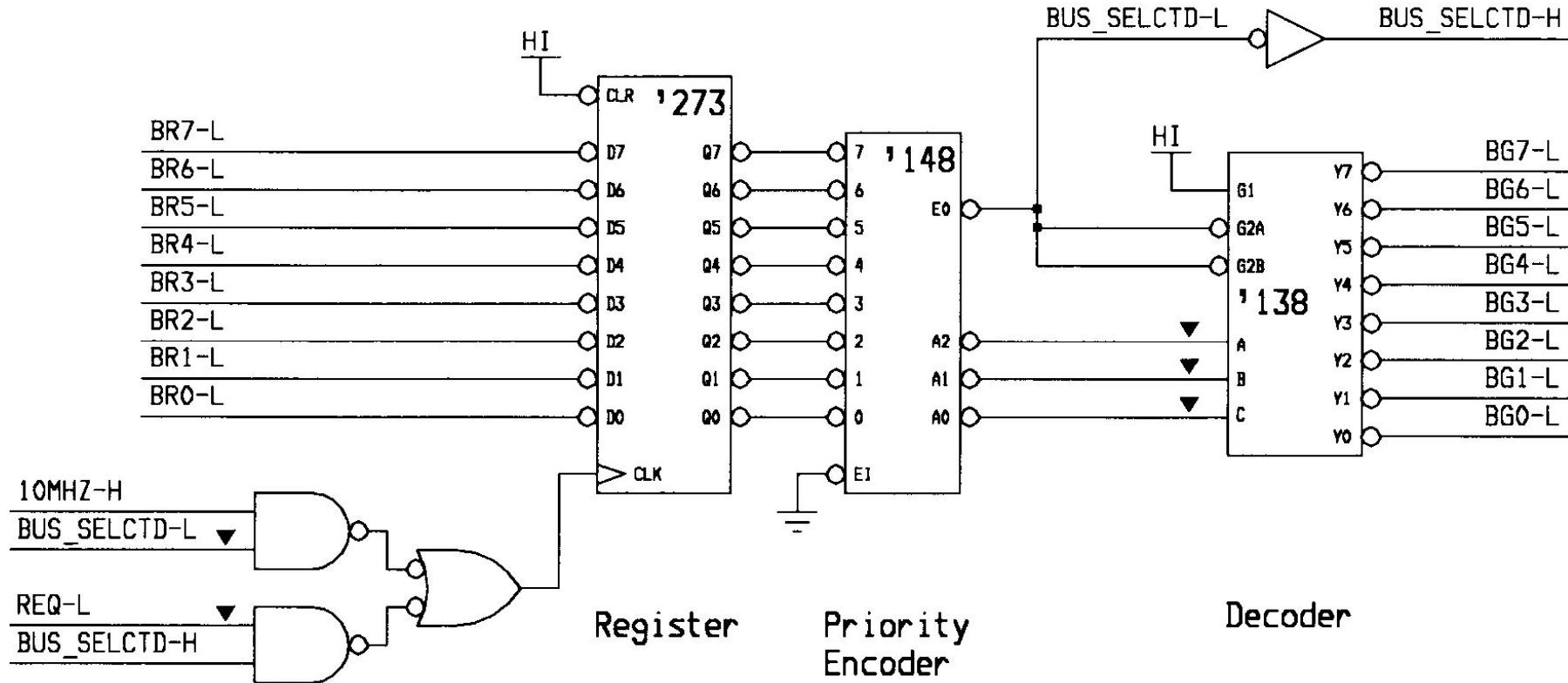
- Egy tetszőleges I/O művelet esetén (aszinkron v. szinkron buszos átvitel) több Master (commander) egység is meg akarja szerezni egyszerre a busz irányítását. Különböző előredefiniált algoritmusok segítségével egyértelműen azonosítható, hogy a „**versenyhelyzetben**” a következő átvitelt (a következő ciklusban) melyik Master fogja megvalósítani. Az **arbitrációs eljárás** egy **döntési folyamat (mechanizmus)**, amely az adatátvitellel párhuzamosan zajlik le, és még az aktuális adatátvitel befejezése előtt eldől, hogy melyik következő master adhat. A Mastereket M1...Mn-el jelöljük, a BR: Bus Request (busz kérése, igénylése) a Master által, míg a BG: Bus Grant (igénylés elfogadása, engedélyezés) jelet a központi AU: Arbitration Unit (arbitrációs egység) bocsátja ki.
- **Az arbitrációt 3 típusa** van:
  - a.) párhuzamos,
  - b.) soros (daisy chain), és
  - c.) lekérdezéses (polling).

a.) Párhuzamos

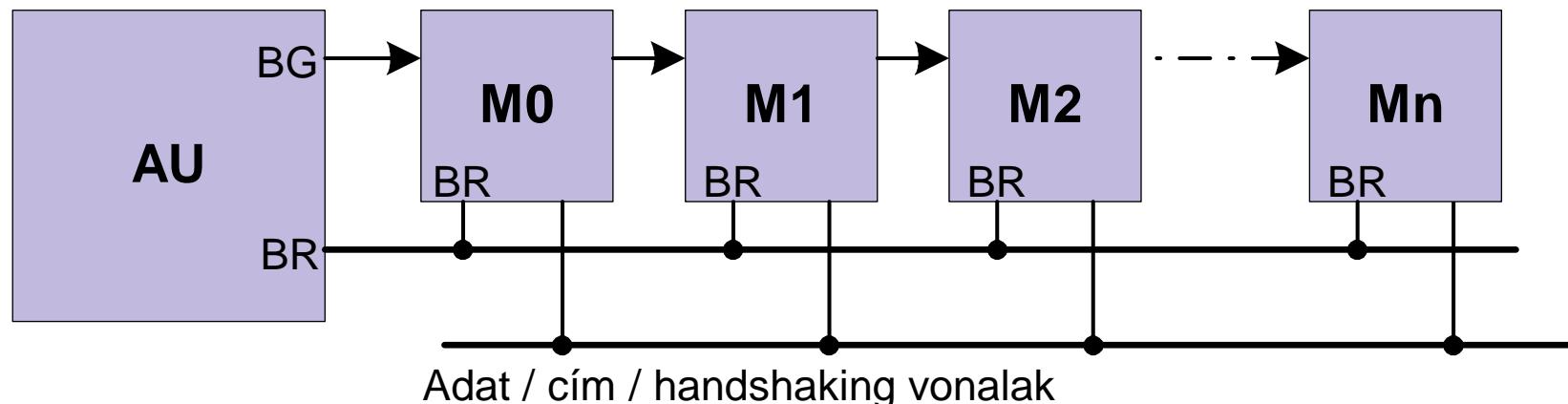
- Ez a leggyorsabb módszer, minden M_i -nek kitüntetett, egyenrangú kapcsolata van az AU-val (két vonalon: BG és BR-en). Az arbitráció lehet (i) *first asserted/first served (FIFO)*, vagy (ii) *round robin*, vagy (iii) *prioritásos alapú*. Ezek a módszerek többfajta lehetőséget biztosítanak mind egyszerű, mind pedig komplex esetben.
- Az AU vezérli a közös buszon az adatátvitelt. Az adat-cím-handshake vonalat a kijelölt master kezeli, az tranzakció befejeztével pedig kiadja ismét a BR-jelet. Hátránya, hogy drágább, mint a többi módszer (a párhuzamos ágak miatt minden M_i -hez 2 vonal kell), és az M_i -k száma korlátozott.

Példa: Párhuzamos arbitrációs rendszer

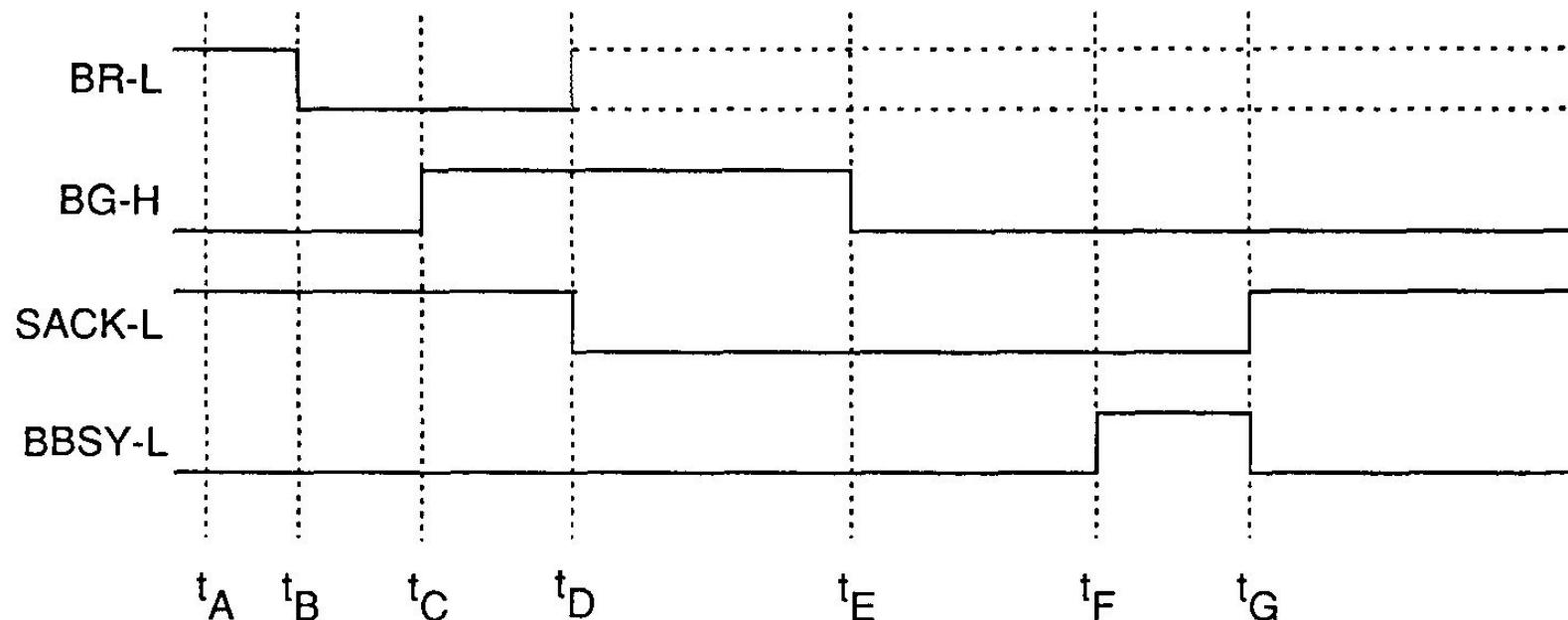
- 8 Master: egynek engedélyezi a busz használatát ($\text{BR} \rightarrow \text{BG}$)
- Ha nincs Master, ami a tranzakciót irányítani tudná: **szinkron módban** 10 MHz-es órajellel működik. (10MHz_H)
- Ha egy Master egység kezeli: **aszinkron handshaking mód** (REQ_L jel lefutó élére történik a szinkronizáció)
- '273: 8-bites Regiszter, '148: prioritásos 8→3 kódoló, '138: 3→8 dekóder

b.) Soros (daisy chain)

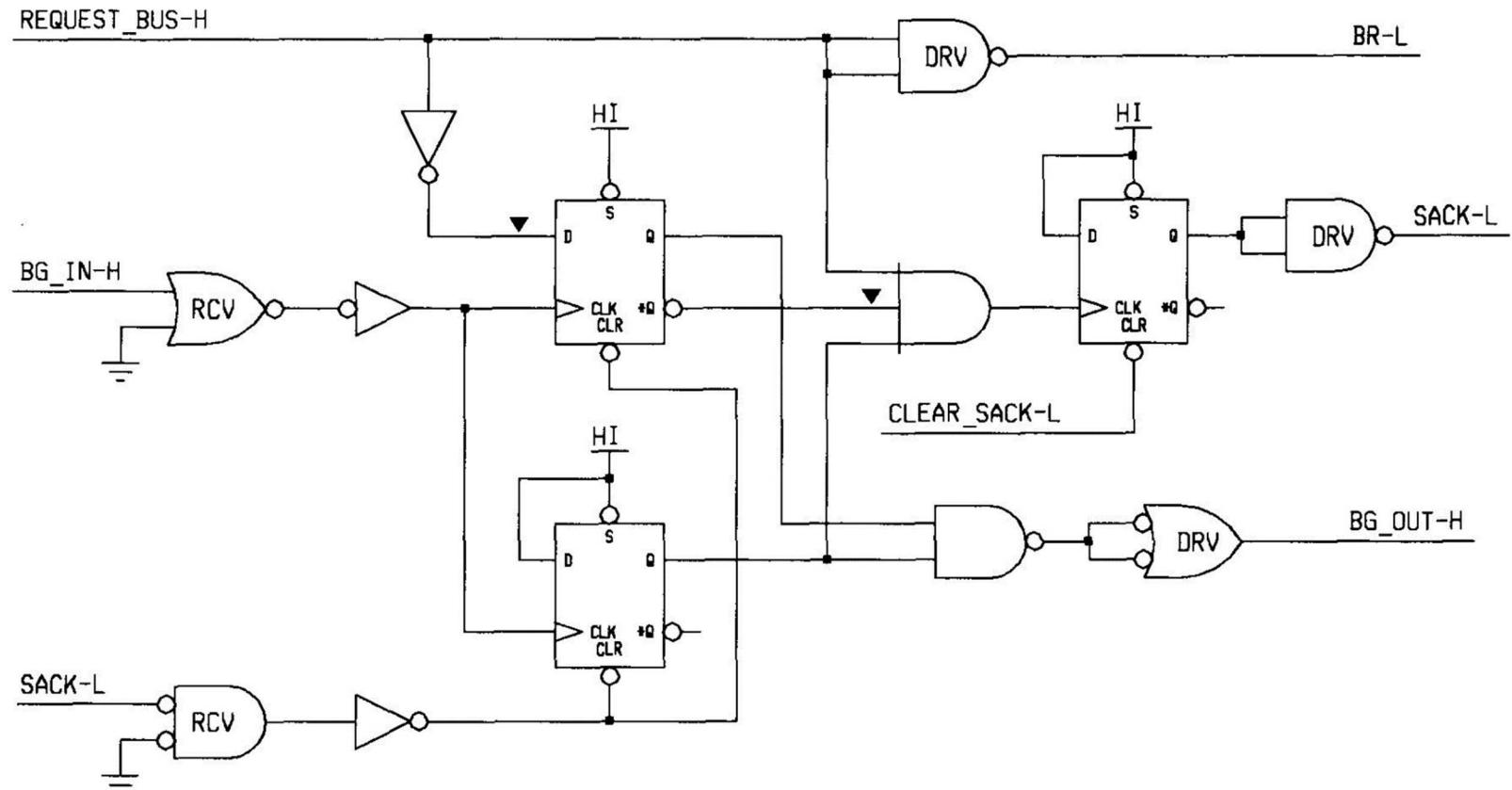
- A BG vonal sorosan van kötve, míg a BR vonal minden egyik M_i -hez csatlakozik. Az AU nem ismeri, hogy pontosan melyik M kívánja elérni a buszt, ezáltal az átvitel leegyszerűsödik: csupán azt tudja, hogy bizonyos ciklusonként BG-jelet kell kibocsátania. A soros csatlakozás miatt a legelső Master (M_0) rendelkezik a legnagyobb prioritással (*fizikai prioritás*), így ha ő igényelt, minden esetben megkapja a buszt.
- Bármennyi eszközt is sorba köthetünk, nincs felső korlátja. Hátránya, hogy az arbitrációs idő (ha a legutolsó M_i igényel és az előtte lévők nem) egyenes arányban van a sorba kapcsolt M_i -k számával.

Példa: UNIBUS - Soros arbitrációs rendszer

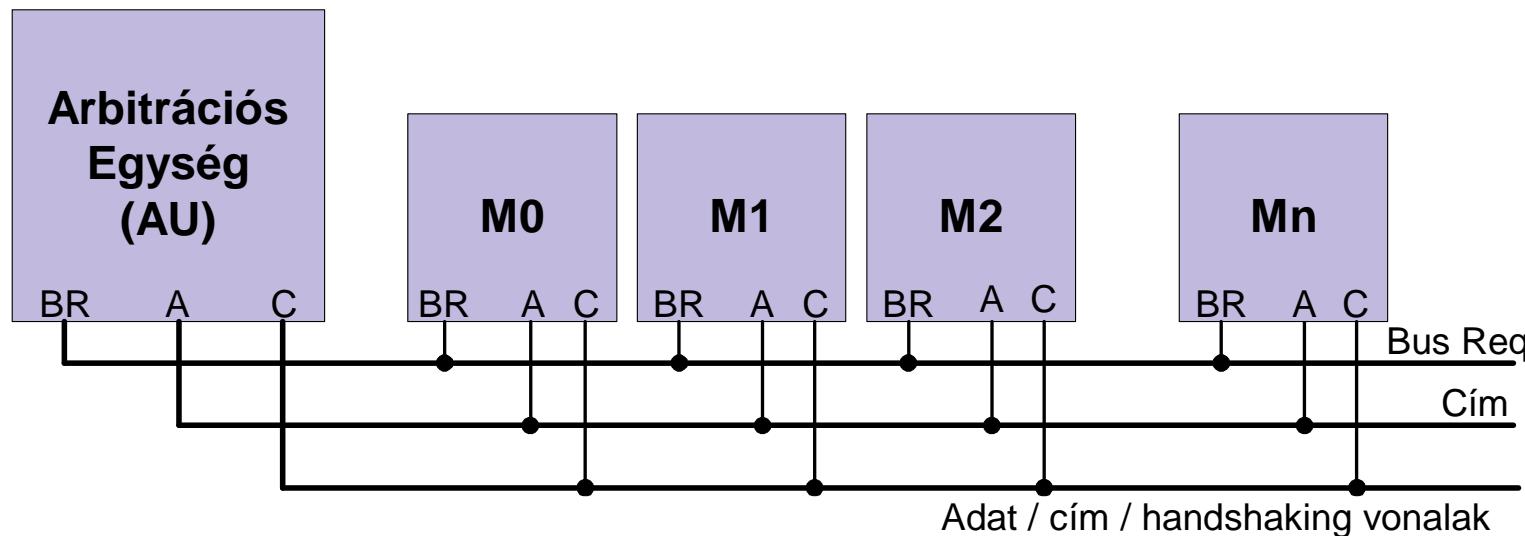
- Jelei: BR_L, BG_H, SACK_L (selection ack), BBSY_L (bus busy - foglalt)
- Lépései:
  - t_A : AU felismeri hogy egy új arbitrációs ciklusban vagyunk (SACK inaktív)
  - t_B : BR, Master igényel
  - t_C : AU nyugtázza a kérést, veszi az M igényét
  - t_D : BG jelet kap az M az AU-tól, SACK küldése
  - t_E : ha a tranzakció megtörtént, felengedi az AU a BG jelet
  - t_F : aktuális Master befejezi a ciklust, felengedi a BBSY jelet (következő Masternek adja át a döntési mechanizmusnak megfelelően, **sorban!**)
  - t_G : új busztranzakció kezdete a Master által (új ciklus)

Példa: UNIBUS - Soros arbitrációs rendszer felépítése

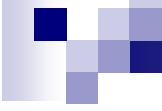

- Speciális kapuk
  - RCV: receiving bus singals
  - DRV: drive bus lines
- 3 db D-Flip-flop: BR_L, SACK_L, és BG_H vezérlőjelek tárolásához

c.) Lekérdezéses (polling)

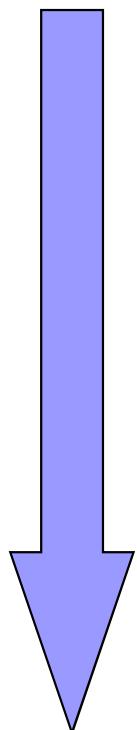

- Mindegyik Master egy **közös** BR buszon igényelhet (ID), és az AU dönti el, hogy melyik Masternek adja a buszt. Annak a **címét** az address vonalra rakja. minden ciklusban megnézi az igényléseket, és a legmagasabb prioritással rendelkezőt fogadja el. Itt is többféle prioritásos módszer megvalósítható: pl. (FIFO, round robin stb.).
- Hátránya, hogy nagyobb az időszükséglete a párhuzamosnál, így ritkábban alkalmazzák (pl: I/O kérések arbitrációjánál), a processzor egy program futtatásával folyamatosan monitorozza az I/O eszközök busz kéréseinek állapotát (a megszakításos I/O műveleteknél rosszabb, lásd később).

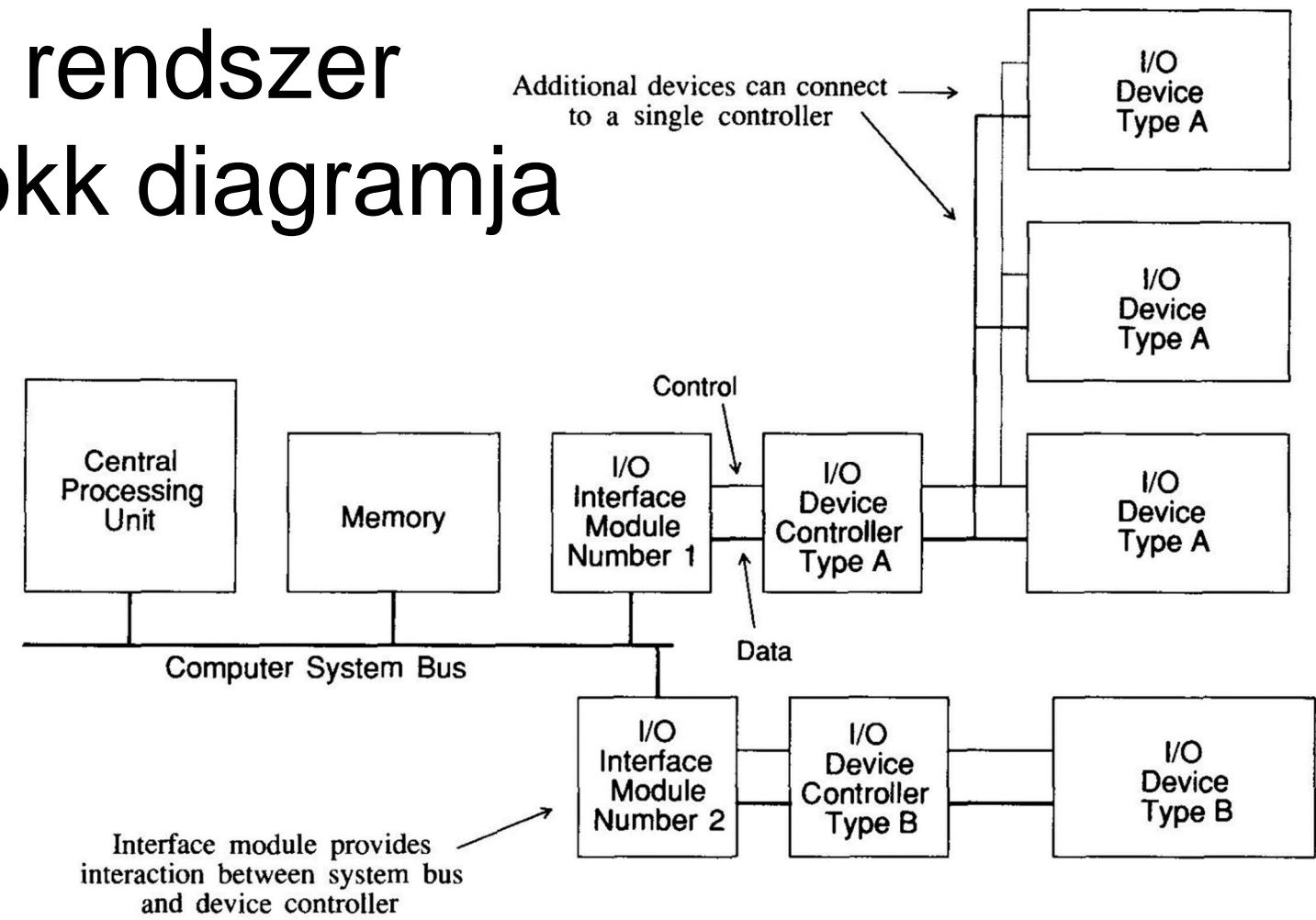
Adatmozgatás: I/O kommunikációs technikák

I/O adatátvitel típusai:

-
- Programozott I/O átvitel (polling)
  - Megszakításos (interrupt) átvitel
  - Direct Memory Access (DMA) -
Közvetlen memória-hozzáféréssel
rendelkező átvitel
  - IOP - I/O processzoros átvitel

Feladat: CPU
tehermentesítése

I/O Interfész rendszer általános blokk diagramja

Két fő részre osztható: 1. **rendszerbusz** (CPU, memória) 2. **I/O eszközvezérlők** a különböző típusú I/O eszközökkel tartják a kapcsolatot. A rendszerbuszt és az I/O eszközvezérlőket az I/O interfacek kapcsolják (illesztik) össze. Az eszközök gépi kódú utasításokkal (assembly) vezérelhetők. Egy új I/O eszközt (A v. B típusú) a megfelelő típusú eszközvezérlőkhöz kell kapcsolni.

1.) Programozott I/O átvitel (Polling)

- Legegyszerűbb technika
- De leginkább ez a módszer terheli a CPU-t (adatátvitel teljes ideje alatt) – lassú eszközök esetén
  - Teljes vezérlésért, adatmozgatásért felel
  - Pl. periféria állapotának ciklikus lekérdezés folyamatosan terheli
- Csak a CPU közbeiktatásával érheti el a periféria a memóriát
- Lehet Memory Mapped I/O: amikor a program és az I/O eszköz is ugyanazt a címtartományt használja (cím leképezés = „mappelés”)

2.) Megszakításos (interrupt) átvitel

- Megszakítással jelezhető a CPU-által az I/O eszköz számára az adatátviteli igény, illetve az adatátvitel befejeződése
- Megszakítás kérelem (**interrupt request**) I/O eszköz által – IRQ szintek
  - Megszakítási vektorok (maszkolható megszakítások – SW interrupt)
- Bővebben: Operációs rendszerek tárgyból

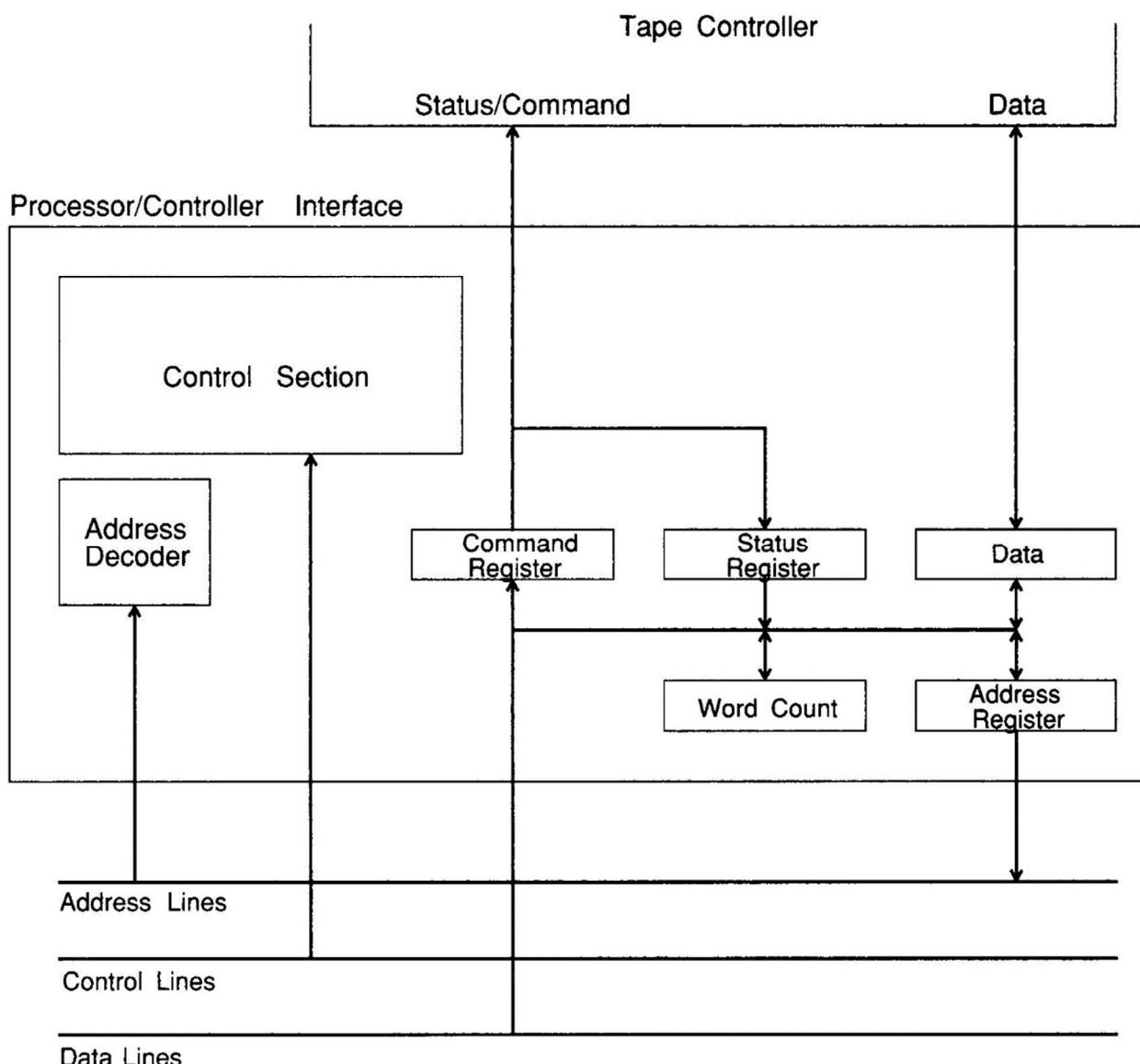
3.) Direct Memory Access (DMA)

- Közvetlen memória hozzáférés:
az I/O eszköz és memória közötti adatátvitelt a processzortól függetlenül egy DMA-controller (eszközvezérlő) végzi.
- Cél a CPU tehermentesítése a tranzakció idejére
- CPU feladatai csupán:
  - az átvitel előkészítése (kezdőcím és adat hossza),
  - minimális vezérlés: eszköz állapot vizsgálata (busy)
  - és a befejezett művelet hibátlanságának ellenőrzése (megszakításos alapú is egyben)
- Gyors módszer

4.) I/O processzor (I/O csatornák)

- A cpu átadja az I/O műveletet és a végrehajtáshoz szükséges összes adatot ez intelligens eszközvezérlőnek = I/O (társ)processzornak, amely teljesen önállóan szabályozza a tranzakciót
- Főleg a mainframek-re jellemző módszer
- Rendkívül gyors
- I/O csatornák: eszköz sebessége szerinti osztályozás

Példa: Korai szalagos egység interfész modulja DMA átvitellel

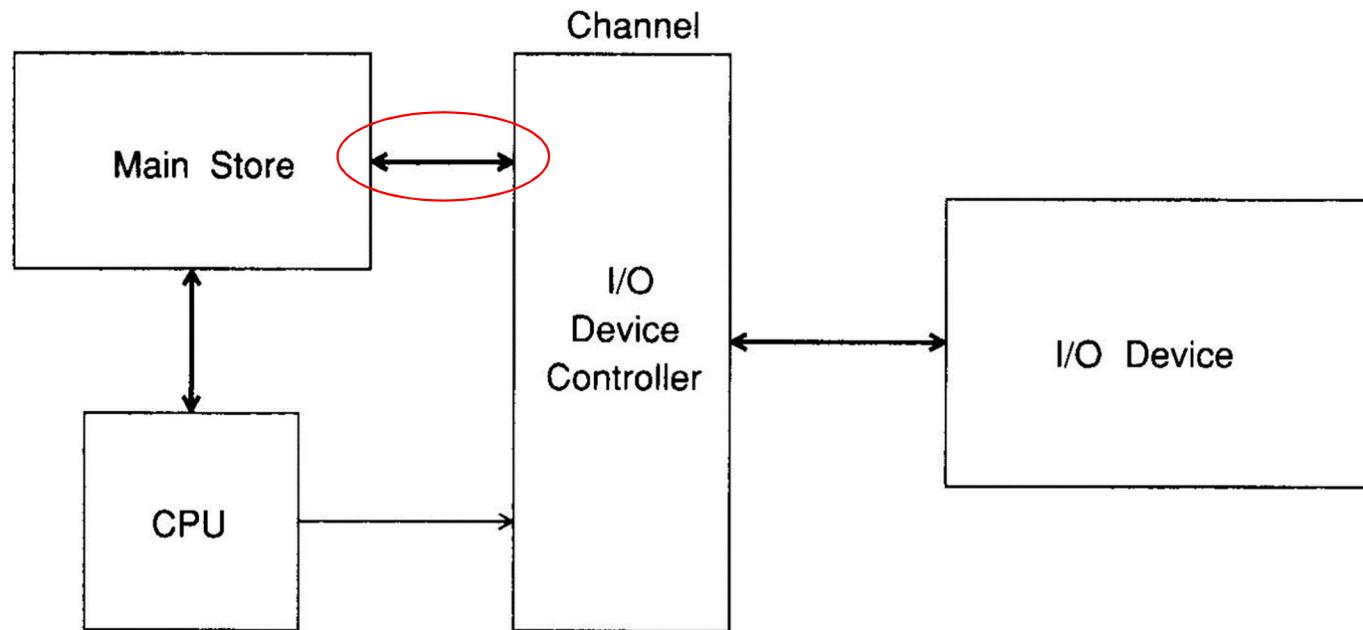
Komplex interfész:

a leggyakoribb és időigényesebb művelet a $\text{MEM} \leftrightarrow \text{periféria}$ adatátvitellel.

DMA: közvetlenül a MEM -val képes kommunikálni, tartalmazza:

- programozott I/O elemeit
- státusz regisztert
- parancs regisztert
- WC: word counter (számláló)
- AR: címregisztert

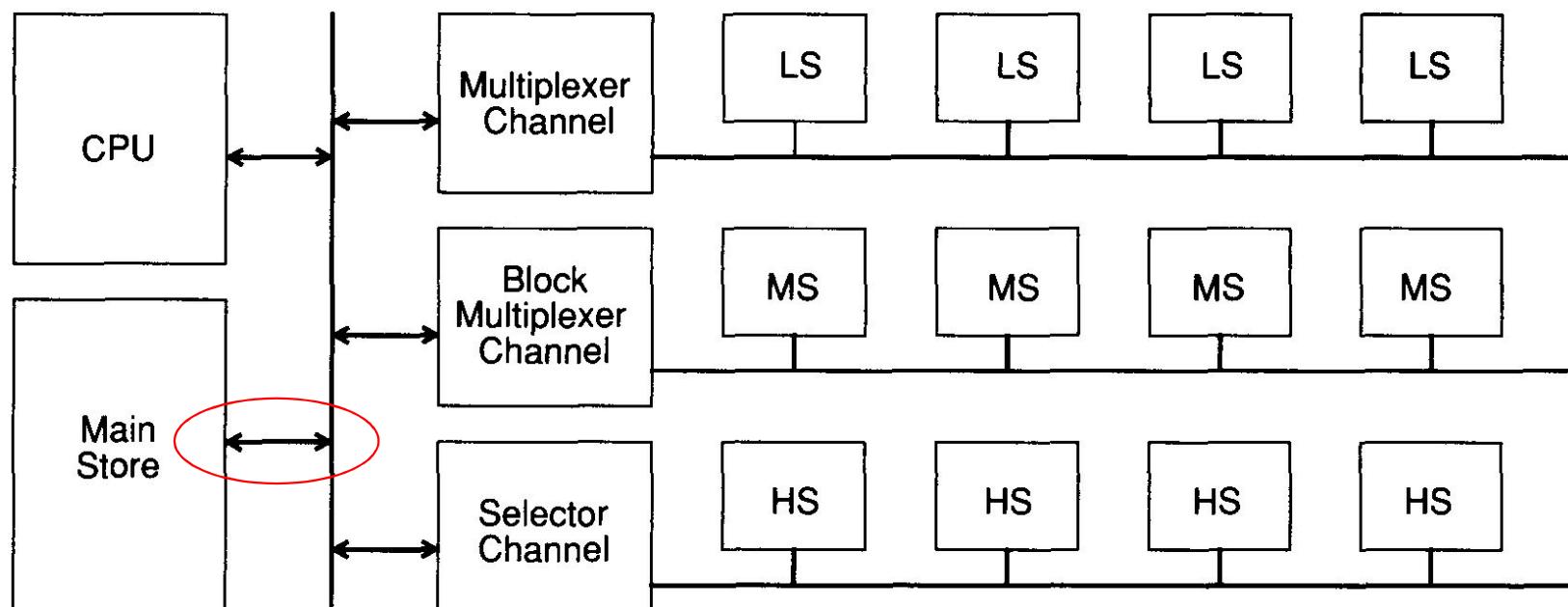
a.) I/O channels – I/O csatornák

- A cpu csak az eszközvezérlőn keresztül (közvetetten) érheti el a perifériát.
- Channel = I/O Device Controller: általános célú processzáló elem.
- Channel feladata:
  - Konverzió
  - Adatmozgatás
  - Hibaellenőrzés és kezelés

Példa: I/O channel - csatornák

- I/O csatornák típusai (sebességük szerinti kategóriákat képeznek):
  - Multiplexeres: LS (lassú)
  - Blokkos: MS (közepesen gyors)
  - Selector channel: HS (nagysebességű)

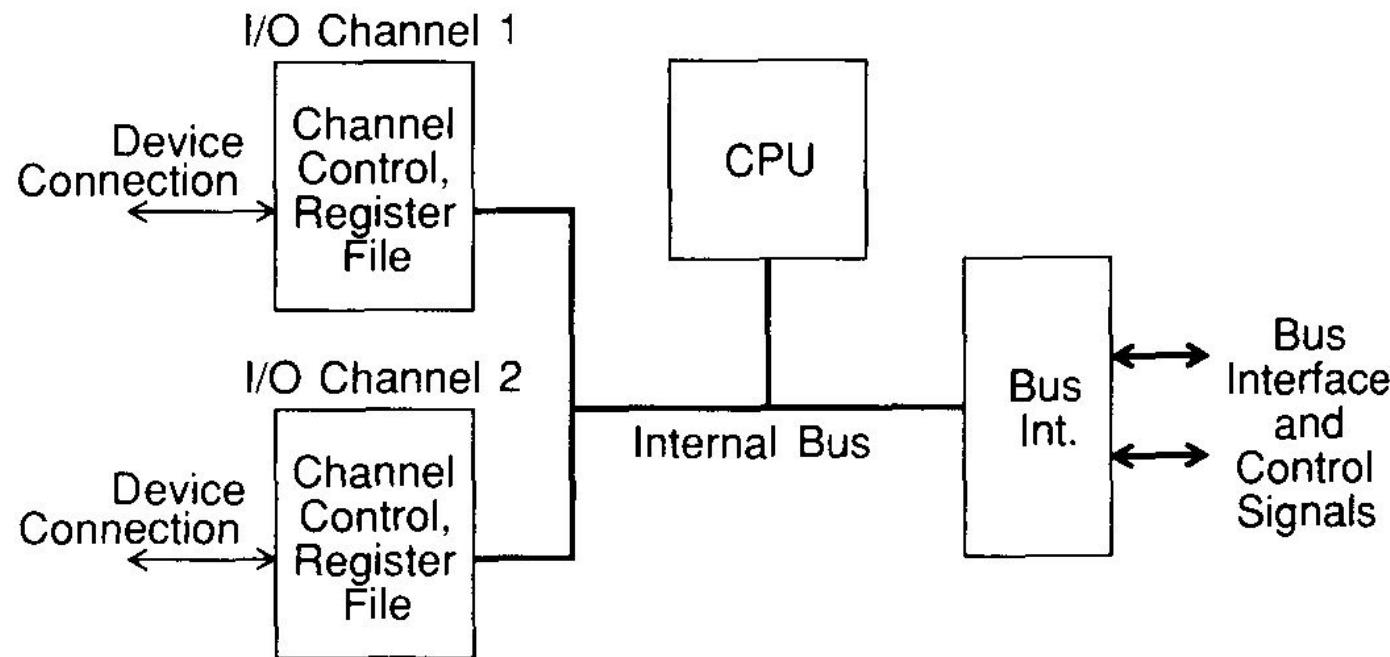

LS = Low Speed device

MS = Medium Speed device

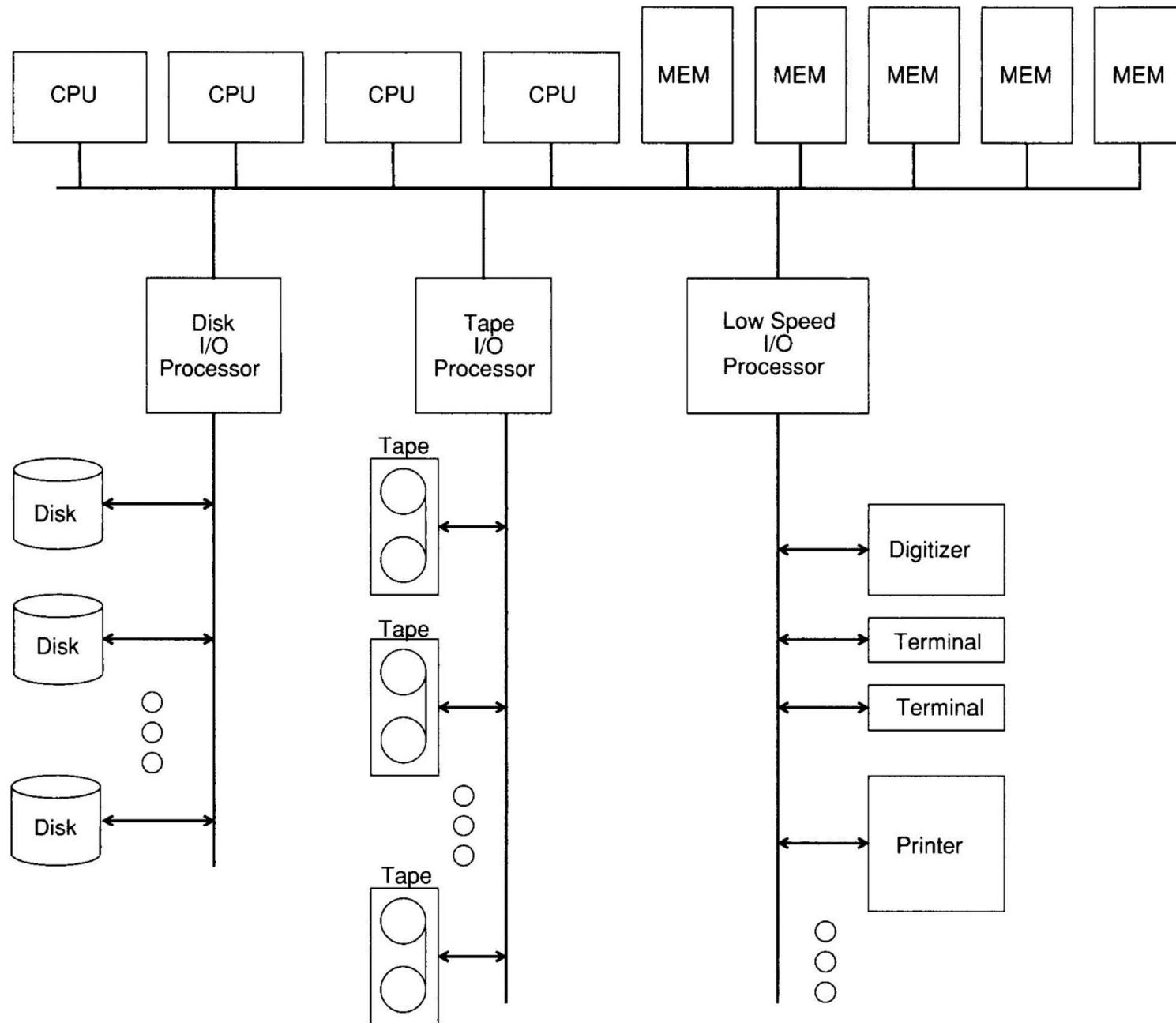
HS = High Speed device

b.) I/O Processzorok (IOP)

- IOP: Intelligens eszközvezérlők/processzorok
- Saját, dedikált funkciókkal rendelkeznek (vezérlést, és interfészét biztosít más rendszerekkel – különböző sebességen)
- Példa: SCSI rendszer is egy IOP

Példa: több I/O-processzoros eszköz

PCI busz

Kapcsolódó segédanyag: pci_bus1.pdf

PCI busz

- **PCI= Peripherial Component Interconnect.** újszerű, a korábbiaktól önálló szabvány (ver 2.1, 2.2 és 2.3) volt: 33MHz-es órajel támogatás. Többprocesszoros rendszereket is támogat. Párhuzamos sín!
- Kapcsolatot a processzor és a PCI sín között egy *PCI HOST BRIDGE* biztosítja. Támogatja a többprocesszoros rendszereket, kompatibilis az ISA, EISA, MCA régebbi rendszerekkel. A PCI csatlakozóhelyekre speciális intelligens kártyák helyezhetők, amelyek képesek önálló adatátvitelt végrehajtani a processzor tehermentesítése céljából, így gyorsabb működés érhető el. (3.3 – 5V szabvány).
- Csatlakoztatható eszközök: SCSI-, hálózati-, hang-, videó-kártya./ Konfigurálása szoftveres úton, a BIOS-on keresztül történik. / Arbitrációs mechanizmust és **szinkron** protokollt használ.

PCI buszrendszer tulajdonságai:

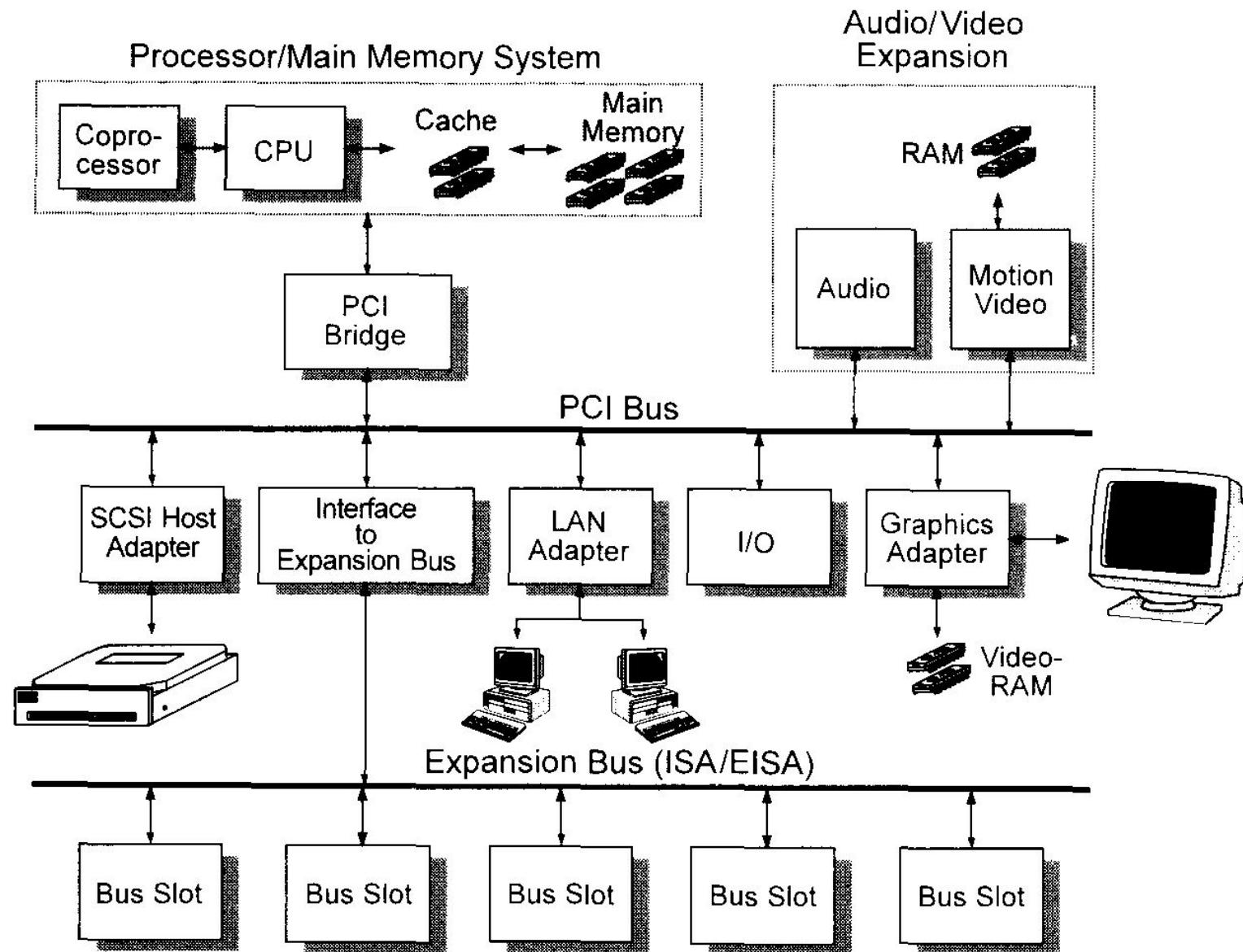
- A PCI 32 bites **multiplexált** címadat vonalat alkalmaz
  - Maximális átviteli sebessége (4-es „burst-onként” - löketszerűen) 133Mbyte/sec (= 4 byte*33.3MHz).
- (64 bites változata is létezik, főként szerverekben alkalmazzák. Jele. PCI-X!).
  - Ekkor a maximális átviteli sebessége 266Mbyte/sec (8byte*33.3MHz)
- Régebbi alaplapokon az ISA ill. AGP bővítőhelyek mellett általában 3-4 PCI slot is található volt.
- A külső környezeti zavarok, zaj elkerülése végett, a PCI elemeket rövid úton kell összekötni, így a PCI jelek egy oldalán vannak kivezetve (PCI Speedway), sok földelést használva.
- Saját POST (Power On Self Test) önellenőrző kóddal is rendelkezik, a hibák felderítése végett, ami a számítógép bekapcsolásakor inicializálódik.

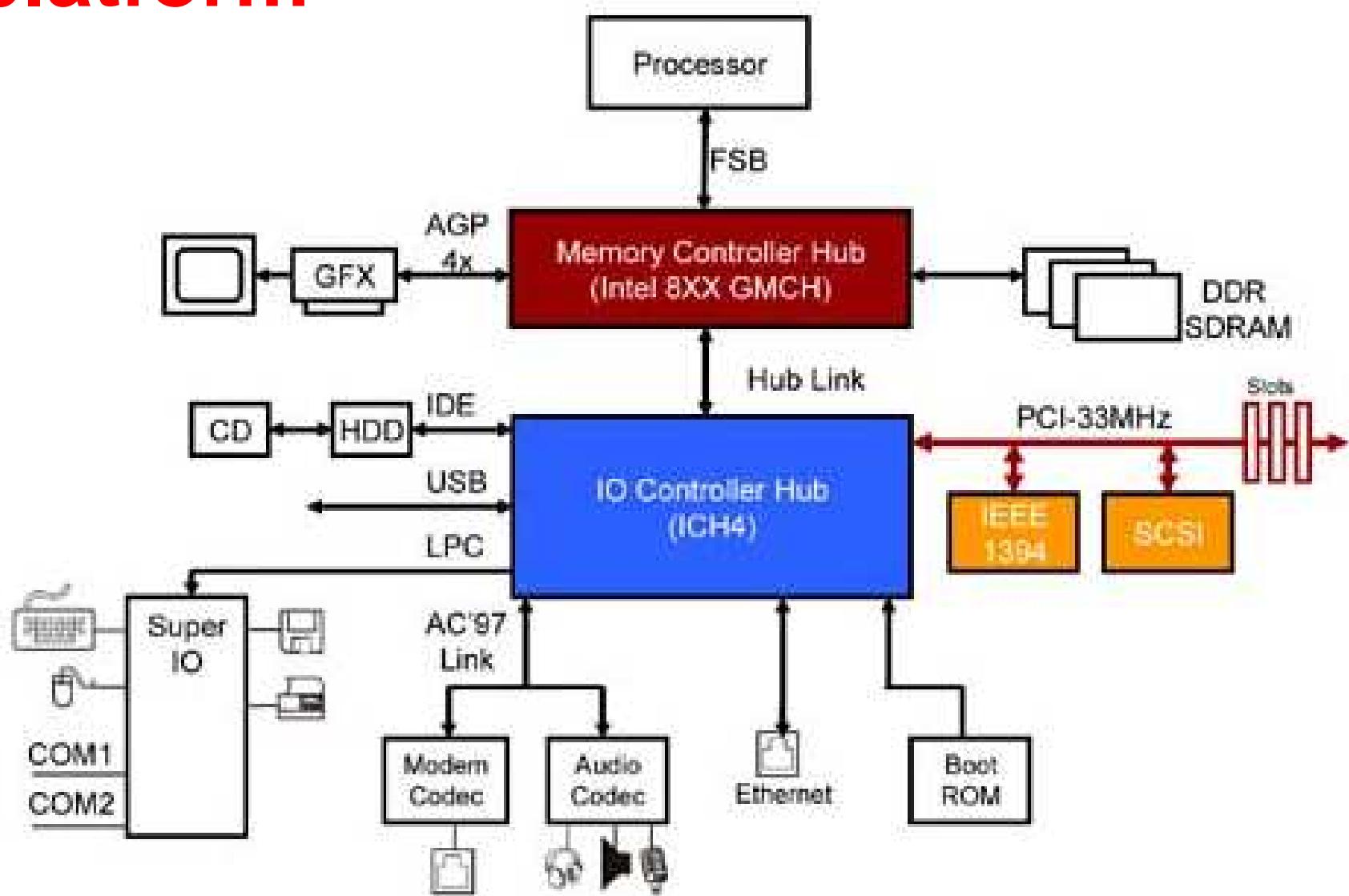
PCI-X

- PCI módosított változata
- **PCI-X** mint **extended**, bővített 64 bites
  - PCI-64bit/66.6MHz max 532 MByte/s
  - PCI-64bit/133.3MHz max 1064 Mbyte/s
  - PCI-X 1.0 & PCI-X 2.0
- Főként szerver alaplapokon található:
  - nagyteljesítményű kártyák integrálása

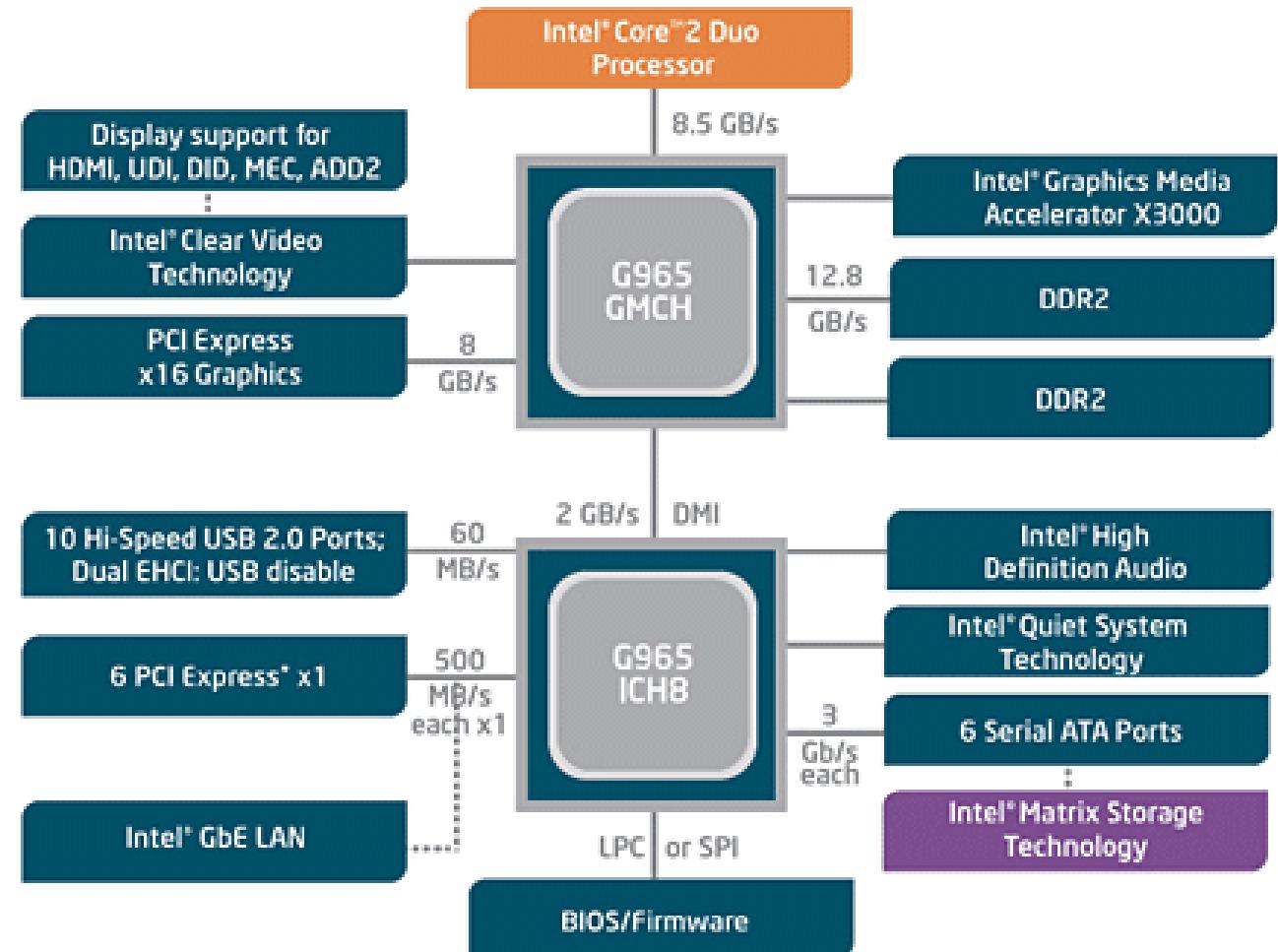
Példa: PCI buszos számítógép

Példa: 33MHz-es PCI busz alapú platform

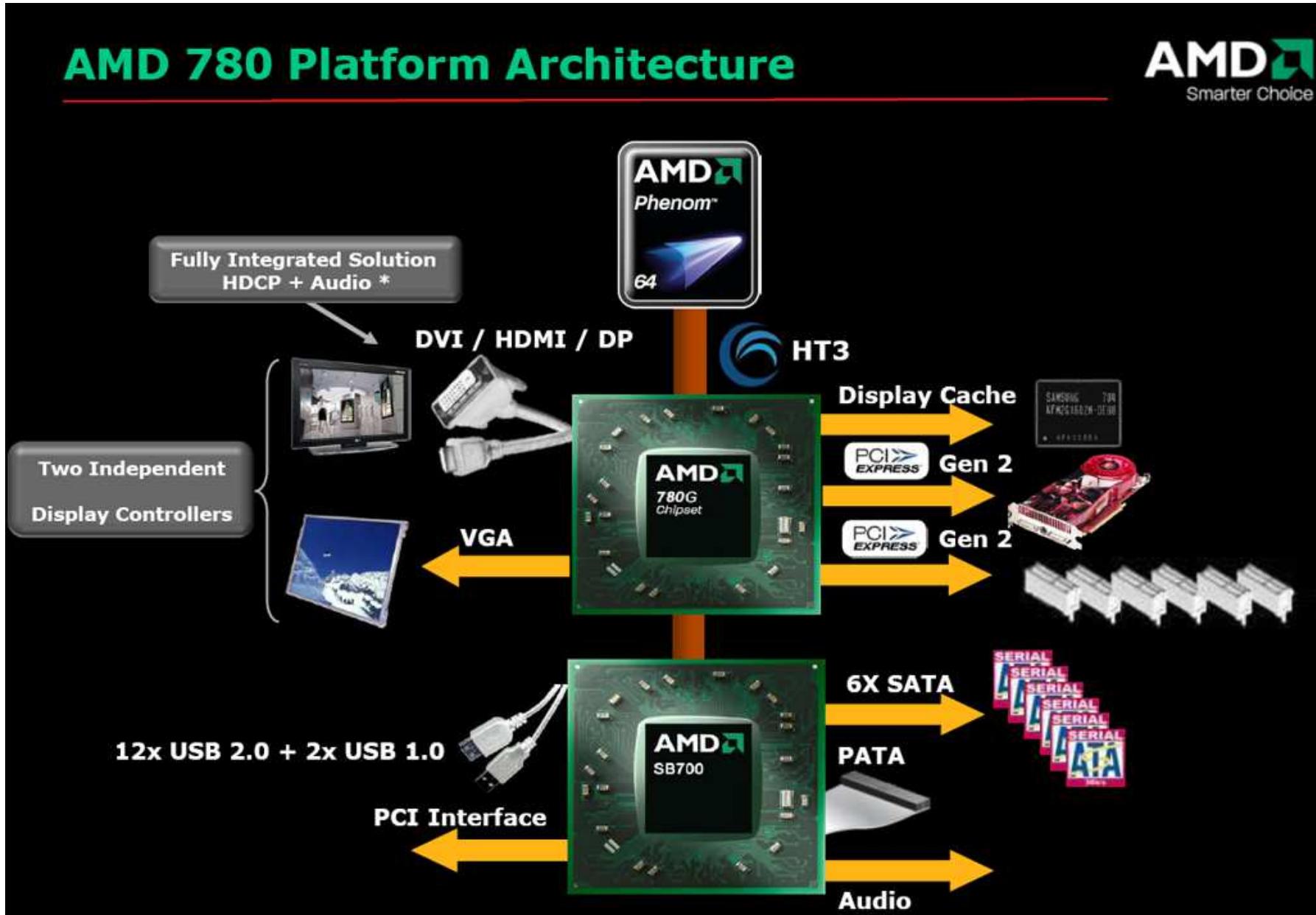

Példa: Intel chipset (Intel ICH8 – déli híd)

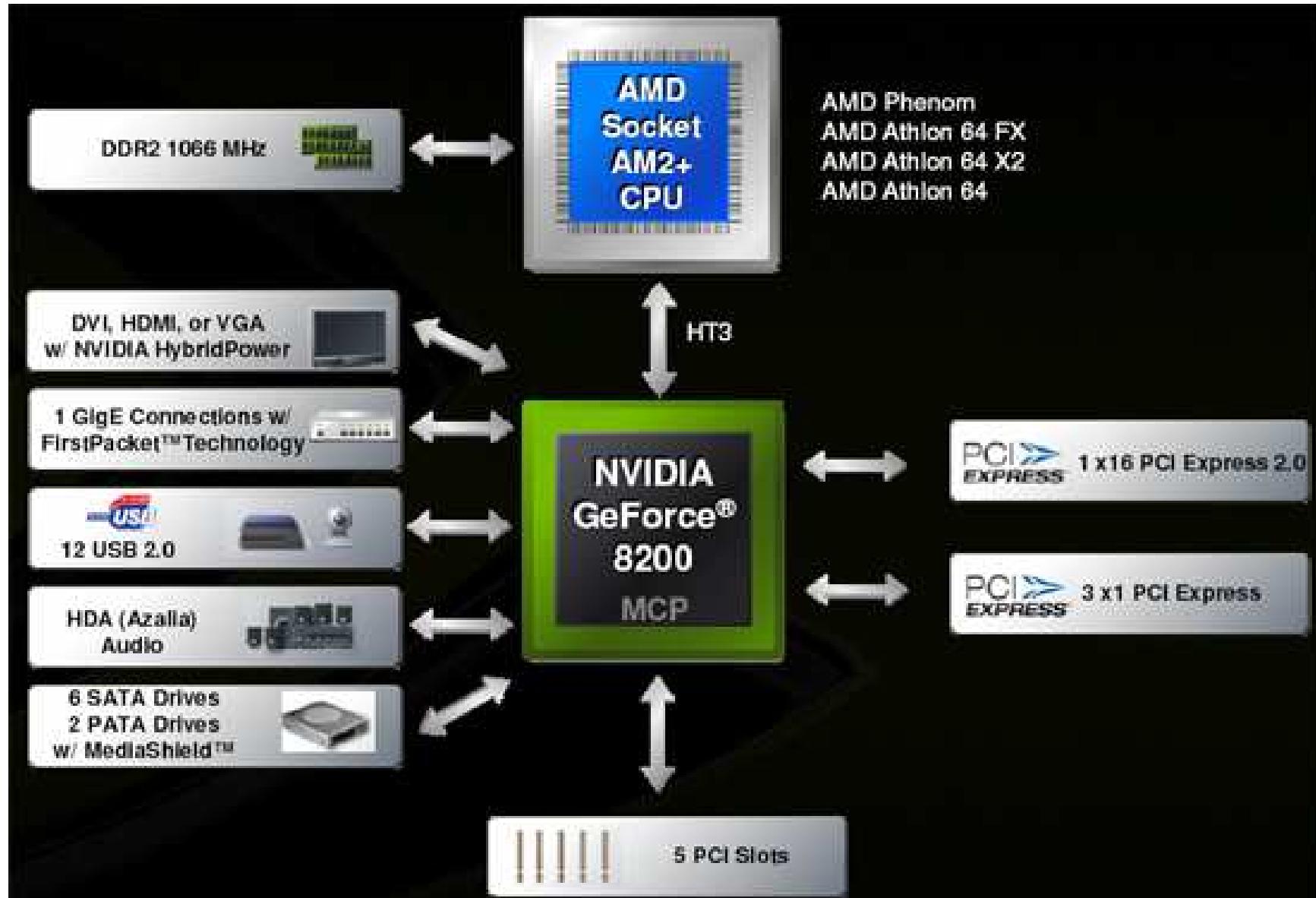

Integrált grafikus vezérlővel:
Graphics Media Accelerator 3000 (GMA 3000)

Pl: Újabb generációs AMD780G

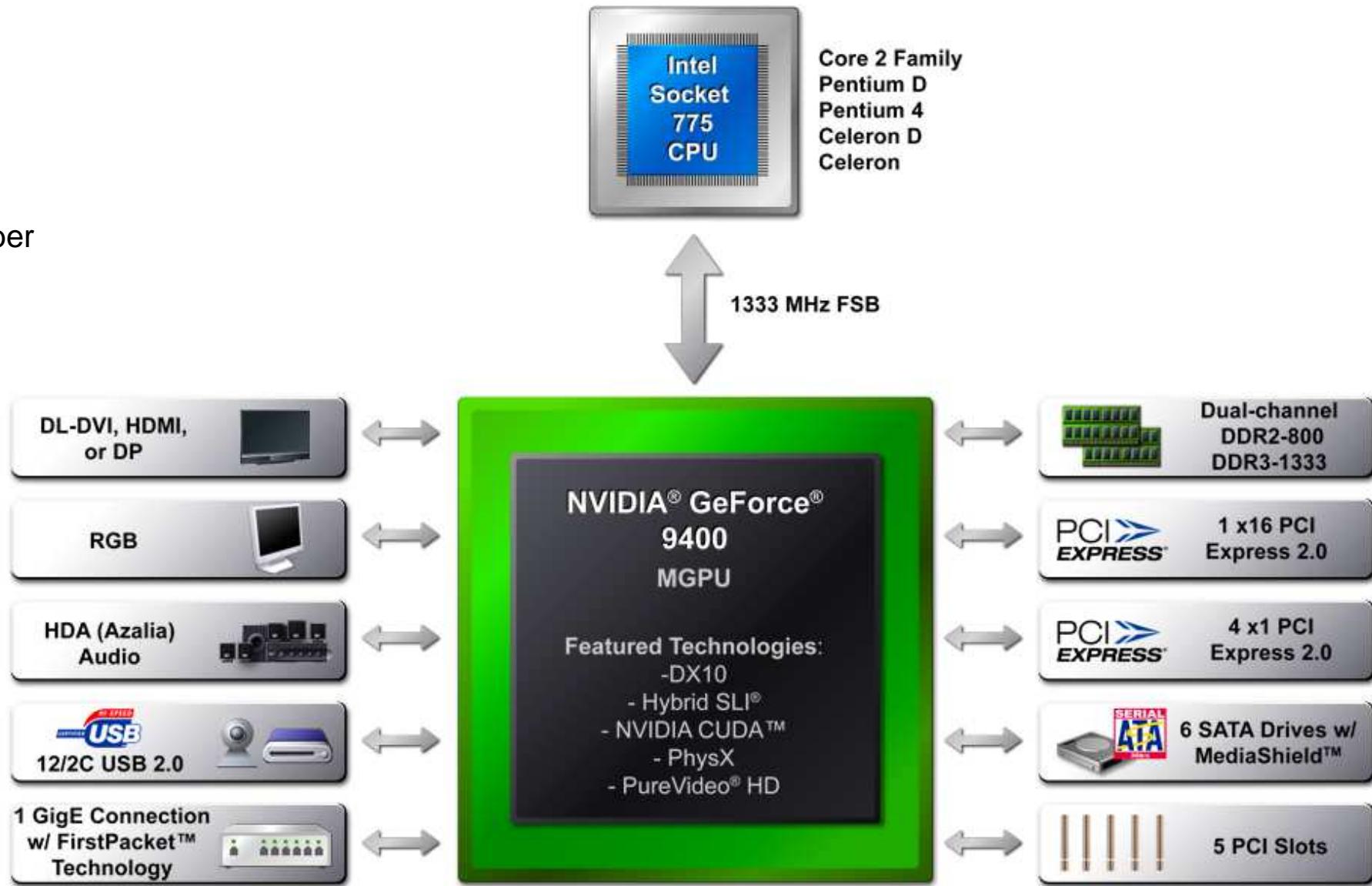

Pl: NVIDIA GF8200 AMD CPU-khoz (MCP78 – Egy chipen É-D híd együtt!)

Pl: NVIDIA GF9400 MGPU Intel CPU-khoz (MGPU – Egy chipen É-D híd együtt!)

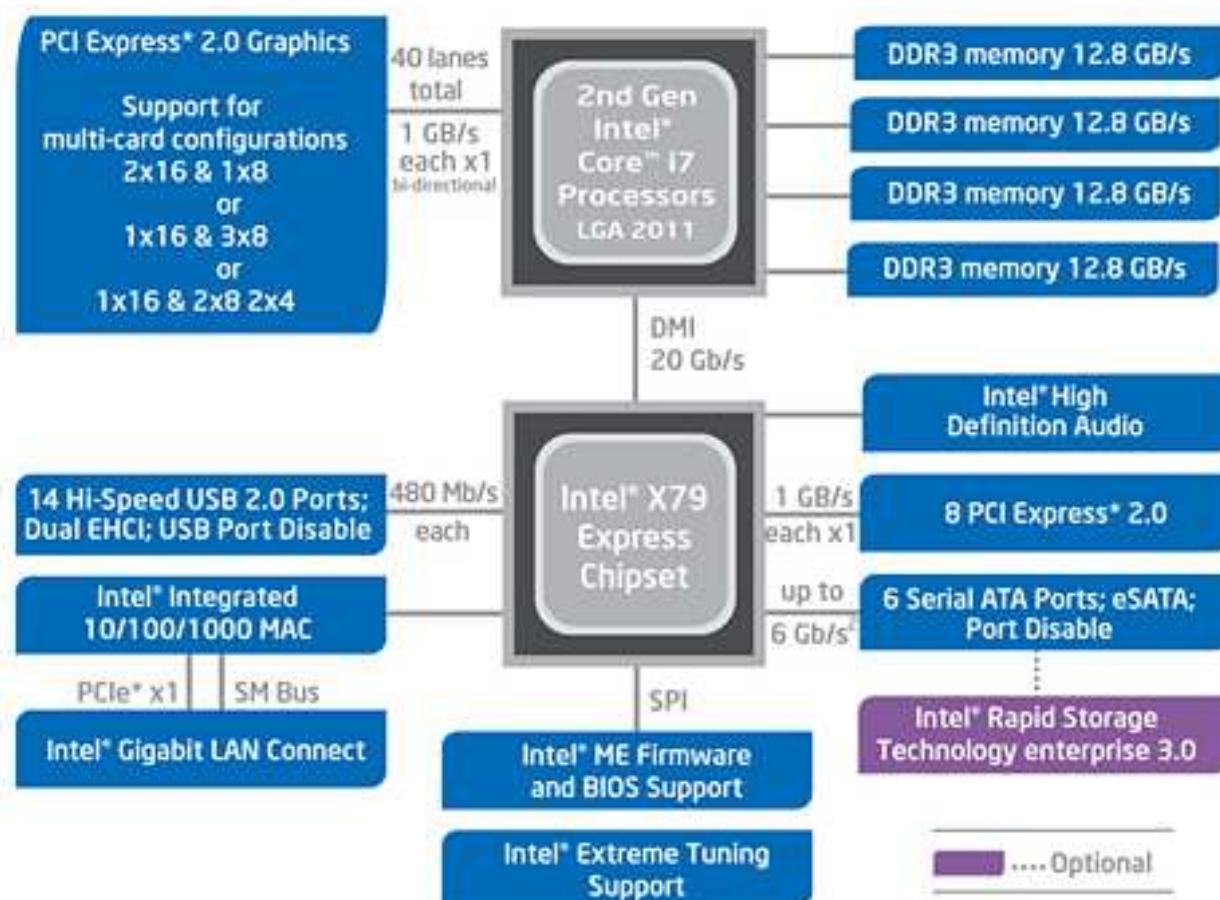
*2008.
november

Pl: Intel Sandy Bridge-E (2011)

- Nincs északi híd (PCI-E intágáltan ill., a DDR3 memória vezérlése is a CPU feladata), csak déli híd maradt (X79)

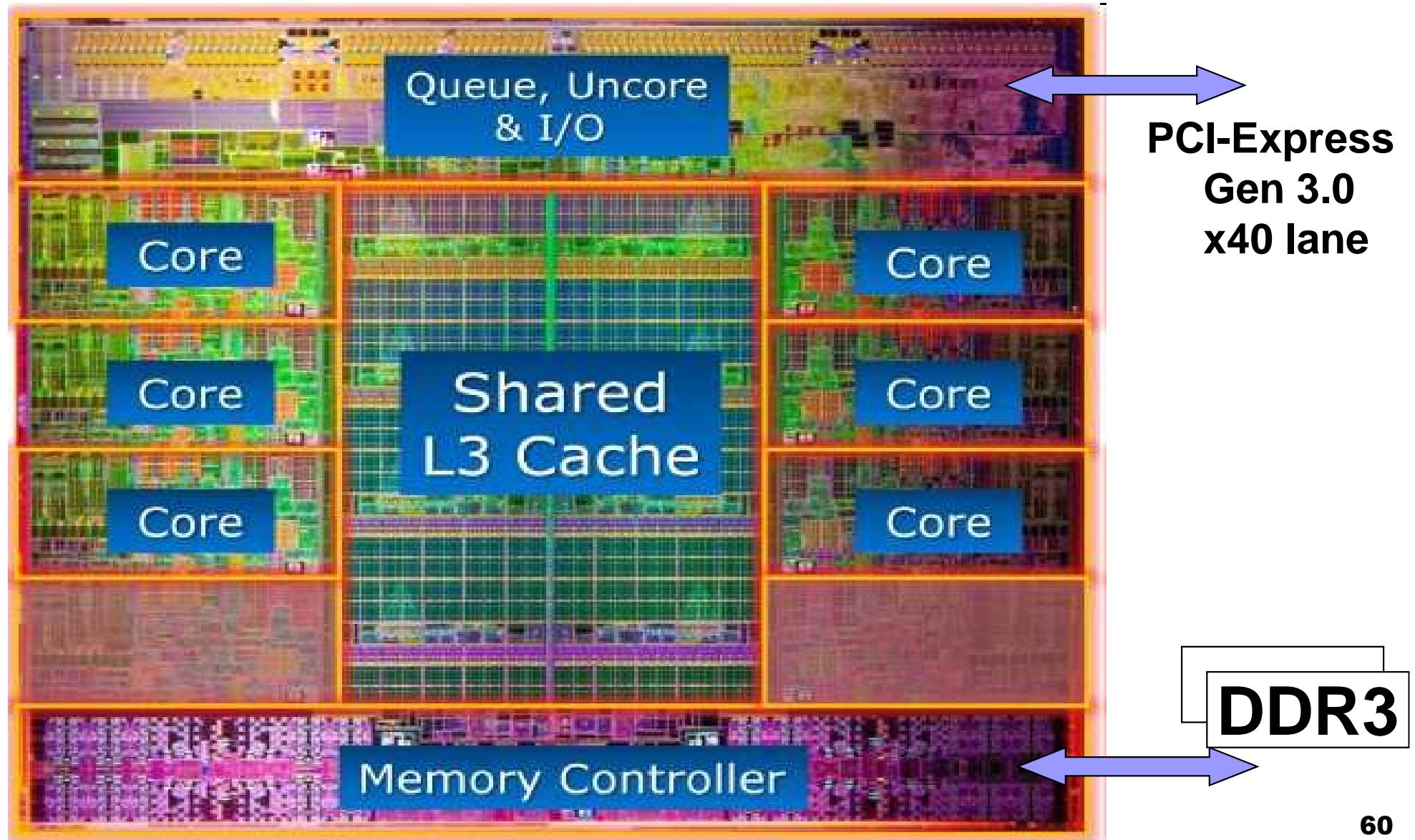
*2011.
november

¹Theoretical maximum bandwidth

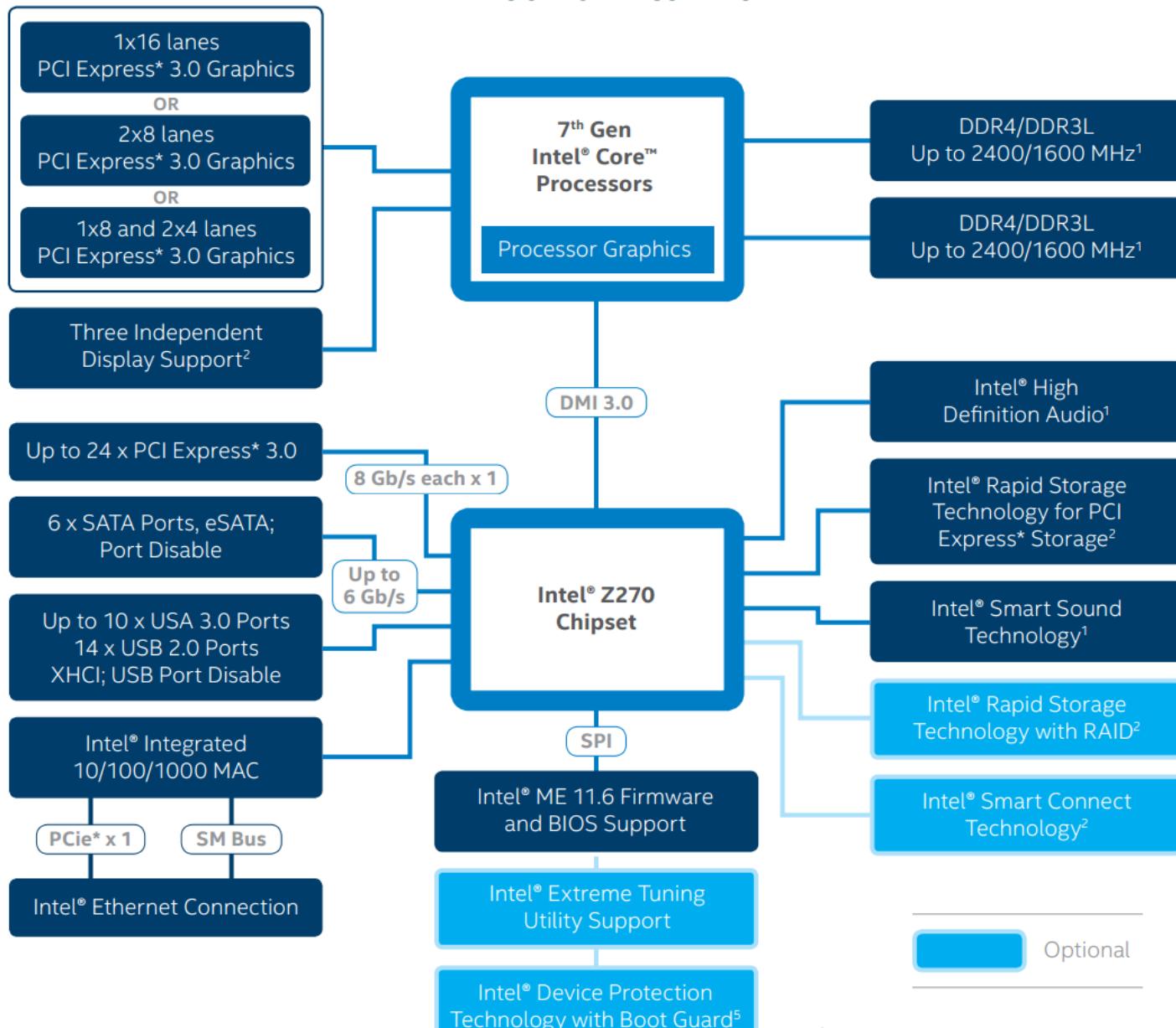
²All SATA ports capable of 3 Gb/s. 2 ports capable of 6 Gb/s.

Intel Core i7-3960X – Sandy Bridge-E

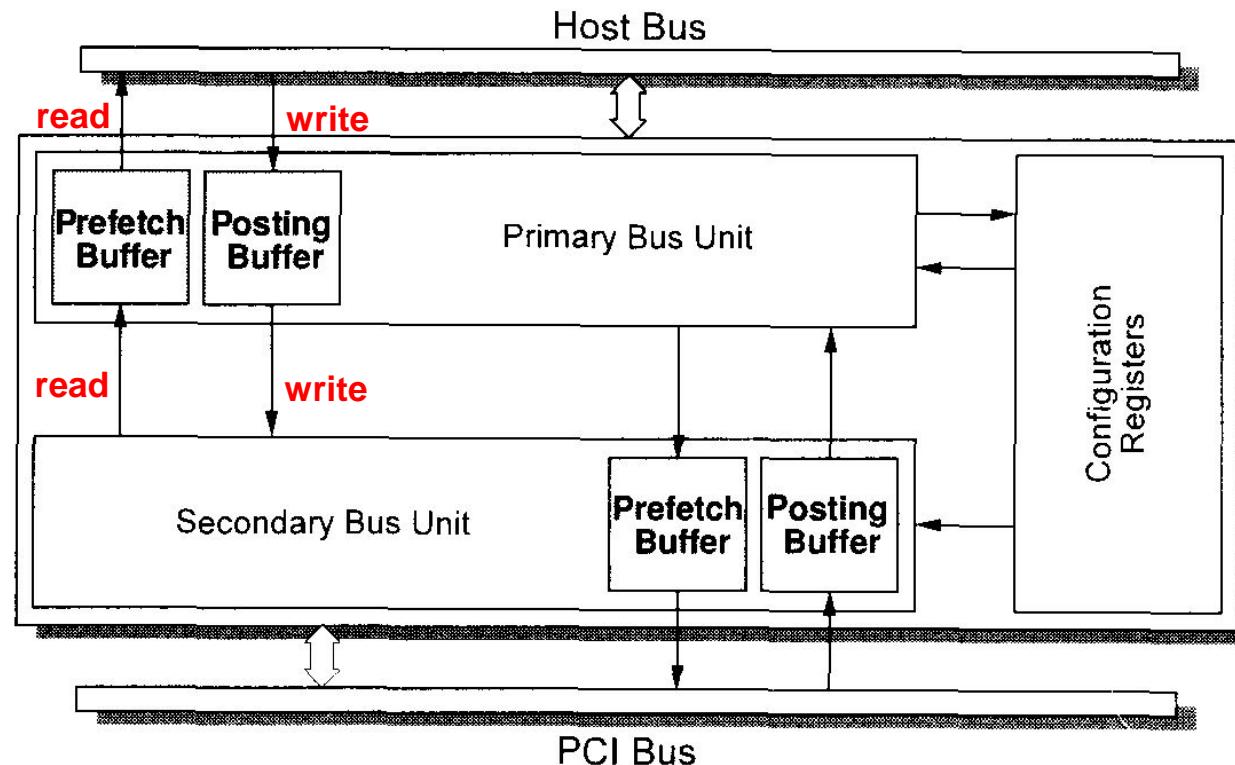

Pl: Intel Kaby Lake (7.gen – 2017)

INTEL® Z270 CHIPSET BLOCK DIAGRAM

PCI Bridge (CPU ↔ PCI)

- A PCI BRIDGE a PCI buszt köti össze a rendszerbusszal (CPU LOCAL BUS –al és MEMORY BUS –al egyben), tehát a **HOST busszal**. A konfigurációs regiszter a PCI BRIDGE részét képezi.
- A Host busz kapcsolódik az elsődleges busz egységhez, amelyben (*Read*) *Prefetch* és (*Write*) *Posting* bufferek találhatóak. Ez az egység közvetlenül is tud kommunikálni a másodlagos buszegységgel, amely a PCI buszhöz kapcsolódik. De a két egység megcímzhető a konfigurációs regiszteren keresztül is (szoftveres és regiszteres konfiguráció).

PCI busz fontosabb jelei #1

A csatlakozó 188 lábú, oldalanként 94-94 lábbal. Sok GND található a zavarások elkerülése végett. A tápról jön 12V, 5V, 3.3V-os jel is.

- **CLK:** (Clock) PCI busz órajele (0-20-33MHz)
- **AD0-AD31:** (AD: Address/Data) multiplexált cím/adat vezetékek 32 bites üzemmódban (ahol AD00-AD07 byte-címzés esetén az LSB, míg AD24-AD31 byte-címzés esetén az MSB-t jelöli).
- **AD32-AD63:** 64 bites üzemmódban
- **IRDY:** (Initiator Ready) adatok olvasásakor (negált jel)
- **TRDY:** (Target Ready): adat írásakor (negált jel)
- **DEVSEL:** (Device Select) ez egy nyugtajel, a target ezzel nyugtázza, hogy a címet dekódolta
- **IDSEL:** a Chip Selectnek felel meg, adatírás vagy konfiguráció során lehet hozzáférni a chip-hez
- **STOP:** az adatforgalom megszakítását jelzi a target-nek
- **FRAME:** adatátviteli ciklus jelzése (negált jel)

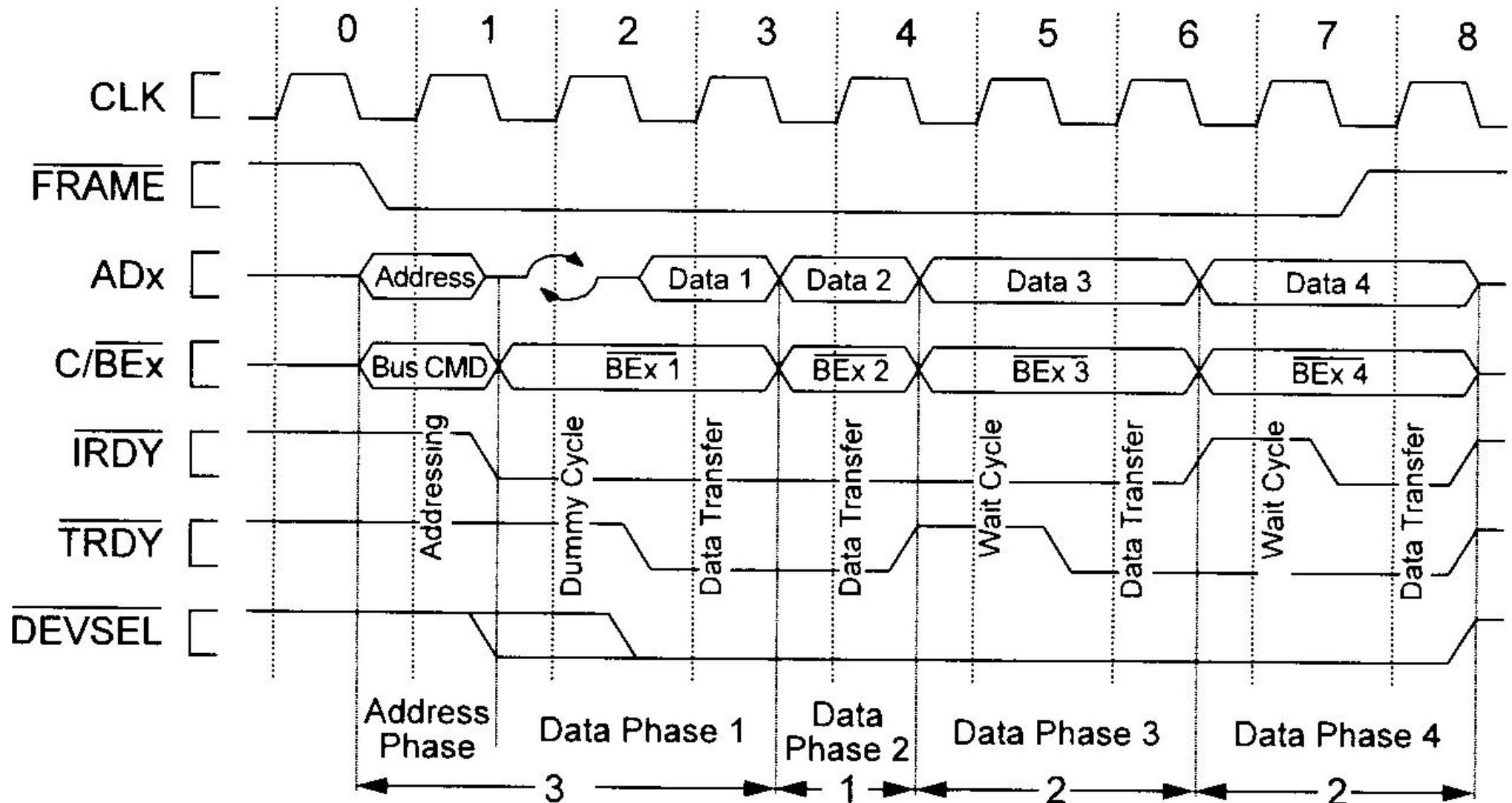
PCI busz fontosabb jelei #2

- **PAR:** (Parity) adatok és címek paritás ellenőrzése
- **C/BE0 – C/BE3:** (Command & Byte Enable) egy-egy jel egy byte-ot foglal magába. Megmutatja, hogy melyik byte tartalmaz érvényes adatot, ill. írunk, vagy olvasunk-e.
- **PERR – SERR:** (Parity error ill System error) hibajelek
- **INTA – INTD:** megszakításjelek (felfutó élre vezéreltek)
- **REQ:** (Request) sínhozzárendelés a kéréshez
- **GNT:** (Grant) sínhozzárendelés engedélyezéshez
- **TCK, TDI, TDO, TRST:** (Test Clock, Test Data in, Test Data Out, Test Reset) PCI sín tesztelésének jelei (JTAG-hez)
- **RST:** (Reset) regiszterek tartalmának törlése, és a PCI jeleinek kiinduló helyzetbe állítása

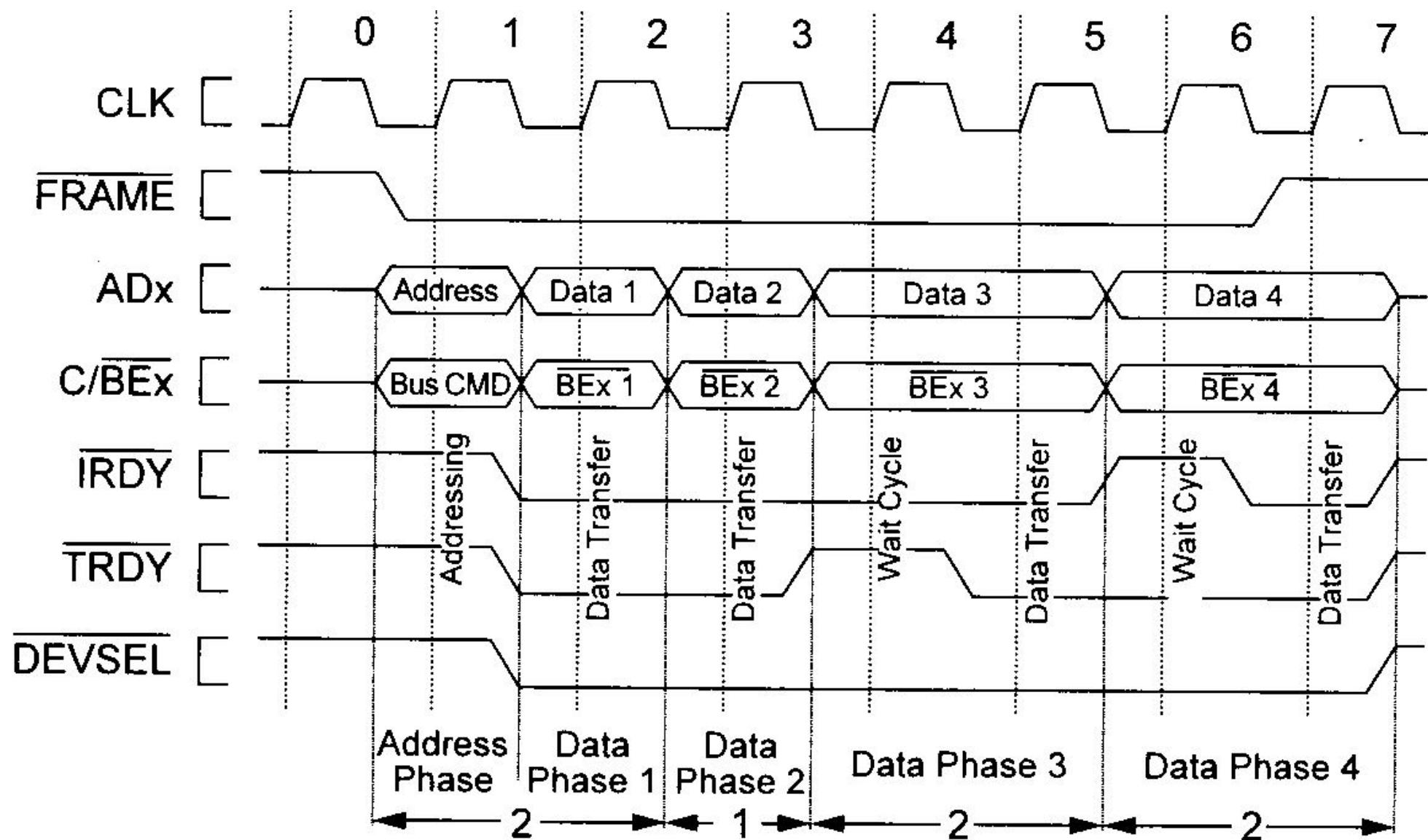
PCI írási/olvasási tranzakciók

- **Burst = „löketszerűen”** egyszerre több adatot szeretnénk kiolvasni/írni. 1 cím kiadása után tipikusan **4 adat jön (4-es burst)**. A címzési fázis utáni első órajelciklusban az átvitel irányát módosítani kell, a közös multiplexált ADDR/DATA busz miatt. Olvasásnál ezért van szükség egy üres ciklusra (*Dummy*). Például: olvasásnál 3-x-x-x, vagy írásnál 2-x-x-x
- Miután az arbitráció során az egység sikeresen megkapta a vezérlést, a FRAME jellet inicializáljuk az adatátviteli folyamatot. Olvasásnál a címzés egy ciklus idejű, miután egy üres ciklus jön, majd az első adat megérkezéséhez szükséges ciklus (Esetünkben az első fázis 3 ciklus idejű: címzés + üres ciklus(ok)+TRDY adat). Az IRDY jel majd a TRDY jel alacsony jelszintre váltása után kezdődhet meg az adatok továbbítása löketszerűen, egymás után x-x-x ciklusonként.
- Olvasásnál: pl. 3-1-2-2= először 3 órajelciklust vár az első adatig, majd utána 1-2-2 ciklusonként jönnek az adatok (közben *wait* ciklusok lehetnek!)
- Írásnál nincs üres (dummy) ciklus, a cím kiadása után egyből mennek az adatok 2-1-2-2 ciklusonként, az **optimum 2-1-1-1**)

PCI olvasási ciklus (3-1-2-2 burst)

PCI írásí ciklus (2-1-2-2 burst)

PCI átviteli módok

■ Lehetséges busz arbitrációk:

- Párhuzamos
- Rejtett
- Nem definiált algoritmus

■ DMA

- 4-es Burst átvitel (löketszerűen) írás / olvasásnál

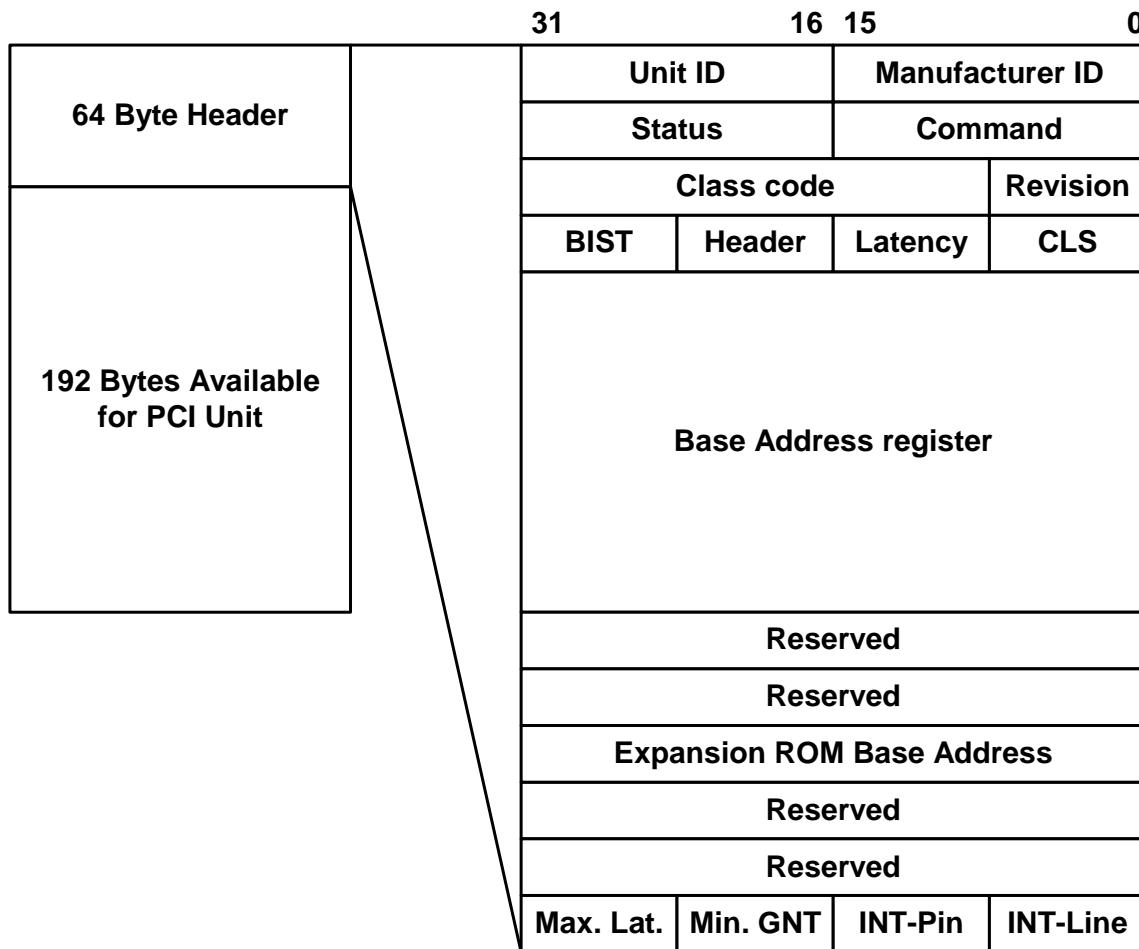
■ Interrupts (megszakítások)

- INTA# aktiválása
- Data: megszakítás vektor

PCI busz ciklusok

- INTA bitsorozat (0000)
- Speciális ciklus (0001)
- I/O read (olvasás) (0010)
- I/O write (írás) (0011)
- memory read access (0110)
- memory write access (0111)
- configuration read access (1010)
- configuration write access (1011)
- memory multiple read access (1100)
- dual addressing cycle (1101)
- line memory read access (1110)
- memory write access with invalidation (1111)

PCI Konfigurációs címtartomány

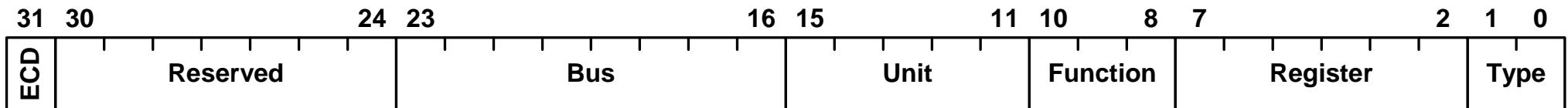
- Keret összesen 256 byte, amiből
  - 64 byte fejrész
  - 192 byte elérhető rész
- Gyártó ID
  - Iefoglalva PCI SIG (PCI szabványcsaládért felelős érdekszövetség) által
- Egység ID, revision
  - Egység azonosítására
- Osztály (class) kód
  - PCI egység típusa

Státusz és Parancs Regiszterek jelei

- Status:
  - PER: Parity error
  - SER: System error
  - MAB: Master abort
  - TAB: Target abort received
  - STA: Target abort signaled
  - DEVTIM: DEVSEL timing
    - 00=fast 01=medium
    - 10=slow 11=reserved
  - DP: Data parity error
  - FBB: Fast back-to-back cycles
    - supported/unsupported
- Command:
  - BEE: Fast back-to-back cycles (Back-to-Back Enable)
  - SEE: SERR Enable
  - WC: Wait cycle control
  - PER: Parity error (Parity Error Response)
  - VPS: VGA palette snoop
  - MWI: Memory write access with invalidation
  - SC: Special cycle
  - BM: Busmaster
  - MAR: Activate/deactivate Memory address area
  - IOR: Activate/deactivate I/O address area

Konfigurációs címtartomány elérési módszerei

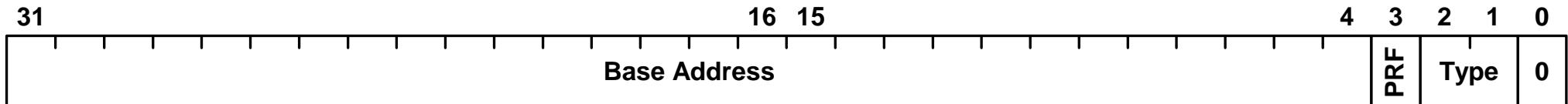
- Konfigurációs Módszer #1
  - CONFIG-ADDRESS (0cf8h) és CONFIG-DATA (0cfch) regiszterek az I/O tartományon definiáltak

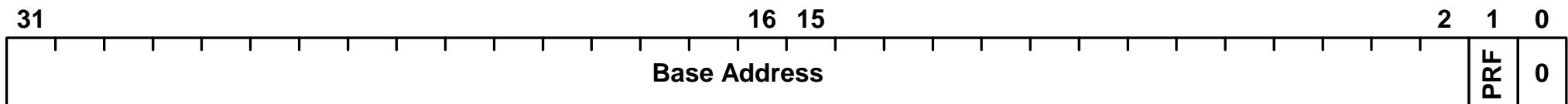
- Konfigurációs Módszer #2 (PC-s rendszerekben)
  - 4k I/O címtartomány 'c000h – cfffh' között

Báziscím regiszterek

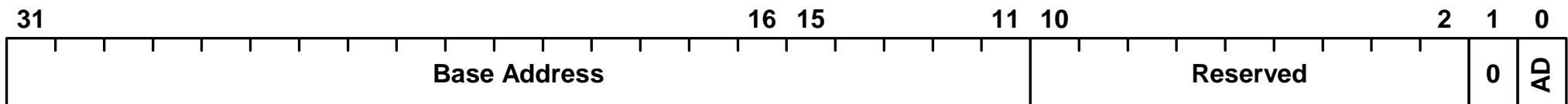
For Memory Address Space

For I/O Address Space

For Expansion ROM Address Space

- PRF: Prefetching nem lehetséges/ lehetséges
- Type: pozíció típusa
  - 00=bármely 32-bites cím, 01=kevesebb mint 1M, 10=bármely 64-bit cím, 11=foglalt (fenntartott)
- AD: cím dekódolása és kiterjesztése ROM inaktivált/aktivált állapotában

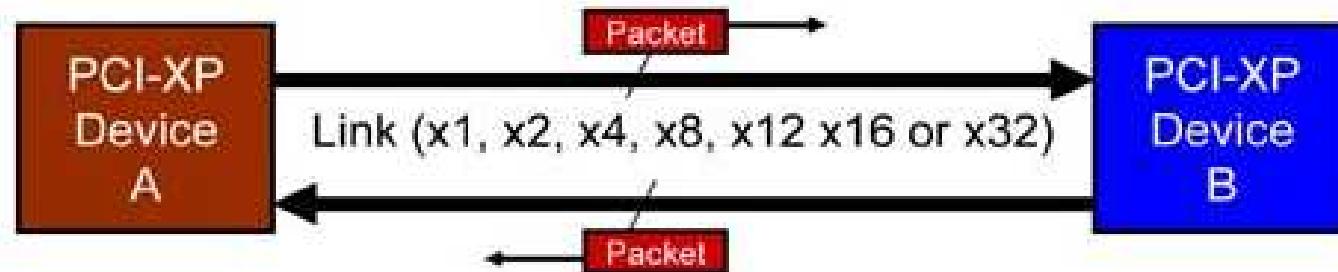
PCI-Express busz

Kapcsolódó segédanyag:

- Addison.Wesley.PCI.Express.System.Architecture.eBook.chm
- http://www.pcisig.com/news_room/faqs/faq_express/

PCI-Express Busz

- Nagyteljesítményű, nagysebességű, P2P: pont-pont kapcsolati protokoll, soros buszrendszer
- Duális simplex (két-egyirányú) kommunikációt biztosít (ma már full-duplex)
  - Link: x1, x2, x4, x8, x12, x16 vagy x32 lane-ből áll

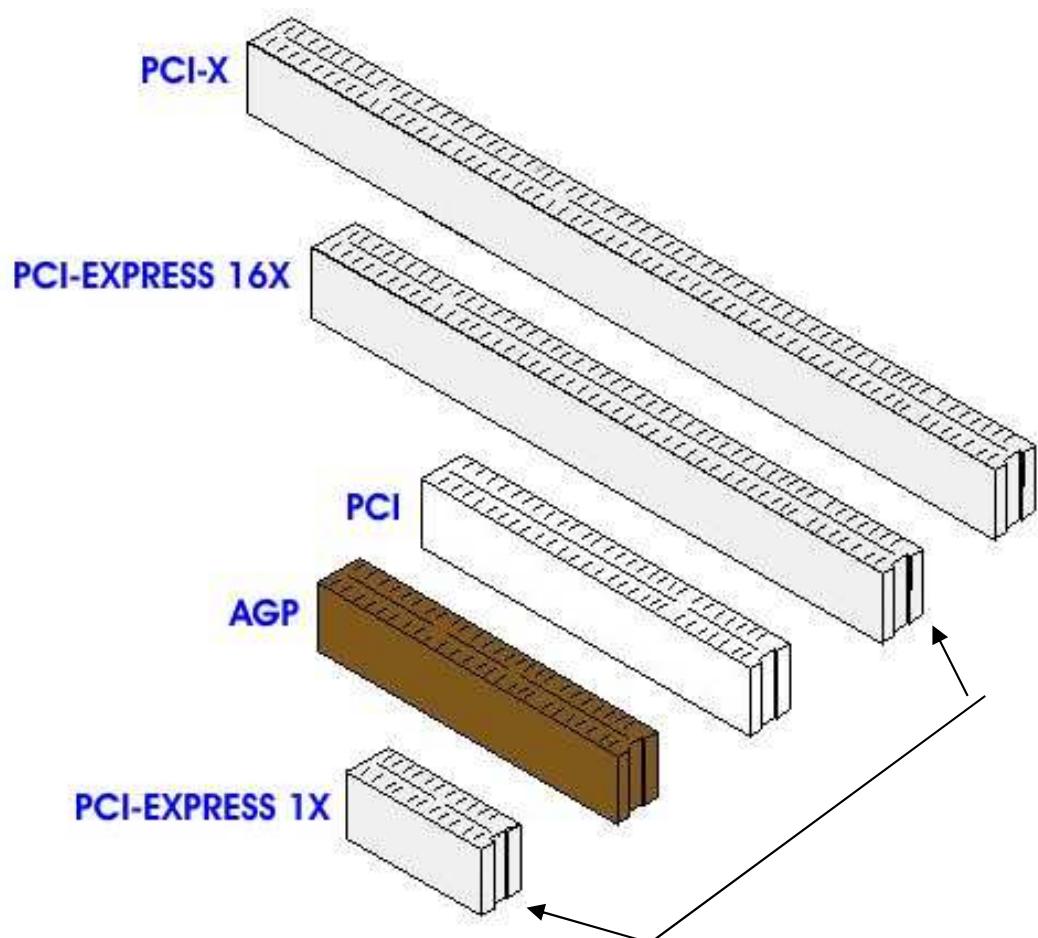
- Lane (sáv): jelpárok a két irányban
- Hivatalos Jelölése: PCI-E, PCIe ! ($\neq$ PCI-X)
- Cél: felváltani a PCI, PCI-X és AGP buszokat

PCI Express tulajdonságai

- A PCI-nál az eszközök osztoznak a sínen, míg a PCI Expressnél egy *switchen/hub-on* keresztül érik el (P2P topológia) a sínt (minden eszköz úgy látja, mintha saját külön sínnel rendelkezne). Soros kapcsolat!
- A **switch** gondoskodik a P2P kapcsolatok létrehozásáról és a vezérli a sín adatforgalmát. A switch és az eszközök közötti kapcsolatokat **link**-nek nevezik.
- Egy PCIe link duál szimplex, azaz az adó és a vevő két egyirányú csatornán keresztül forgalmaz. minden link egy vagy több **lane**-ből (sáv) állhat.
- Egy **lane** egy bájt egyidejű átvitelét teszi lehetővé (250MB/s), ami a gyakorlatban maximálisan ~2,5 GB/s adatátviteli sebességet jelent.
- A PCIe x1, x2, x4, x8, x12, x16 és x32 lane-ből álló linkek létrehozását támogatja. A switch alkalmazása lehetővé teszi a rendelkezésre álló sávszélesség jobb kihasználását és az adatforgalom fontosság szerinti osztályozását
- Alacsony fogyasztás, illetve az energiatakarékossági funkciók támogatása

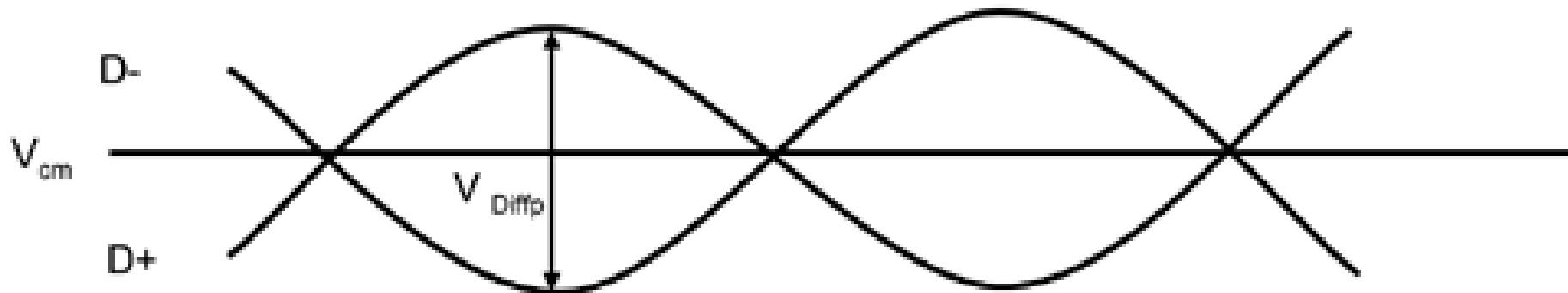
Bővítőhelyek (slotok)

- PCI (32 bit)
- PCI-X (64 bit)
- **PCI-Express**
  - x1
  - x16
  - x32
- AGP (Intel Accelerated Graphic Port)
  - x1-x8

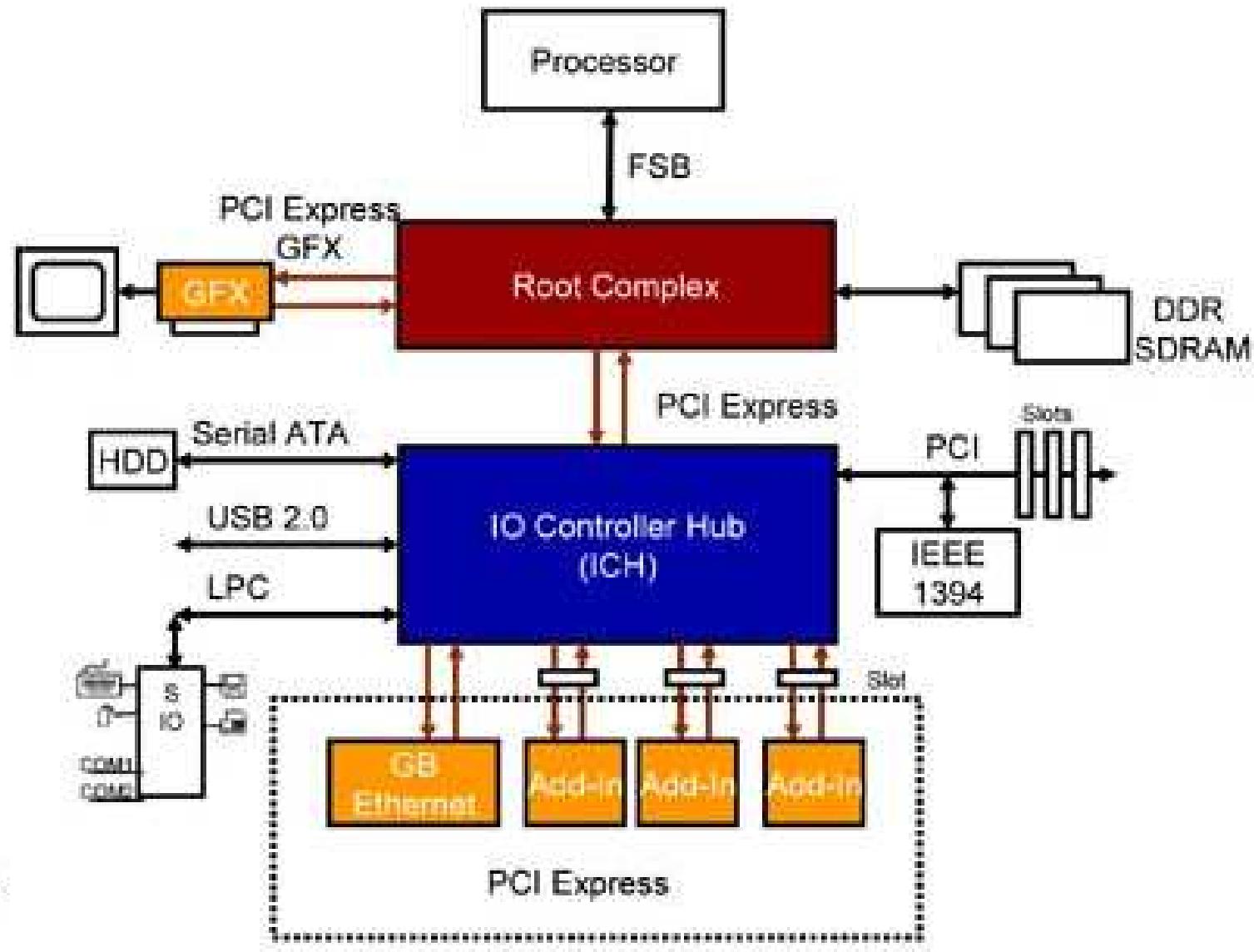

Működése: Differenciális jel

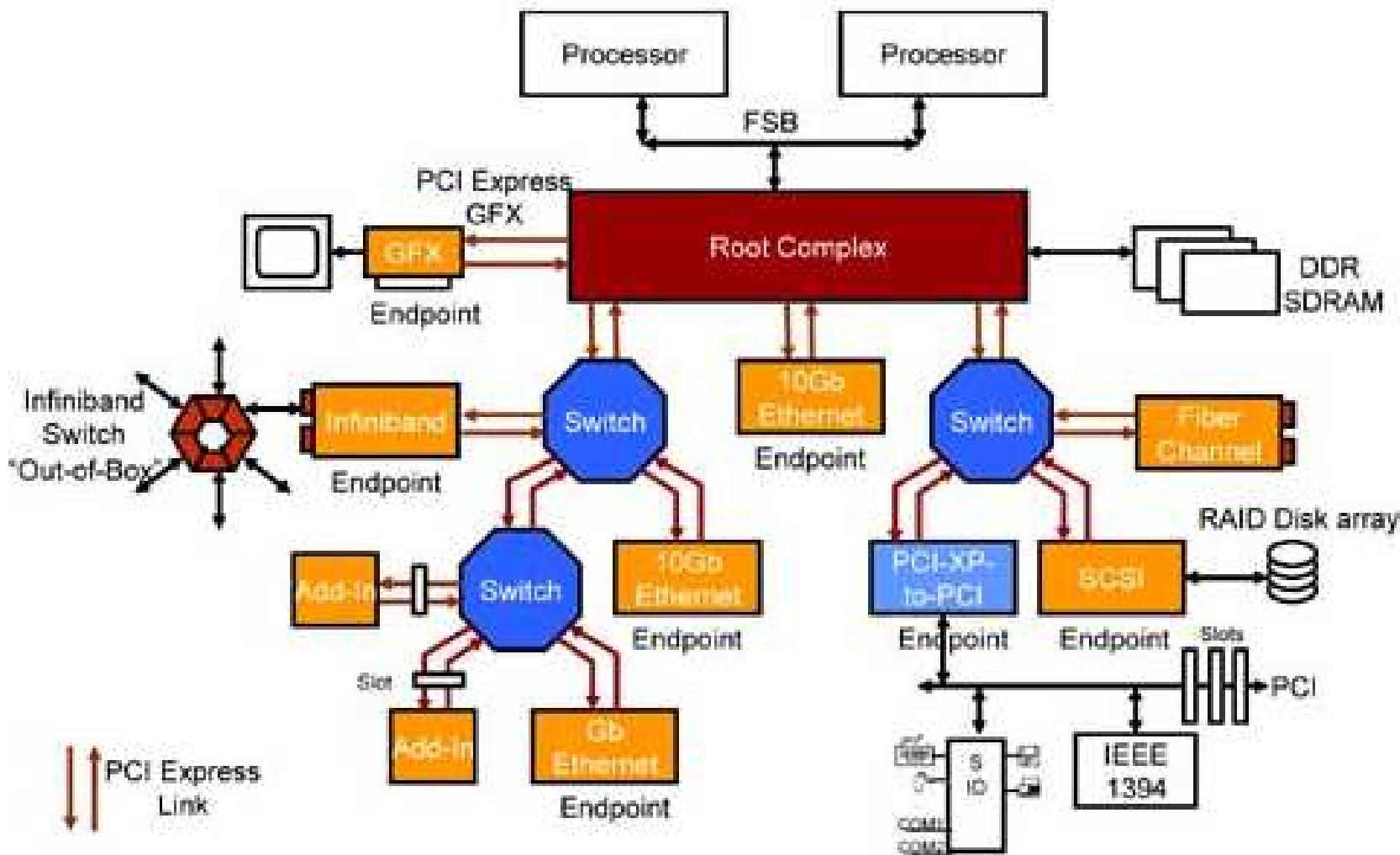
- Differenciális driver-ek és receiver-ek találhatók mindenegyes portnál.
- Ha *pozitív feszültség különbség* van a D+ és D- terminálisok között, akkor logikai '1'-et reprezentál.
- Ha *negatív feszültség differencia* van a D+ és D- között, akkor pedig logikai '0'-t mutat.
- Ha *nincs feszültség különbség* a D+ és D- között, az azt jelenti, hogy a driver nagy-impedanciás ún. tri-state (Z) állapotban van, amely az eszköz (tétlen) állapotát, és a line low-power állapotát jelzi.
- PCI Express jel elektromos karakterisztikája (VDS):

Olcsó asztali gépes PCI-Express rendszer

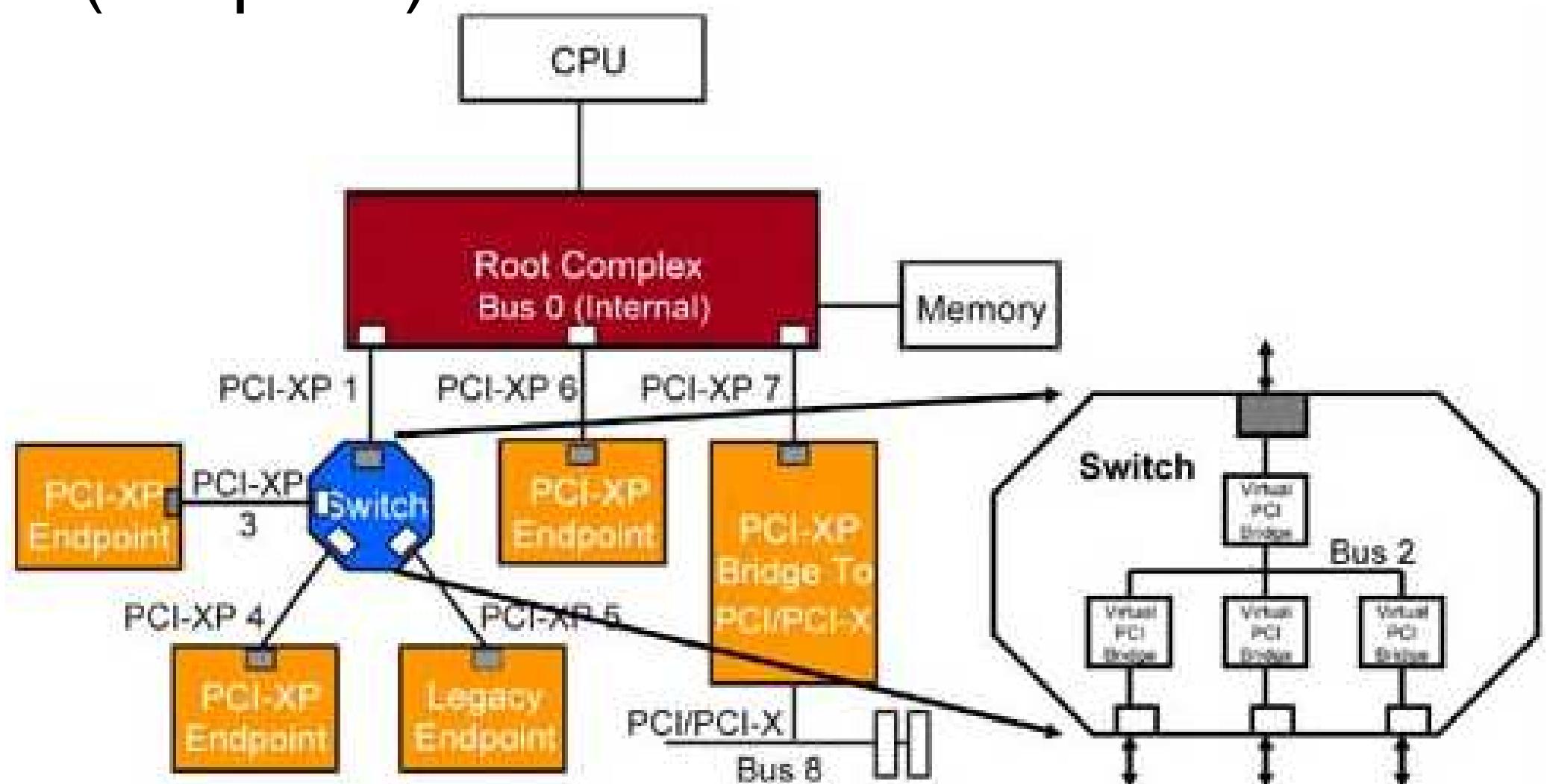

PCI-Express szerver alapú, multi-processzoros rendszer esetén

- **Switch:** több-portos eszköz, Link-ek kapcsolhatók hozzá

SWITCH: PCI Express topológia (felépítés)

Legend

- PCI Express Device Downstream Port
- PCI Express Device Upstream Port

PCI-Express v1.0 tulajdonságai (2004)

- Csomag (Packet) kapcsolt protokoll
- Sávszélességek és órajelek:
  - Max 2.5 GB/sec/sáv/irány (2.5 GHz)
  - 8b/10b kódolás (10bits/byte)
  - Data rate: 250 MB/sec/sáv/irány (x1 lane)
  - Transfer rate: Max. elméleti határ ~2.5 GT/s (x16: 16 sávon) //**Gigatransfer** (GT): adatműveletek száma/s
- Memória cím területek:
  - Memória
  - I/O címtérület
  - Konfigurációs cím (kibővítése a PCI esetén megismert 256 Byte-ról 4 Kbyte-ra)

PCI-Express v1.0 összesített sávszélesség adatok

- Max 2.5 GB/s
- 8b/10b kódolás (osztva 10-el)
- n Lane: „x n” (szorozva)
- szorozva 2-vel (irányonként)

Table 1-3. PCI Express v1.0 Aggregate Throughput for Various Link Widths

PCI Express Link Width	x1	x2	x4	x8	x12	x16	x32 (nem támog.)
Aggregate Bandwidth (GB/s)	0.5	1	2	4	6	8	16

PCI-Express v2.0 / v2.1 tulajdonságai (2007. január)

- Csomag (Packet) kapcsolt protokoll
- Sávszélességek (órajelek) duplájára növekedtek:
  - 5 GB/sec/sáv/irány (5 GHz)
  - Data rate: 500 MB/sec/sáv/irány (x1 lane)
  - **Transfer rate:**
    - ~5 GT/s (x1 lane)
    - Max. elméleti határ : ~80 GT (x16 lane)
  - Nagyobb fogyasztású (250-300W) eszközöket is támogat
  - Már külső eszközöket is támogat (10m-es kábel)
  - Input-Output Virtualization (IOV): hatékonyabbá teszi az ugyanazon hardveren futó virtuális gépek működését azáltal, hogy segíti a PCIe -eszközök megosztását - kapcsolati seb. SW-szintű beállítása
  - PCIe v1.1-re visszafelé kompatibilis
  - Bevezették: 2007. január 15.

PCI-Express v3.0 tulajdonságai (2011-től)

- PCI-SIG szabványügyi hivatal
- Data rate: 1 GB/sec/sáv/irány (x1 lane)
- Sávszélesség ismét meg fog duplázódni: max 8 GT/s (128b/130b kódolás).
  - „PCIe 2.0 delivers 5GTs but employed an 8b/10b encoding scheme which took 20 % overhead on the overall raw bit rate. By modifying the requirement for the 128/130b encoding scheme, PCIe 3.0's effectively delivers double PCIe 2.0 bandwidth: 1.5 % overhead!”
  - 1 Gbit/sec/sáv/irány (x1 lane)
- Továbbfejlesztett jel és adat integritás:
  - receiver-transmitter,
  - PLL (phased-locked-loop)
  - csatorna részeken optimalizálás
- PCIe v.2.x-re visszafelé kompatibilis
- Bevezetése: 2011. januárjában jelent meg.

PCI-Express v4.0 tulajdonságai (2016)

- PCI-SIG szabványügyi hivatal
- Data rate: 2 GB/sec/sáv/irány (x1 lane)
- Sávszélesség ismét meg fog duplázódni: max ~16 GT/s (8b/10b kódolás módosításával).
  - Továbbfejlesztett jel és adat integritás:
  - Power optimizations (active / idle states)
  - Max power consumption: 375 W total (1×75 W + 2×150 W)
- PCIe v.3.0-re visszafelé kompatibilis
- Tervezett bevezetése: 2017 végén (jelenleg specifikálva)

PCI Express tranzakciók

■ Tranzakciók

- Memória read / write
  - I/O read / write
  - Konfiguráció read / write
  - Új tranzakció típus: Üzenet (Message) alapú
- PCI-nál megismert módszerek

■ Tranzakciós modellek

- posted (osztott kommunikáció során - nyugta)
- non-posted (nyugta nélküli, pl. memória írás)

PCI Express tulajdonságai #1

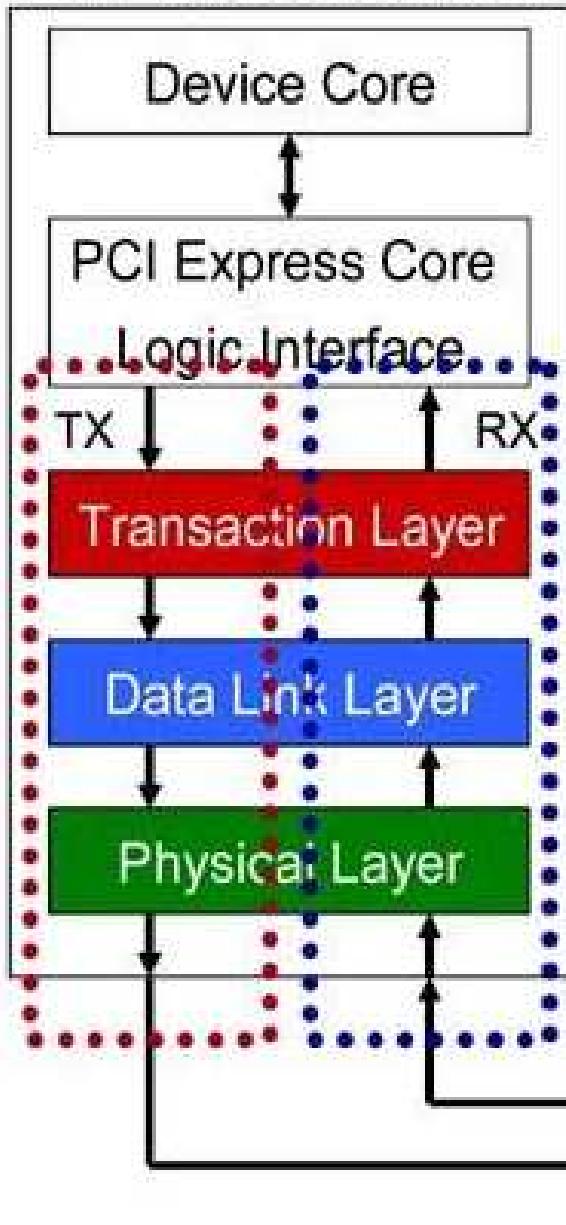
- Quality of Service (QoS)
  - előre meghatározott késleltetés (latency) és sávszélesség (bandwidth)
- Traffic Classes (TCs)
  - TC-k különböző (pl. sebesség) szerinti prioritás
- Virtual Channels (VCs)
  - Mindegyik Traffic Class egyedileg rendelhető hozzá egy virtuális csatornához

PCI Express tulajdonságai #2

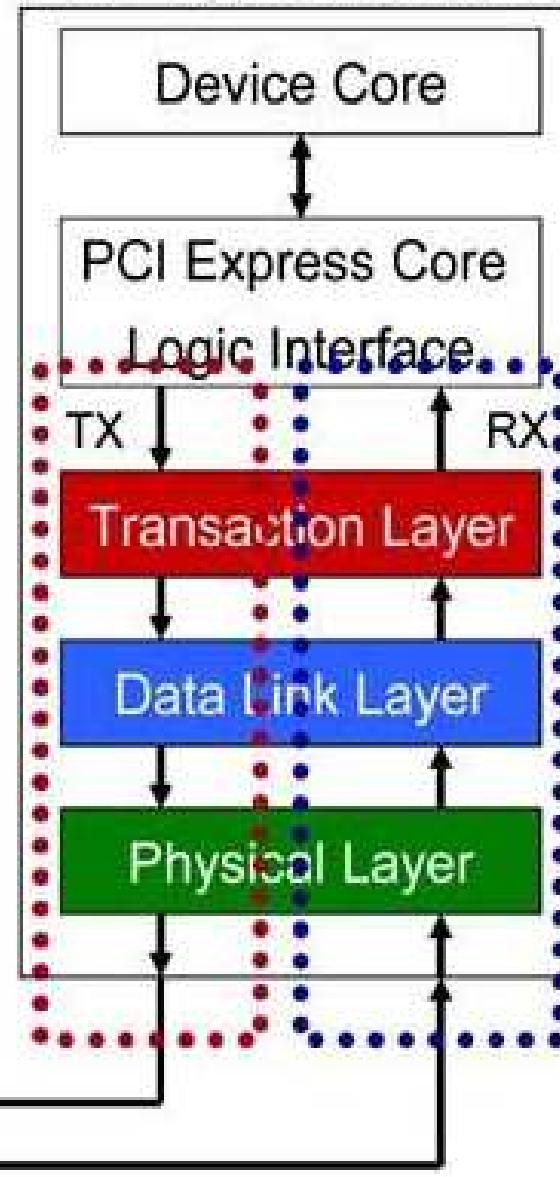
- Megszakítás kezelés
  - Virtuális vezetékeken (wires)
- Power Management: energia ellátásra
  - Eszköz állapotai: D0, D1, D2, D3-Hot and D3-Cold
    - D0: teljes/ legnagyobb teljesítmény
    - D3-Cold: legkisebb teljesítmény (takarékos állapot).
  - Link / Összeköttetés állapotai: L0, L0s, L1, L2 and L3
- Hot Plug támogatás: működés közbeni eszköz csere (hibatűrő rendszereknél fontos!)
- PCI kompatibilis szoftver modell

PCI Express rétegszerkezete

PCI Express Device A

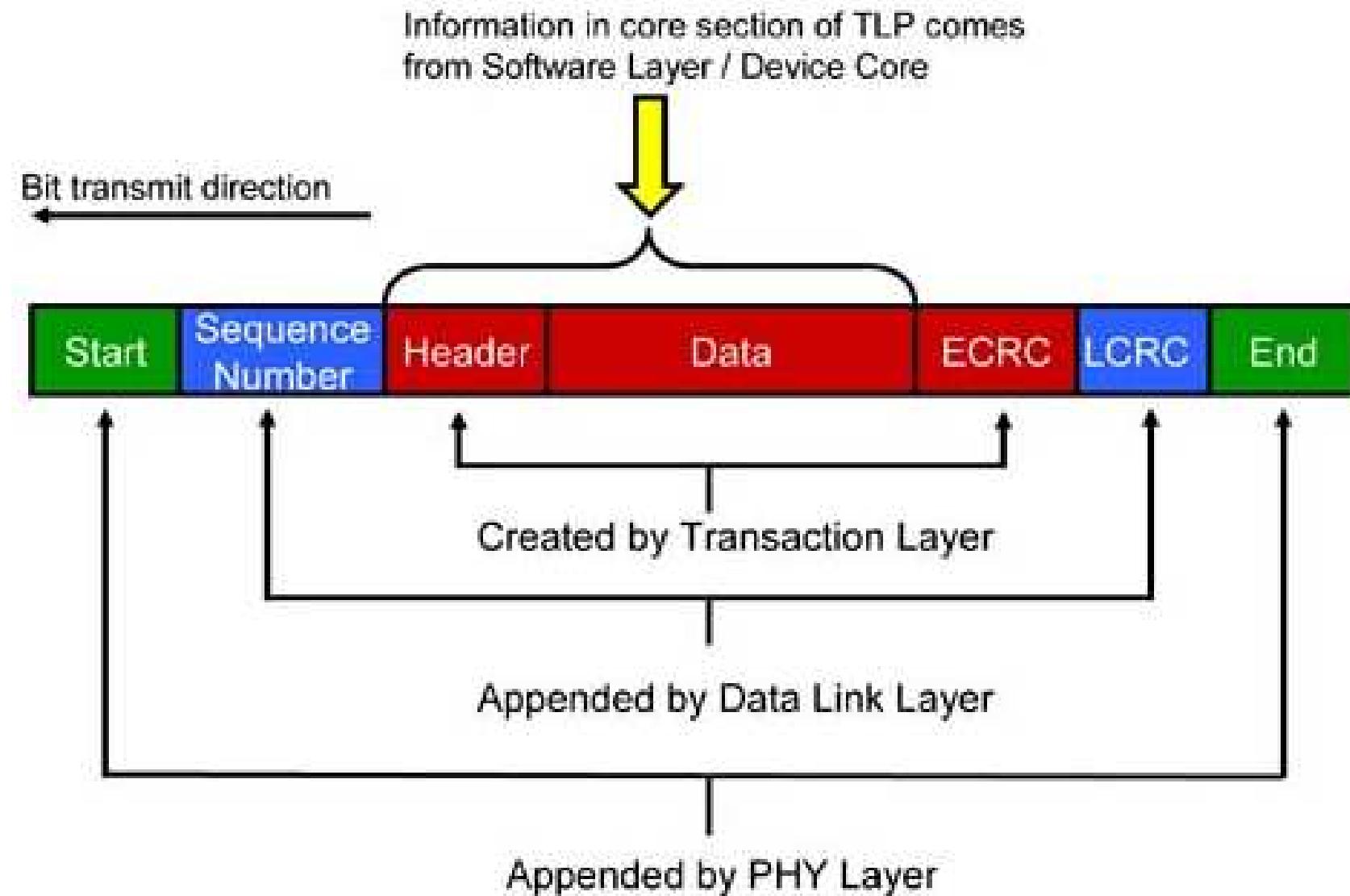

PCI Express Device B

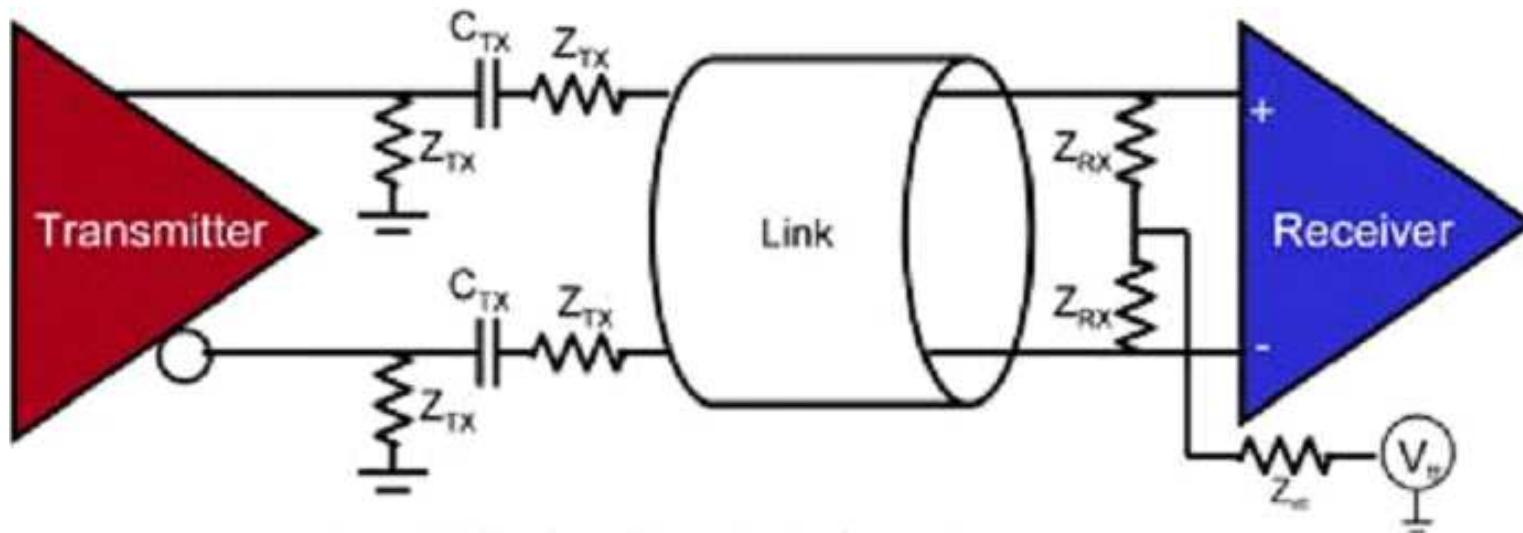

- ISO OSI modell alsó négy! rétegét implementálja
  - Fizikai,
  - Adatkapcsolati,
  - Hálózati és Szállítási réteg egyben,

Tranzakciós réteg csomagjai (keret)

Elektromos Fizikai Réteg - Differenciális Transmitter és Receiver = Port

- Port: egy PCI-E interfész, amely kapcsolatot teremt a 'root complex' és 'endpoint' között.
- Transmitter AC csatolt a receiver felé
- DC közös módú impedancia érték 50 ohm (Z_{TX} , Z_{RX})
- DC Differenciális impedancia: 100 ohm
- AC Csatolt kapacitás: 75-200 nF (C_{TX})

SCSI busz

Korai párhuzamos SCSI buszrendszer tulajdonságai

- **SCSI= Small Computer System/Standard Interface:** komplex, intelligens, síorientált eszköz (merev-, hajlékonylemez, CD-ROM, szalagos egység, scanner...) interfész. Különféle perifériák illesztésére, a CPU tehermentesítésére fejlesztették ki, az operációs rendszertől független felülettel rendelkezik. Sokoldalú eszköz, mivel nemcsak PC-s környezetbe, hanem UNIX munkaállomásokba és Apple-Mac gépekbe is integrálható.
- **Tulajdonságai:** A korai párhuzamos SCSI buszon általánosan 8 eszközt definiál (mai soros SCSI-n több x1000 eszköz csatlakoztatható) legnagyobb sebessége 160Mbyte/s, max buszhossz 12m (UW-160) volt. Csatlakoztatható a - típustól függően - több belső és 1 külső (újszerűsége) eszköz is!
- Az eszközöket egyetlen vezérlő a **hostadapter** kezeli, amely a számítógépes rendszer eszközeinek kapcsolatát építi fel a SCSI buszrendszerrel. Nagysebességű, párhuzamos blokkos átvitelt biztosított a CPU és perifériák között. A korai szabványos SCSI csatolónak 50 (v. 68) lába volt, amelyből 9 vezérlő-, 9 adat-vezeték.

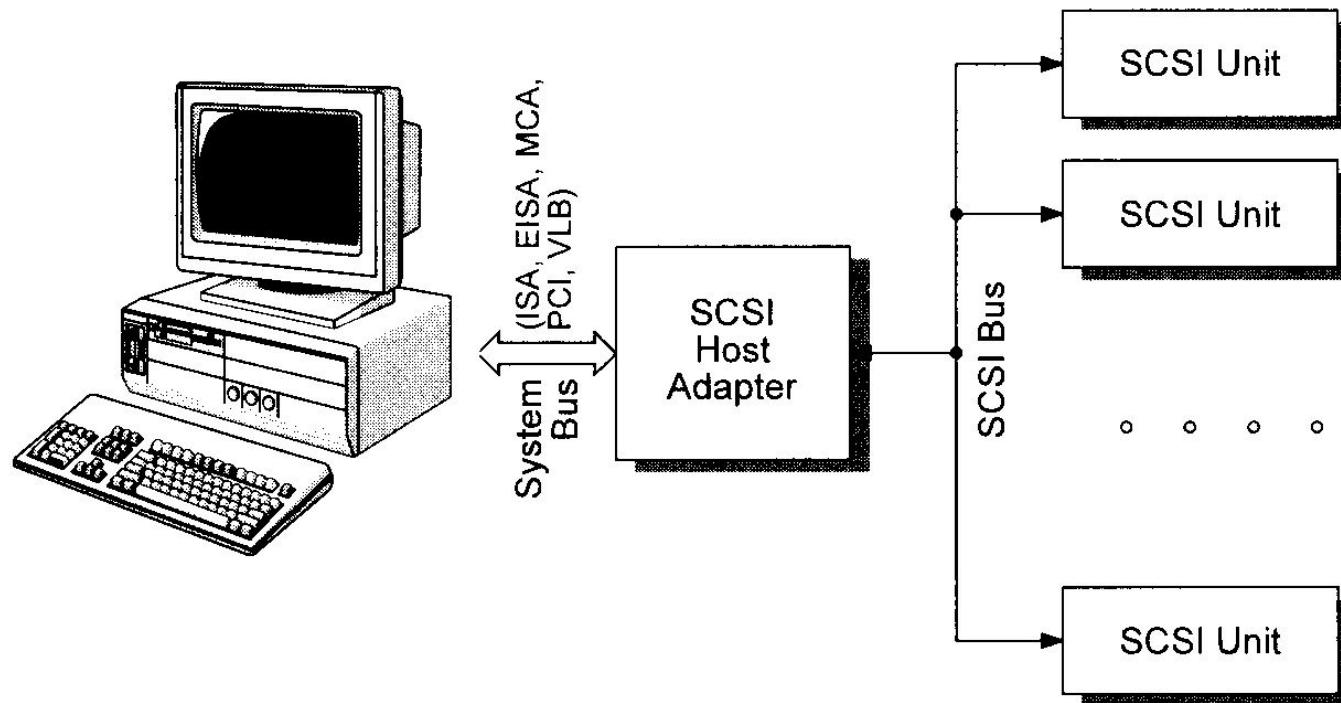
SCSI tulajdonságai (folyt. 1)

- A saját processzorral és memóriával rendelkező intelligens SCSI egységek kezdeményezőként (**initiator**) és fogadóként (**target**) is működhetnek! (lényegében egy I/O processzor eszköz)
- Maximálisan **8 initiator**, és **8 target** működhet egyszerre (de legalább 1 initiator/host-nak kell lennie a rendszerben). A kezdeményező adja ki az utasításokat, a cél pedig feldolgozza, és végrehajtja azokat. minden egységnek saját különböző címe van (0-7), amelyeket jumperekkel (rövidzár) kell beállítani, hogy az ütközésekkel a buszon elkerüljük. A hagyományos SCSI szabványnak megfelelően hostadapter/vezérlő címe mindig 7-es, míg a szalagos egységé pl. a 0-ás, azonosítójuk **SCSI-ID=0** ill. 7.

SCSI tulajdonságai (folyt. 2)

- A **SCSI_ID** mellett létezik a **LUN** = Logikai Egység Azonosítószám is: azaz minden targethez (perifériához) hozzárendelhető további 8 logikai egység, amiket az SCSI parancsok esetén saját LUN-nal azonosíthatunk.
- Az (korai, párhuzamos) **SCSI-I** busz kommunikáció 8-bites adatbuszon 1-bites paritás ellenőrzés mellett zajlott. Lassú target esetén, érdemesebb volt magasabb prioritású szintet állítani. A busz elején a vezérlő hostadapter van (jumper, kapcsoló, BIOS állítja), a másik végére pedig a lezáró ellenállást (mindig az utolsó eszköznél kellett tenni). Az egységeket egymás után felfűzve, egyforma (50-eres) szalagkábellel lehetett csatlakoztatni.
- Alapvetően **Auszinkron** / de a mai szabványok a szinkron protokollokat is támogatják!

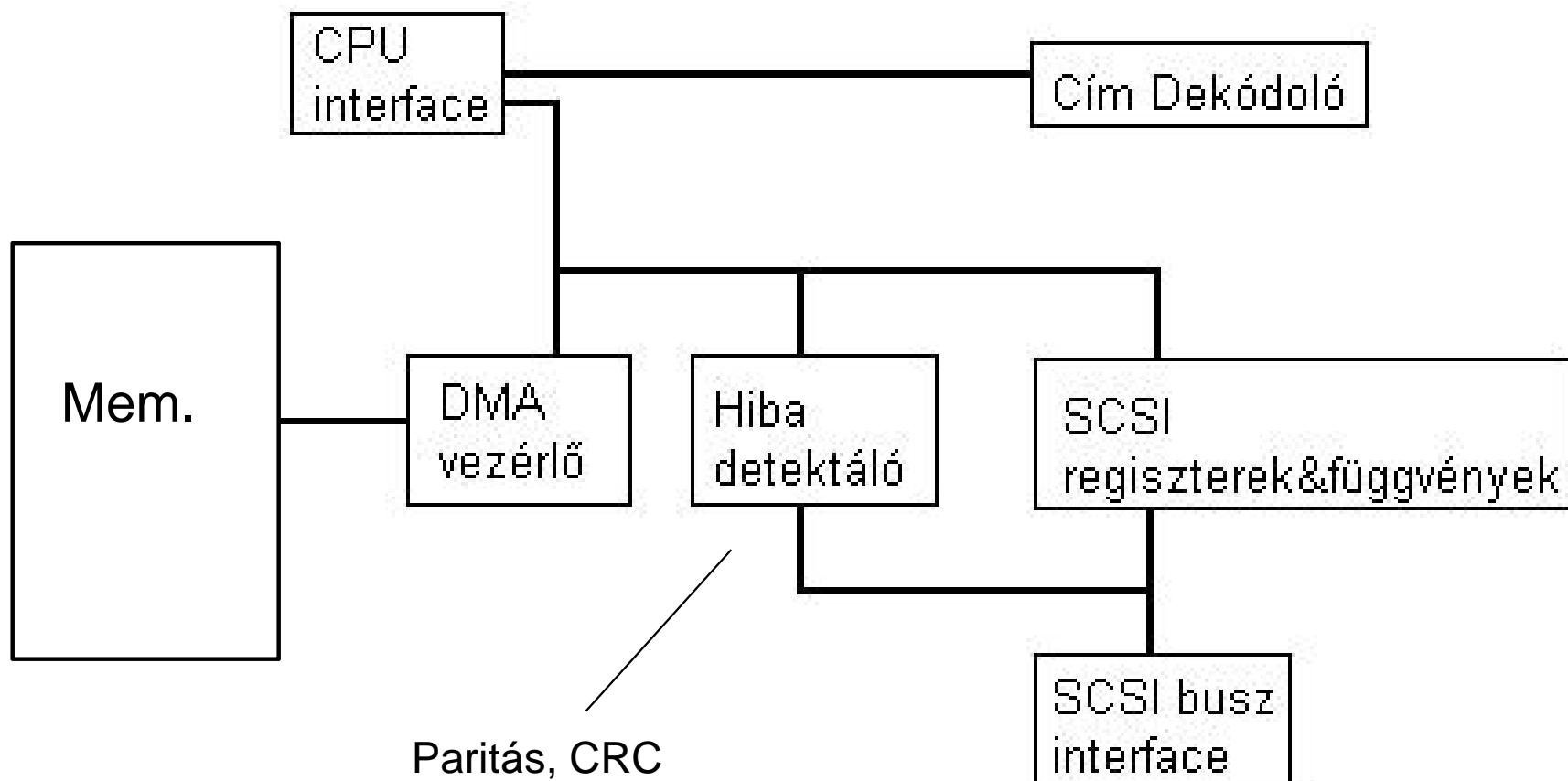
SCSI busz és PC rendszerbusz kapcsolata

- A *SCSI busz* egy host adapteren keresztül kapcsolódik a *rendszer buszhoz*

SCSI blokkdiagram

■ SCSI vezérlő általános felépítése

SCSI busz fontosabb vezérlő jelei

- **REQUEST:** handshaking parancskérés, target által kezelt
- **ACKNOWLEDGE:** handshaking üzenet nyugtázása az initiator által
- **BUSY:** buszon a target foglaltságának jelzése (egy eszköz szabad, ha BUSY=0)
- **SELECTION:** initiator kiválasztja a target-et (SELECTION=0, nincs kiválasztva),
  - (SEL=0 esetén a target újra felépíti a kapcsolatot az initiator-ral a busz ideiglenes felszabadítása után)
- C/D: Control /Data: a target által kezelt jel, vezérlőadatok, parancsok, állapotinformációk jelzése a buszon
- I/O : Input/Output: szintén a target által kezelt vezérlőjel, amely az adatbusz adatforgalmának irányát mutatja
- MSG= Message: az üzenetküldés fázisának jelzésére szolgál, a target által kezelt
- ATTENTION: vezérlő figyelmezteti a célt
- RESET: az összes csatlakoztatott SCSI eszköz „reset-elése”, inicializálása, a sín alaphelyzetbe állítása

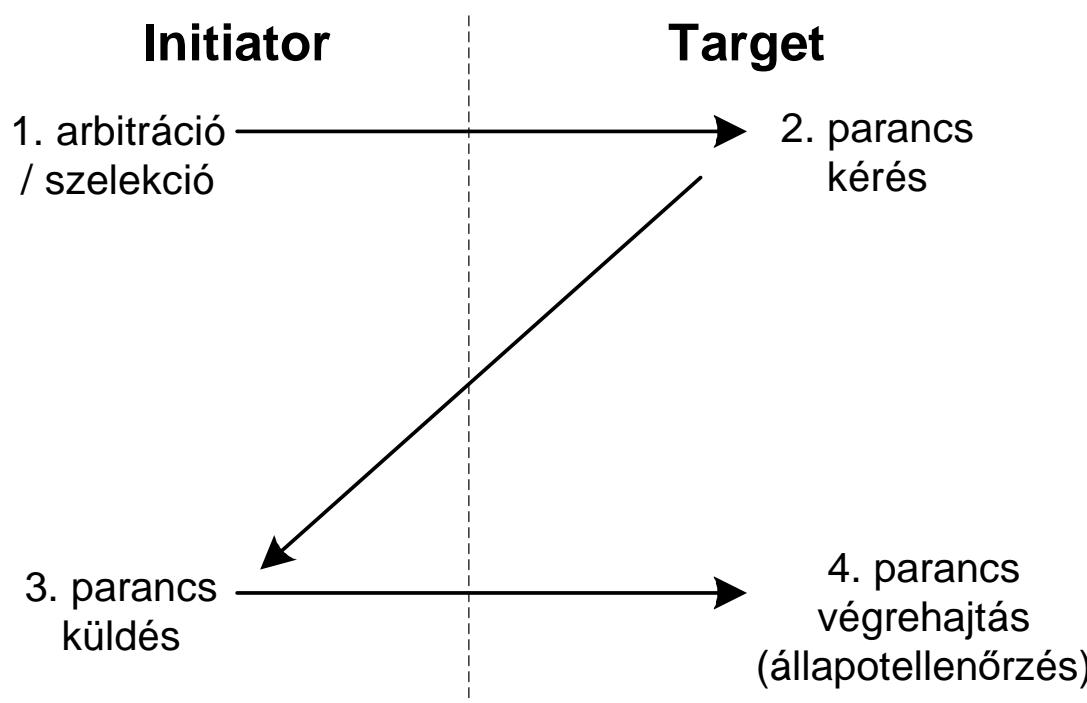
SCSI busz fázisok #1

- Bus-free (szabad?)
  - Nem használja SCSI egység a buszt, és SEL# , BSY# inaktívak
- Arbitration (döntési mechanizmus)
  - egység aktiválja a **BSY#** és saját SCSI-ID azonosítóját a buszra helyezi
  - Rövid arbitrációs késleltetés után, ha nincs más aktív SCSI-ID magasabb prioritással, akkor az egység fogja vezérelni a buszt és aktiválja **SEL#** jelet
- Selection (kiválasztás)
  - Initiator kiválasztja a Target-et (bizonyos funkciókat kell végrehajtani)
  - az I/O# jel inaktív
  - Az initiator és target SCSI-ID-jének OR kapcsolatából egy címet állít elő, melyet a buszra helyez
  - target aktiválja BSY# jelet (foglalt lesz a busz)

SCSI busz fázisok #2

- Reselection
  - Ha szükséges, az initiator újra kapcsolatot létesít a korábbi targettel, miután egy megszakítás történt (~folytatódhat a művelet ott ahol abbamaradt)
- 1. Command: Initiator parancsot küld (Target parancsot igényelhet)
- 2. Data: adatátvitel pl. Init -> Target
- 3. Message: üzenet továbbítás
- 4. Status: Target->Init állapot információ

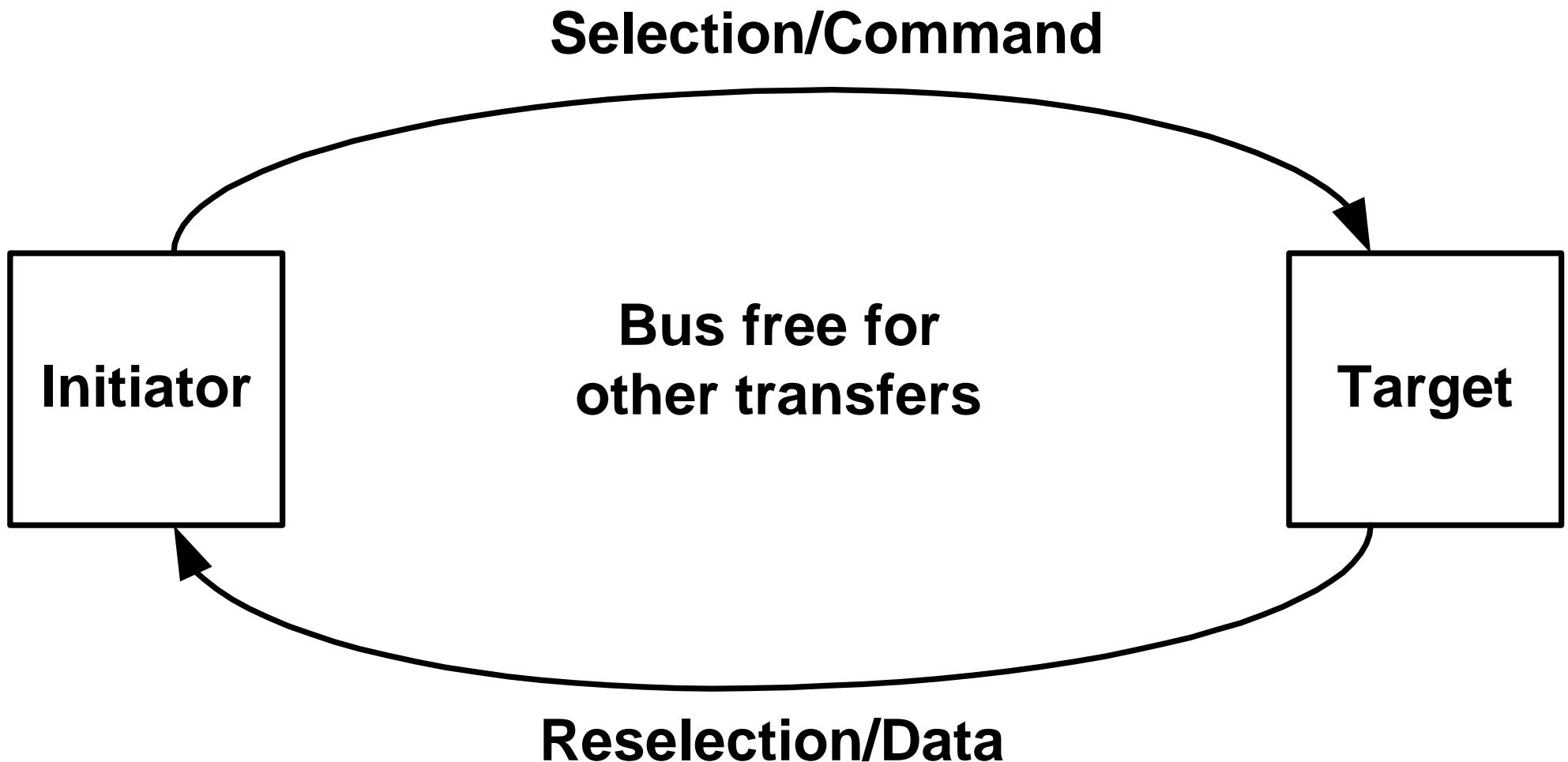
SCSI – kommunikációs lépések

SCSI busz fázisok a következők:

- Reselection (ha a target meg lett szakítva, folytathatja a komm.t az initiatorral)
- busz szabad (bus free?)
- arbitráció / szelekció (ki adjon?)
- üzenetküldés (msg)
- parancs elmegy (command)
- adatkapcsolat (data)
- állapotellenőrzés (status)
- üzenetzárás, kapcsolatbontás

SCSI busz műveletek (kördiagram)

SCSI parancsok (formátum)

6-, 10-, 12- byte commands

10-byte command

Command Code		
LUN	Reserved	REL
Logical Block Address (MSB)		
Logical Block Address		
Logical Block Address		
Logical Block Address (LSB)		
Reserved		
Transfer/Allocation/Parameter Length		
Transfer/Allocation/Parameter Length		
Control Byte		

- LUN: Logikai Egység Szám
- REL: relatív cím
- Blokk címzés

Fontosabb SCSI szabványok

- Párhuzamos:
  - *SCSI I*: 8 bites busz; átviteli seb. *aszinkron* módban 2.5Mbyte/s, szinkron módban 5Mbyte/s; 5Mhz busz-frekvencia; max 7 egység csatlakoztatható, 50 pólusú csatoló
  - *SCSI II (Fast SCSI)*: első valódi SCSI szabvány, 8 bites busz; 10Mbyte/s; 10 Mhz buszfrekvencia; max 7 egység; 50 pólusú
  - *Wide-SCSI*: 16 bites szinkron busz; 20Mbyte/s; 10Mhz; 15 egység; 68 pólusú csatlakozó
  - *Ultra Wide SCSI*: 16 bites; 40Mbyte/s; 20 Mhz; max 15 egység; 68 pólusú csat.
  - *Ultra2 Wide SCSI*: 16 bites; 80Mbyte/s; 40Mhz; max 15 egység; 68/80 pólusú; max kábelhossz. 12m
  - *Ultra-3160 SCSI*: 16 bites; 160Mbyte/s; 80Mhz; max 15 egység; 68/80 pólusú; 12m (differenciális jellel működik)
  - *Ultra3-320 SCSI*: 16 bites; 320Mbyte/s; max 15 egység; 68/80 pólusú; 12m (differenciális jellel működik)
  - *Ultra3-640 SCSI*: 16 bites; 640Mbyte/s, max 15 egység; 68/80 pólusú;
- Soros (SAS) 1.x-3.x: 1.5 – 3 – 6... 12 Gbit/s, (Adaptec.com), 6m, 16K eszköz
- Optikai (Fiber), max 16 Gbit/s; akár 127 egység, 500m
- iSCSI: SCSI over TCP/IP

